

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/I/2024/36122176490728964

UMENIE A ZBERATEĽSTVO AKO INVESTIČNÁ
PRÍLEŽITOSŤ

Diplomová práca

2024

Bc. Martin Sinčák

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

UMENIE A ZBERATEĽSTVO AKO INVESTIČNÁ
PRÍLEŽITOSŤ

Diplomová práca

Študijný program: Finančné trhy a investovanie
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií
Vedúci záverečnej práce: Ing. Ctibor Pilch, PhD.

Bratislava 2024

Bc. Martin Sinčák

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcel pod'akovať vedúcemu záverečnej práce, Ing. Ctiborovi Pilchovi, PhD., za odborné vedenie, rady, návrhy a pripomienky, ktoré mi pomohli zvládnuť danú problematiku a prispeli k lepšiemu vypracovaniu tejto diplomovej práce.

Abstrakt

SINČÁK. Martin: *Umenie a zberateľstvo ako investiční príležitosť*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta. Katedra bankovníctva a medzinárodných financií. - Vedúci záverečnej práce: Ing. Ctibor Pilch, PhD. – Bratislava NHF EU, 2024, 79 s.

Cieľom záverečnej práce bolo na základe získaných teoretických východísk posúdiť a predstaviť možnosti investovania do trhu umenia na našom území, zhodnotiť jeho silnejšie a slabšie stránky a rovnako tak zistiť predstavu verejnosti o tomto type investičnej príležitosti. Prostredníctvom dotazníku, sme získali reálny pohľad verejnosti na túto problematiku a následne sme výsledky konzultovali s odborníkom z praxe. Práca je rozdelená do troch kapitol a obsahuje 23 grafov. V prvej kapitole sme sa podrobne venovali teoretickým východiskám problematiky, rozboru trhu umenia doma a v zahraničí. Druhá kapitola sa venuje stanoveniu cieľov a opisuje metodiku, a postup použitý pri práci. V tretej kapitole sa venujeme analýze investičných možností na trhu s umením na Slovensku, analýze dotazníka na túto tému, názoru odborníka na výsledky tohto dotazníka. Na záver prinášame návrhy ako trh s umením zatraktívniť v očiach širokej verejnosti.

Kľúčové slová:

Umenie, zberateľstvo, investovanie, investičná príležitosť, trh s umením

Abstract

SINČÁK, Martin: *Art and collecting as an investment opportunity*. – University of Economics in Bratislava. The Faculty of National Economy: Department of Banking and International Finance– Thesis Supervisor: Ing. Ctibor Pilch, PhD. – Bratislava NHF EU, 2024, 79 s.

The purpose of this final thesis is to assess and present the possibilities of investing in the art market in our territory based on the acquired theoretical background. Another aim is to evaluate its strengths and weaknesses, as well as analyze and present the public's perception of this type of investment opportunity. Through a questionnaire is gained a realistic view of the public on this issue, where the results are consulted with a practitioner accordingly. The thesis is divided into three chapters and contains twenty-three charts. The first chapter discusses in detail the theoretical background of the issue and analyzes the art market at home and abroad. The second chapter is devoted to the determination of the objectives and describes the methodology together with the procedure used in the work. The third chapter analyzes the investment opportunities in the art market in Slovakia and focuses on the analysis of a questionnaire on the subject, besides the expert's opinion on the results. Finally, it offers suggestions on how to make the art market more attractive in the eyes of the general public.

Key words :

Art, collecting, investing, investment opportunity, art market

OBSAH

Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 Teoretické vymedzenie základných pojmov.....	11
1.1.1 Finančné investície	11
1.1.2 Komodity a komoditný trh.....	13
1.1.3 Členenie komodít.....	14
1.1.4 Komoditný trh.....	15
1.1.5 Účastníci na komoditnom trhu.....	17
1.1.6 Faktory ovplyvňujúce ceny komodít	19
1.2 Umenie.....	20
1.2.1 Charakteristika umenia	20
1.2.2 Delenie umenia	21
1.2.3 Umenie ako investícia.....	21
1.2.4 Klady a zápory investovania do umenia	22
1.2.5 Trh s umením	23
1.2.6 Subjekty trhu s umením	24
1.2.7 Najvýznamnejšie a najdrahšie diela na trhu	28
1.2.8 Zberateľstvo	33
1.2.9 Numizmatika.....	34
1.2.10 Notafília	36
1.2.11 Filatelia	37
1.3 Aktuálny stav trhu s umením vo svete a na Slovensku.....	38
1.3.1 Stav trhu s umením vo svete vrátane Slovenska.....	38
1.3.2 Import a export na trhu s umením.....	40
1.3.1 Výdavky zberateľov na umenie	41
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	43
2.1 Cieľ práce.....	43
2.2 Metodika práce a metódy skúmania	44
3 Výsledky práce a diskusia.....	46
3.1 Možnosti investovania do umenia na Slovensku	46
3.1.1 Aukčná spoločnosť SOGA	46
3.1.2 Aukčná spoločnosť DARTE	48
3.1.3 Čierne Diery a ich projekt.....	50
3.1.4 Macho & Chlapovič.....	51

3.1.5	Art Invest.....	51
3.2	Výsledky dotazníkového prieskumu o vnímaní investovania do umenia a zberateľstva na našom území.....	52
3.2.1	Pohľad odborníka na výsledky dotazníkového prieskumu	69
3.3	Navrhnutie zmien pre zefektívnenie a zviditeľnenie trhu s umením	72
Záver		74
Zoznam použitej literatúry		76

Úvod

Témou tejto diplomovej práce je umenie a zberateľstvo ako investičná príležitosť. Túto tému sme si zvolili hlavne preto, že nie je úplne bežná, vyžaduje si často iný prístup ako klasické témy diplomových prác a preto, že trh s umením na našom území nie je až tak v popredí a rovnako tak nie je natoľko rozvinutý ako vo vyspelých svetových ekonomikách, kde má trh s umením dlhoročnú tradíciu. Preto sme usúdili, že spracovanie tejto témy v našich podmienkach a jeho porovnanie so svetovým trhom by mohlo byť veľmi zaujímavé.

V prvej kapitole práce sa budeme podrobne venovať spracovaniu hlavných teoretických východísk, ktoré sú potrebné k pochopeniu tejto problematiky. Budeme sa venovať finančným investíciám aby sme vysvetlili princípy investovania, následne sa budeme venovať komoditnému trhu, jeho účastníkom, členeniu komodít či faktorom, ktoré ovplyvňujú cenu komodít na trhu. Nakoľko umenie sa považuje za súčasť práve tohto trhu, aj keď je jeho špecifickým odvetvím, je potrebné túto problematiku spracovať. Po spracovaní tejto problematiky sa sústredíme priamo na umenie. V práci vysvetlíme čo vlastne umenie je, jeho podstatu, delenie a jeho chápanie z investičného hľadiska. Zaoberať sa budeme aj kladnými a zápornými stránkami takýchto investícií. Podrobne definujeme aj trh s umením a jeho účastníkov, a predstavíme si najvýznamnejšie diela na trhu, ktoré sa predali za extrémne vysoké ceny. Rovnako ako umenie si zadefinujeme a spracujeme pojem zberateľstvo, jeho rôzne oblasti a úskalia. V záverečnej časti prvej kapitoly sa špecificky pozrieme na trh s umením u nás a v zahraničí. Podrobne sa pozrieme na stav trhu u nás a v zahraničí, zanalyzujeme import a export umenia v rámci najvýznamnejších krajín a na záver kapitoly sa pozrieme na to, ako vyzerajú výdavky na tomto trhu v krajinách, ktoré disponujú vysoko vyspelým trhom v tejto oblasti.

V druhej kapitole sa budeme podrobne venovať definovaniu hlavného cieľa a čiastkových cieľov tejto práce, a následne metodickej stránke spracovania diplomovej práce. Cieľom práce je predstaviť možnosti investovania do umenia na našom trhu, zistiť ako vníma tento trh široká verejnosť a následne tieto zistenia skonzultovať s odborníkom z praxe. Ďalším z čiastkových cieľov práce je navrhnúť riešenia pre zatraktívnenie tohto trhu v očiach verejnosti.

V tretej, záverečnej kapitole diplomovej práce sa budeme venovať spracovaniu praktickej časti skúmanej problematiky. Podrobne zhodnotíme a predstavíme možnosti investovania na trhu s umením. Následne prostredníctvom dotazníku spracovanému k tejto

problematike zozbierame dáta od respondentov, kde budeme zisťovať ako široká verejnosť vníma problematiku investovania do umenia, či problematiku zberateľstva. Tento dotazník následne vyhodnotíme a výsledky skonzultujeme s odborníkom Ing. MgA., Jozefom Urbanom, ktorý v tejto problematike dlhodobo pôsobí. Zaujímať nás bude hlavne jeho pohľad na výsledky prieskumu, rovnako aj jeho názory, podnety a pripomienky, ktoré ako človek s dlhoročnou skúsenosťou z pôsobenia v tejto problematike nadobudol. V závere tejto kapitoly pripravíme a predstavíme možnosti, ktoré by sme považovali za správne pre zatraktívnenie, zefektívnenie a zviditeľnenie trhu s umením v našich podmienkach.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

V prvej kapitole diplomovej práce sa budeme venovať základnej problematike analyzovanej témy. Vymedzíme si základné pojmy potrebné k pochopeniu problematiky, zhodnotíme stav problematiky doma a v zahraničí, a stanovíme oblasti v rámci umenia a zberateľstva, ktorými sa budeme zaoberať v ďalších kapitolách práce

1.1 Teoretické vymedzenie základných pojmov

1.1.1 Finančné investície

V prvom rade je potrebné správne definovať a vymedziť pojem finančné investície. R. Tee Williams definuje tieto investície ako proces, pri ktorom prostredníctvom vkladania disponibilných finančných prostriedkov do aktív, s úmyslom získania dodatočného príjmu jednotlivcovi, respektíve subjektu, ktorý danú investičnú aktivitu vykonal.¹ V ďalšej literatúre môžeme nájsť aj nasledovne znejúcu definíciu. „Pojem investícia sa spája so zámerným obetovaním istej súčasnej hodnoty (určitého objemu finančných zdrojov) za účelom nadobudnutia vyššej budúcej hodnoty, ale pri určitej neistote.“² Z toho teda vyplýva, že investor má na finančnom trhu možnosti zakúpiť si rôzne druhy investičných aktív, napríklad finančné aktíva, alebo aj rôzne reálne investičné nástroje, prostredníctvom ktorých investor nadobúda nové bohatstvo. Z hľadiska zisku, investor buď realizuje pravidelný výnos po celú dobu držby konkrétneho aktíva, alebo zarába na zmene ceny aktíva pri jeho predaji. Autori M.Bikár a M.Kmeťko vo svojej publikácii *Finančné investície* (2019) definujú finančné investície nasledovne: „Investície sú hlavne reálne finančné investície. Základným rozdielom je, že od vytvárania hmotných foriem investícií, alebo do obežného majetku, finančné investície nevyhnutne musia byť spojené s predmetom podnikania a preto majú formu majetkovej, najčastejšie peňažnej transakcie medzi rôznymi podnikateľskými ekonomickými subjektami.“³ Najdôležitejším predpokladom pre možnosť finančného investovania je tak existencia finančného trhu. Na základe spomenutých definícií teda môžeme konštatovať, že existuje viacero druhov a foriem investícií. Akákoľvek forma

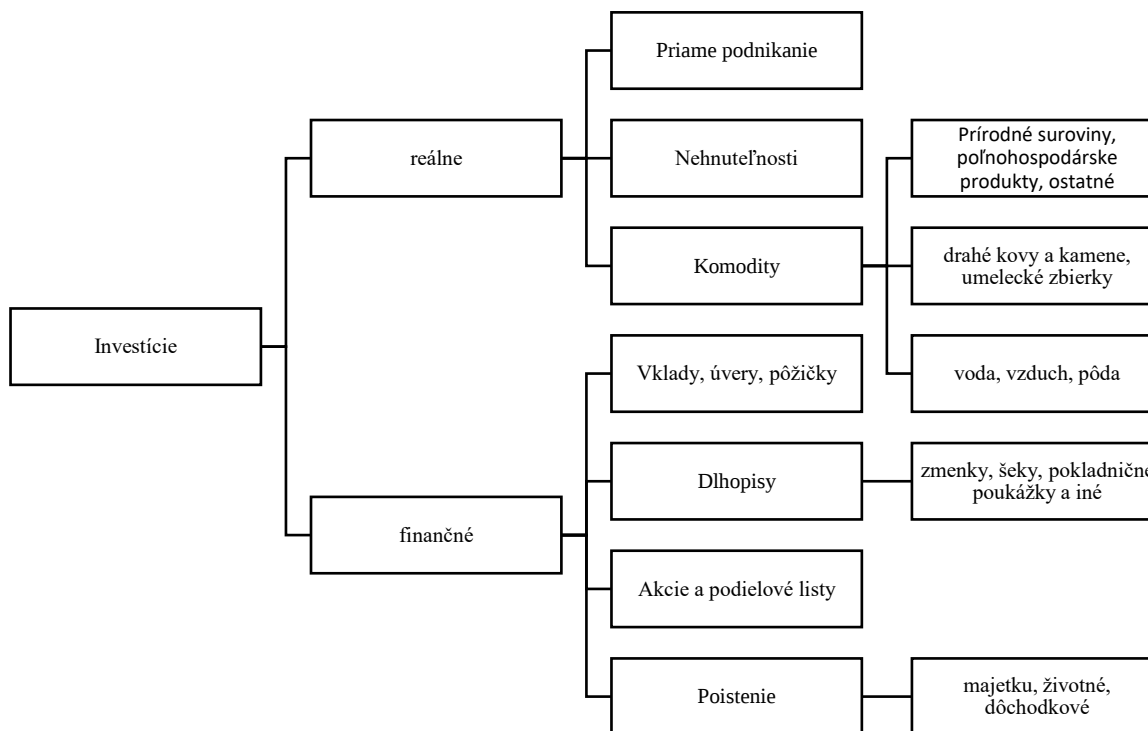
¹ WILLIAMS, R. Tee. *An introduction to trading in the financial markets* [online]. Amsterdam: Academic Press, 2011, online [402 p.] [cit. 2024-1-22]. ISBN 978-0-080-95118-8. Dostupné na internete: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=351575&lang=sk&site=ehost-live&scope=site>

² CHOVANCOVÁ, Božena. *Investovanie na finančných trhoch*. Bratislava: Sprint 2, s.15. 2021. [cit. 2024-1-22]. ISBN 978-80-89710-53-1.

³ BIKÁR, Miloš. *Finančné investície*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s.6. [cit. 2024-1-22]. ISBN 978-80-225-4628-7.

investovania je zároveň spojená s hľadaním optimálneho variantu, teda takého, ktorý prinesie maximálny výnos pri minimálnom riziku spojenom s maximálnou likviditou. Prehľad druhov a foriem investícií si môžeme detailne pozrieť v nasledujúcej schéme:

Schéma 1 – Rozdelenie investícií

Zdroj: vlastné spracovanie podľa MALACKÁ, Viera. *Peňažné a kapitálové trhy: zbierka príkladov*. Bratislava: Iura Edition, 2011, 146 s. Ekonómia. [cit. 2024-1-23]. ISBN 978-80-8078-378-5

Na základe vyššie uvedenej schémy môžeme konštatovať, že je potrebné podrobnejšie definovať reálne investície, nakoľko práve do tejto oblasti spadá skúmaná problematika, ktorej sa budeme bližšie venovať. Čo teda reálne investície sú? Reálne investície sú investície, ktoré smerujú do reálneho aktíva, respektíve majetku, ktorý má vnútornú hodnotu. Medzi reálne aktíva radíme napríklad pôdu a pozemky, zberateľské predmety, prírodné zdroje, drahé kamene a mnohé ďalšie. Sú dôležitou súčasťou investičných portfólií a to z dôvodu, že ponúkajú vysoký potenciál na zhodnotenie, stabilný peňažný tok, sú vhodné na ochranu voči inflácii, a vhodne dopĺňajú a diverzifikujú portfólio zložené z klasických finančných aktív. Reálne investície majú relatívne nízku koreláciu s tradičnými finančnými aktívami, čo znamená, že správnou investíciou do reálnych aktív riziko investičného portfólia vhodne zredukované. Reálne investície sú charakteristické tým, že by mali byť držané v portfóliu dlhodobo. Nejde teda o investície pri ktorých sa očakáva predaj do

niekoľkých rokov. Často je výhodné reálne aktíva držať po dobu desaťročí, pričom v špecifických prípadoch sa môžeme baviť aj o celých storočiach, kedy sú vlastníci majetku členovia viacerých generácií na základe príbuzenského vzťahu. Ďalším znakom je ich hmatateľnosť. Vždy ide o majetok fyzického charakteru. Často sú fixované na konkrétnu lokalitu, pričom ich cena môže byť ovplyvnená lokálnou ekonomikou a rôznymi enviromentálnymi faktormi. Vyznačujú sa aj vysokými transakčnými nákladmi. V praxi to znamená častú spojitosť s nákladmi za právne poplatky, poplatky za ocenenia majetku a rovnako veľmi vysoké môžu byť aj poplatky za údržbu reálnych aktív.⁴

1.1.2 Komodity a komoditný trh

„Pojem komodita sa preniesol už v 15. storočí z francúzskeho slova *commodité* (čo v preklade znamenalo výnos, zisk) do angličtiny ako pojem *commodity* a tento výraz sa prakticky udomácnil vo všetkých jazykoch.“⁵ Význam tohto slova je však možné definovať niekoľkými spôsobmi. „V užšom zmysle slova, ide o vzájomne zastupiteľné hmotné predmety obchodu, predovšetkým suroviny a materiály, obchodované najmä na organizovaných trhoch alebo svetových trhoch. V širšom zmysle slova, ide o hmotné predmety obchodu, predovšetkým v rámci medzinárodného obchodu.“⁶ Pojem komodita je legislatívne definovaný aj v zákone č. 82/2008 zbierky zákonov o komoditnej burze a to v článku 1, odstavci 1 § 2 nasledovne: „Komodita je hmotný predmet a ovládateľná prírodná sila, najmä výrobok, energia a nerastná surovina, vrátane drahých kovov okrem zlata, s ktorými sa obchoduje alebo môže obchodovať na trhu tovarov a služieb.“⁷ Ďalšou, zjednodušenou definíciou komodít je tvrdenie, že suroviny sú zjednodušený výraz pre komodity. Veľká časť základných surovín okolo nás, ako napríklad pšenica, ovos, rôzne druhy mäsa ale aj ropa, plyn, zlato či bavlna, všetkým týmto surovinám sa spoločným pojmom hovorí komodity. Komodity sú jedným z úplných základov života na tejto planéte, pričom zmena tejto situácie je momentálne absolútne nemysliteľná.⁸ Na komoditu sa dá

⁴ TAMPLIN, True. *Real Assets* [online]. Colorado Springs: Financestrategist, 2024, [cit. 2024-1-23]. dostupné na: <https://www.financestrategists.com/wealth-management/investments/real-assets/>

⁵ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.15. [cit. 2024-1-24]. ISBN 978-80-8078-453-9.

⁶ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.16. [cit. 2024-1-24]. ISBN 978-80-8078-453-9.

⁷ Zákon č. 92/2008 Z. z. - Zákon o komoditnej burze a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, [cit. 2024-1-24]. dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-92>

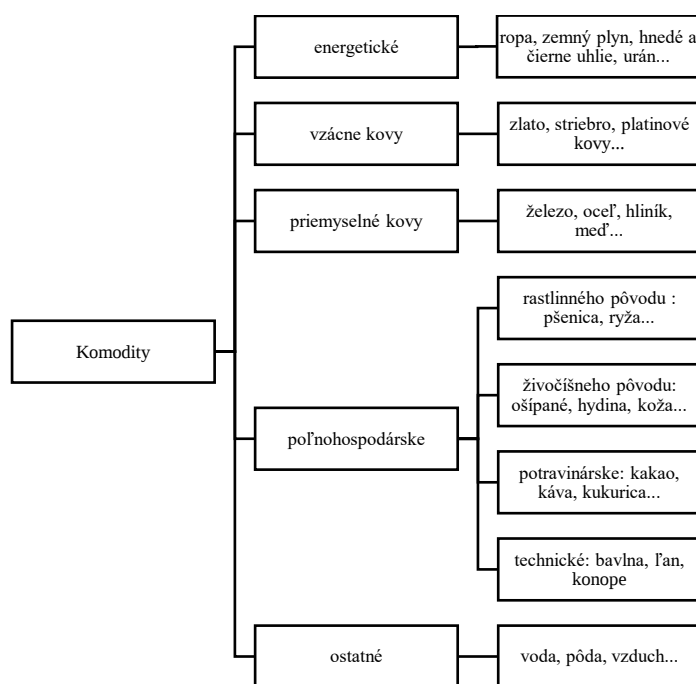
⁸ NESNÍDAL, Tomáš. *Obchodování na komoditních trzích: průvodce spekulanta*. Praha: Grada Publishing, 2005, s.13. Finance. [cit. 2024-1-25]. ISBN 80-247-1499-X.

pozerat' aj z hľadiska predmetu obchodu, v tom prípade ide o poľnohospodárske či banské produkty, ktoré sú často ďalej spracovávané a predávané do ďalšieho výrobného procesu. Ak sa na komoditu pozrieme z hľadiska výrobného procesu, pod týmto pojmom sa rozumie ktorýkoľvek nespracovaný alebo čiastkovo spracovaný tovar.⁹ Môžeme teda konštatovať, že na pojem komodita sa dá pozerat' z rôznych pohľadov, pričom každý z nich je správny.

1.1.3 Členenie komodít

Pri komoditách poznáme množstvo kategórií, preto je dôležité sa venovať aj ich členeniu. Členení komodít môžeme nájsť v odbornej literatúre hneď niekoľko, najčastejšie sa však využíva rozdelenie na energetické komodity, kovy a poľnohospodárske produkty. Tieto základné kategórie sa následne rozdeľujú do ďalších podkategórií. Detailnejšie členenie si môžeme pozrieť na nasledujúcej schéme.

Schéma 2 – základné členenie komodít

Zdroj : Vlastné spracovanie podľa CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.17. [cit. 2024-1-26]. ISBN 978-80-8078-453-9.

Okrem tohto základného členenia sa môžeme v literatúre stretnúť aj s ďalšími, pričom známejšie sú aj rozdelenia komodít na:

⁹ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.16. ISBN 978-80-8078-453-9.

- Mäkké – pod túto kategóriu sa radia komodity obchodovateľné na komoditnom trhu, avšak nie kov, energia alebo olej. Ide teda hlavne o poľnohospodárske komodity ako napríklad pšenica, kukurica či pomarančový džús
- Tvrdé – do tejto kategórie spadajú všetky kovy a energetické suroviny

Ďalšie známe rozdelenie je postavené na základe vyčerpatel'nosti daných komodít, tu sa rozdeľujú na :

- Vyčerpatel'né – do tejto kategórie sa radí napríklad ropa, zlato či železo
- Obnovitel'né – patria sem hlavne poľnohospodárske komodity, ale aj emisné kvóty či drevo

Komodity môžeme začleniť aj podľa možnosti opakovaného použitia a to nasledovne:

- Recyklovateľné – existuje možnosť komodity použiť viackrát, tu radíme hlavne kovy (hliník, oceľ, meď a iné)
- Nerecyklovateľné – pri týchto komoditách neexistuje možnosť ako danú surovinu použiť viackrát, radíme sem hlavne poľnohospodárske produkty

Ďalším možným kritériom pri rozdeľovaní komodít je ich obchodovateľnosť. Podľa tohto kritéria sú komodity obchodovateľné na:

- Komoditných burzách – obchodovanie hlavne klasických „mainstreamových“ komodít
- Voľných trhoch – obchodovanie so špecifickým typom komodít, ktoré sú však veľmi významné, ide napríklad o rôzne strategické suroviny¹⁰

1.1.4 Komoditný trh

Najjednoduchšia definícia komoditného trhu je v podstate prebratá definícia akéhokoľvek trhu. Dalo by sa teda tvrdiť, že komoditný trh je miesto, kde sa stretáva dopyt po komoditách s ponukou komodít za účelom vykonania obchodu. V literatúre môžeme o komoditnom trhu nájsť aj nasledujúce tvrdenie : „Komoditný trh je tak možno jedným

¹⁰ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.16. [cit. 2024-1-26]. ISBN 978-80-8078-453-9.

z najväčších trhov na svete – množstvom nakúpených a predaných komodít – každý je bez rozporu omnoho väčší, ako denné množstvo nakúpených a predaných „spoločností“ vo forme akcií.“¹¹ Vznik komoditných trhov, respektíve predchodcov komoditných trhov, nevieme dosledovať úplne presne, avšak v literatúre sa uvádza, že počiatky tejto problematiky patria až do staroveku. Prvé oficiálne písomné zmienky sú datované zo 17. a 18. storočia, z územia Japonska. Komoditný trh predchádzal dlhodobému historickému vývoju a bol dôležitý pre rozvoj modernej civilizácie. Prvé bartrové obchody sa vyvinuli do voľne organizovaných trhov, ktoré sa potom prerástli do organizovanejších trhov. Dnes môžeme sledovať vysoko efektívne trhy pre väčšinu hlavných komodít. Tieto zahŕňajú komponenty obchodované na burze aj mimoburzové komponenty. Tieto trhy sa naďalej vyvíjajú s novými elektronickými platformami, ktoré rýchlo nahrádzajú tradičné burzy. Rast objemu obchodovania s derivátmi komodít, na organizovaných burzách aj mimo nich, bol impozantný. Veľkosť trhov s organizovaným obchodovaním, hlavne futures, sa často meria objemom kontraktov a otvoreným záujmom o kontrakty. Veľkosť trhov s OTC (over the counter) derivátmi sa často meria nominálnou hodnotou hlavných čiastok a hrubými trhovými hodnotami. Nominálna hodnota hlavných čiastok v OTC trhoch s komoditnými derivátmi vzrástla z menej ako 1 bilióna dolárov v roku 1998 na 18 biliónov dolárov a to len za 10 rokov. Na komoditných trhoch sa obchoduje s rôznymi produktmi, od fyzických komodít určených na okamžité doručenie až po vysoko štandardizované produkty obchodované na burzách, ako sú futures a opcie na futures, ktoré umožňujú jednotlivcom a inštitúciám rýchlo a efektívne otvárať a uzatvárať pozície. K dispozícii sú aj špecializované derivátové produkty vo forme swapov a opcií. Tieto produkty môžu byť prispôbené na uspokojenie mnohých potrieb koncových používateľov. Prvý zaznamenaný obchod s futures bol uzatvorený kontrakt na ryžu. Ako sme už spomínali vyššie, išlo o obchod v Japonsku počas 17. storočia. Trh s komoditami mimo organizovaných burzových trhov sa začal rozvíjať v 80. rokoch, keď bol v roku 1986 predstavený prvý ropný swap, pri ktorom slúžila ako sprostredkovateľská banka Chase Manhattan Bank.¹² Na záver tejto časti si ešte vysvetlíme niekoľko vyššie spomenutých pojmov, pre úplné vysvetlenie problematiky. Ide o obchody, ktoré sa dnes bežne používajú v burzovom svete:

¹¹ NESNÍDAL, Tomáš. *Obchodování na komoditních trzích: průvodce spekulanta*. Praha: Grada Publishing, 2005, s.13 Finance. [cit. 2024-1-27]. ISBN 80-247-1499-X.

¹² BEDER, Tanya – MARSHALL Cara M. *Financial Engineering: The Evolution of a Profession*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2011. 616 p. [cit. 2024-1-27]. ISBN: 978-0-470-45581-4

- Forward – pevný termínovaný kontrakt, ktorý vyjadruje záväzok kupujúceho na kúpu určitého množstva podkladového nástroja k určitému dňu v budúcnosti, za vopred stanovenú cenu, pričom s forwardom sa obchoduje na OCT trhoch, nie na burzách.
- Futures – narozdiel od forwardu, sú podmienky kontraktu štandardizované a obchoduje sa s ním na špecializovaných burzách, nie na trhoch OTC, pričom podmienky kontraktu stanovuje burza na ktorej sa daný kontrakt obchoduje, rovnako ide o pevný termínovaný kontrakt ako pri forwarde.
- Swap – pevný termínovaný kontrakt, ktorý zaväzuje dve strany k výmenám určitých podkladových nástrojov v určitých intervaloch v budúcnosti, ide teda o viac forwardov, ktoré sú spolu zmluvne spojené, pričom podmienky kontraktu sú dopodrobna popísané v zmluve. Tento typ obchodu sa v minulosti používal iba na OTC trhoch, no dnes o swapy javia záujem aj burzy.
- Opcie – opčné termínované kontrakty, ktoré na rozdiel od iných poskytujú majiteľovi právo k nákupu, respektíve predaju istého nástroja k určitému dňu alebo po určitom čase v budúcnosti za stanovenú cenu a záväzok predávajúceho opcie predat', alebo kúpiť daný nástroj za stanovených podmienok pričom v dobe uzatvorenia opčného kontraktu kupujúci opcie platí predávajúcemu opcie sumu, ktorá sa rovná cene opcie.¹³

1.1.5 Účastníci na komoditnom trhu

Motivácia vstúpiť na komoditný trh môže byť rôzna. Zatiaľ čo určitá skupina investorov chce zarobiť, iná sa chce zaistiť voči cenovým výkyvom. Na komoditnom trhu tak evidujeme tri základné skupiny obchodníkov:

- Špekulanti – za špekulantov môžeme považovať malých investorov, ale aj veľkých inštitucionálnych klientov. Táto skupina obchodníkov vstupuje na trh s cieľom zarobiť na cenových výkyvoch, teda im nejde o fyzický odber komodity. Táto skupina vytvára až 95% obchodov na komoditnom trhu. Existujú aj špecifickejšie delenia v rámci tejto skupiny. Poznáme pozičných

¹³ CHOVANCOVÁ, Božena. *Investovanie na finančných trhoch*. Bratislava: Sprint 2, s.61, 2021. [cit. 2024-1-28]. ISBN 978-80-89710-53-1.

špekulantov, ktorí otvárajú pozície na dlhšie ako deň, dokonca na týždne či mesiace. Intradenný špekulanti zasa obchodujú len počas dňa a na noc svoje pozície zatvárajú. Ďalšou skupinou sú scalperi, títo špecifickí obchodníci realizujú obchody veľkých objemov v krátkom čase, v rozmedziach niekoľkých minút, kde využívajú krátkodobé pohyby ceny, pričom k dosiahnutiu zisku im stačí aj nepatrný cenový pohyb.

- Hedgeri – skupina obchodníkov, ktorej nejde na trhu o zisk ale o zabezpečenie sa voči cenovým výkyvom. Túto stratégiu využívajú hlavne poľnohospodárske a ťažobné spoločnosti vrátane ich odberateľov. Aj pri týchto obchodníkoch evidujeme dve skupiny. Prvou sú takzvaní Long hedgers – ide hlavne o spotrebiteľov a spracovateľov komodít, ktorí sa snažia ochrániť voči nárastom cien. Pokiaľ sa cena pohybuje proti očakávaniu long hedgera, dostáva sa do straty. Druhou skupinou sú takzvaní short hedgers – predávajúca strana trhu, teda producenti komodít či pestovatelia plodín. Podstupujú riziko poklesu ceny s negatívnym vplyvom na ich podnikanie. Vstupujú preto do otvorenia krátkych pozícií, čím sa zabezpečujú voči poklesu ceny.
- Arbitrážisti – skupina týchto obchodníkov sa snaží dosiahnuť zisk prostredníctvom arbitráže, Ide o bezrizikovú špekuláciu, ktorá využíva rozdiely cien komodít na termínovanom a spotovom trhu a rozdiely cien jednotlivých komodít na iných svetových trhoch. V minulosti bol tento štýl obchodovania veľmi rozšírený, avšak v dnešnej dobe je vďaka prepojenosti trhov veľmi ťažké nájsť vhodnú príležitosť na vykonanie arbitráže.¹⁴
- Klasický spotrebiteľ – skupina kupujúcich na trhu, ktorá investuje do komodít s cieľom ich reálne spotrebovať, napríklad použiť ako materiál pri výrobe a podobne.

¹⁴ CHOVANCOVÁ, Božena. *Investovanie na finančných trhoch*. Bratislava: Sprint 2, s.61, 2021. [cit. 2024-1-28]. ISBN 978-80-89710-53-1.

1.1.6 Faktory ovplyvňujúce ceny komodít

Ceny komodít ovplyvňuje veľké množstvo rôznych faktorov, pričom môže ísť o špecifické faktory pôsobiace na konkrétnu komoditu, alebo ide o faktor vplývajúci na celý sektor. Medzi najvýznamnejšie faktory, ktoré komodity ovplyvňujú zaraďujeme tieto:

- Obmedzenosť zdrojov – ide o významný faktor, ktorý má vysoký vplyv na ceny komodít. V tomto prípade platí, že čím je komodita vzácnejšia, tým vyššia je jej cena. Na tento faktor sa dá pozeráť z rôznych časových hľadísk, a to z krátkodobého, strednodobého a dlhodobého. Krátkodobá obmedzenosť je spájaná hlavne s neočakávanými udalosťami, ktoré narušujú produkciu či dodávky danej komodity. Ako príklad môžeme použiť prírodné katastrofy či štrajky. Strednodobé hľadisko spájame s cyklickým vývojom. V tomto prípade ide o to, či je na trhu prebytok alebo nedostatok komodity. Ak je na trhu danej komodity prebytok, motivácia výrobcu klesá nakoľko klesá aj cena komodity na trhu. Dlhodobé hľadisko hovorí o celkovej obmedzenosti komodity na planéte. Po vyčerpaní všetkých zdrojov sa už ďalšie nebudú dať získať. V tomto prípade ide hlavne o nerastné suroviny.
- Inflácia – dôležitým faktorom je aj znehodnocovanie peňazí. Ide o základný ekonomický princíp, pri ktorom rastie objem peňazí v obeh, ale kúpna sila klesá. Avšak vďaka tomu, že komodity sú fyzické aktíva reálneho charakteru a využívané sú ako vstupy do výroby, majú aj reálnu úžitkovú hodnotu. Preto sa v obdobiach zvýšenej inflácie komoditám darí lepšie ako tradičným finančným aktívam.
- Vývoj hodnoty USD – aj napriek postupnému poklesu významu USD, ide stále o najpoužívanejšiu svetovú rezervnú menu a vykonáva sa ňou veľká väčšina komoditných obchodov. Práve preto má kurz USD vysoký vplyv na ceny komodít.
- Rast svetovej populácie – neustálym rastúcim počtom obyvateľov na planéte, čím sa zvyšuje aj spotreba komodít, ktorá má vplyv na ich cenu, pričom v budúcnosti to môže predstavovať výrazný globálny problém.
- Globálny ekonomický rast – spoločne s rastom populácie rastie aj ekonomika, zvyšuje sa teda produkcia rôznych statkov. To priamo spôsobuje vyššiu spotrebu komodít, ktoré sa využívajú ako vstupy a rovnako sa zvyšuje aj spotreba energetických komodít.

- Rast globálnej životnej úrovne – rast svetovej populácie a s ním spojený ekonomický rast, vytvára tlak aj na rast životnej úrovne. To v praxi znamená zvýšenie spotreby a tým aj ďalší tlak na dopyt po komoditách, čo povedie k zvýšeným cenám na komoditných trhoch.
- Prírodné faktory – ide hlavne o veľké klimatické zmeny vedúce k zmenám v počasí, či zvyšujúci sa výskyt rôznych prírodných katastrof.
- Sociálno-politické faktory – ide o rôzne faktory či udalosti ako sú napríklad vojny, štrajky, štátne prevraty či rôzne zmeny legislatívy, v prípade že akokoľvek upravujú produkciu, spracovanie či spotrebu danej komodity.¹⁵

1.2 Umenie

V tejto časti kapitoly sa detailnejšie pozrieme na umenie, investície do umenia, cenotvorby a na ďalšie rôzne detaily potrebné k pochopeniu problematiky.

1.2.1 Charakteristika umenia

Čo vlastne pojem umenie je? Čo všetko zahŕňa? Vysvetliť tento pojem jednou definíciou je takmer nemožné, preto sa budeme snažiť definovať ho čo najviac definíciami s čo najširším rozmerom. Ľudia sa umením zaoberajú a obklopujú už veľmi dlho. S umením sa môžeme stretnúť už v staroveku, kde sa používalo hlavne ako vyjadrenie emócií či zážitkov. Ak sa však pozrieme na umenie ako investíciu, nevieme presne definovať, kedy fenomén nákupu či predaja umeleckých diel začal byť významný z ekonomického hľadiska. Ak by sme chceli presne určiť, čo všetko radíme pod pojem umenie, zistíme že to nie je úplne jednoduché. Očami obchodníkov sa umenie definuje ako čokoľvek, čo sa ponúka na aukciách v aukčných domoch. Ide teda o predmety predaja aukcií s umeleckou či historickou hodnotou, medzi ktoré patria hlavne obrazy, maľby, kresby, litografie, grafiky, sochy, plastiky, starožitnosti, nábytok, sklo, keramika, šperky, vína, veterány, hračky, skulptúry, fotografie, či mnohé iné diela akéhokoľvek charakteru.¹⁶

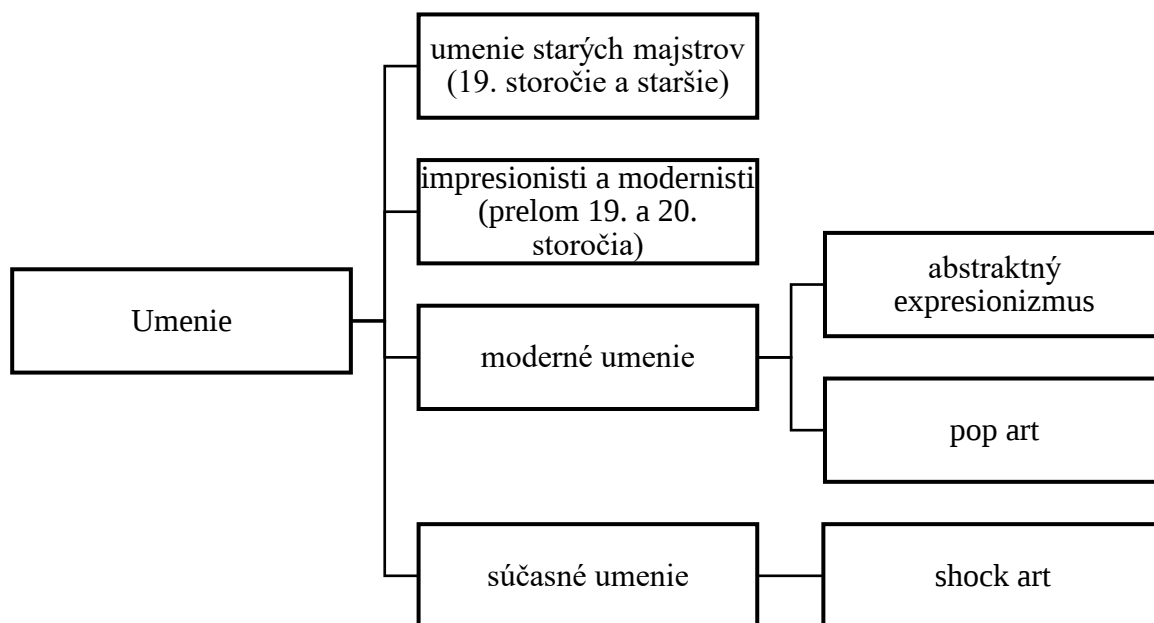
¹⁵ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.37-42, [cit. 2024-1-30]. ISBN 978-80-7598-186-8.

¹⁶ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.259, [cit. 2024-1-30]. ISBN 978-80-7598-186-8.

1.2.2 Delenie umenia

Z hľadiska obchodovania umenia je potrebné a dôležité časovo rozlišovať diela, ktoré sa nachádzajú na trhu. Detailné rozdelenie môžeme vidieť na nasledujúcej schéme:

Schéma 3 – rozdelenie umenia z časového hľadiska

Zdroj : Vlastne spracovanie podľa ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.260, [cit. 2024-1-30]. ISBN 978-80-7598-186-8.

1.2.3 Umenie ako investícia

Kapitálové trhy sú v dnešnej dobe pomerne nestabilné, v dôsledku čoho investorom klesá dôvera v klasické finančné investovanie. Za rizikovejšie sa už považujú aj investície do nehnuteľností. Práve preto dnes investovanie do umenia predstavuje jednu z prijateľných alternatív zhodnocovania vlastných finančných prostriedkov, pričom ponúka aj ďalšie výhody, ako napríklad estetické zážitky či radosť z umenia. V poslednom období investovanie do umenia prerástlo vo svete do veľkého trendu. Umenie sa v investičnom prostredí prepracováva na popredné priečky. Ide o investície, ktoré vo väčšine prípadov generujú vyššie zisky, zatiaľ čo investor podstupuje nižšie riziko. Investovanie do umenia má pre investorov dnes okrem finančného aj estetický prínos. Investovanie v oblasti umenia sa riadi špecifickými pravidlami, pričom mnohokrát plynulo prejde do zberateľstva. Medzi bežné zberateľské predmety patria známky, mince, obrazy, veterány alebo starožitnosti. Investori dnes chápu, že správne vybraná investícia do umeleckých diel môže majiteľovi v horizonte niekoľkých rokov priniesť aj niekoľkonásobné zhodnotenie. Investícia do

umenia nereflektuje na „prepady“, ktoré sú v dôsledku globálnych ekonomických kríz súčasťou klasických finančných investícií. Práve táto nestabilita trhu s klasickými finančnými investíciami vedie k stabilite alebo rastu investícií do umenia.¹⁷

1.2.4 Klady a zápory investovania do umenia

Tak ako investovanie do klasických finančných nástrojov má svoje najrôznejšie výhody či nevýhody, inak tomu nie je ani pri investovaní do umenia. V nasledujúcej časti popíšeme práve výhody a nevýhody, ktoré vznikajú práve pri investovaní do umenia a je potrebné ich pri nákupe či predaji zohľadniť.

Výhody pri investovaní do umenia sú nasledovné:

- „Možnosť vysokého zhodnotenia v krátkom horizonte
- Umenie je poistkou proti inflácii a devalvácii
- Nie je stanovená minimálna investícia
- Odolnosť voči prepadom na finančných trhoch
- Takmer daňová neutralita výnosu z predaja tejto investície
- Riziko sa znižuje v dôsledku nízkej korelácie s inými finančnými aktívami
- Možnosť ďalších ziskov získaných z požičania diela na výstavy
- Umelecké diela sú mobilné
- Umelecké diela sú poistené proti udalostiam
- Je to nová možnosť v investičnom portfóliu.“¹⁸

Nevýhody pri investovaní do umenia sú tieto:

- „Vyššie nároky na vstupnú investíciu
- Šanca na rýchly zisk je menšia
- Trhy s umením nie sú regulované, trh je málo transparentný
- Nedávajú pravidelný priebežný výnos, ako sú napríklad dividendy
- Umenie má relatívne nižšiu likviditu
- Investovanie predpokladá určité odborné znalosti

¹⁷ ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, 15(2), 196-205. [cit. 2024-2-10]. ISSN 1335-7069.

¹⁸ ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, 15(2), 197. [cit. 2024-2-10]. ISSN 1335-7069.

- Nároky na ochranu investície
- Existuje riziko zneužitia a podvodu, riziko nákupu falzifikátu
- Psychologické riziko z odmietnutia danej investície okolím.¹⁹

1.2.5 Trh s umením

Trh s umením môžeme jednoducho definovať ako miesto, kde sa stretáva dopyt a ponuka po umení. Je to miesto, kde sa dané obchody priamo uskutočňujú.²⁰ Jedným z hlavných znakov trhu s umením je prirodzené obmedzenie ponuky, nakoľko všetky umelecké diela sú veľmi špecifické. Na rozdiel od ďalších produktov, trhovú hodnotu umeleckého diela je spojená so subjektívnymi pocitmi investora. Trh s umením je primárny a sekundárny. Primárny trh je zostavený z transakcií, pri ktorých umelci predávajú svoje vytvorené diela.²¹ Ide teda o trh, na ktorom sa kupujú diela predávané priamo umelcom a to prvý krát po jeho vytvorení. Umelcov na tomto trhu často zastupujú galérie, ktoré sa o daného umelca starajú. Rovnako však umelcov môžu zastupovať aj rôzni agenti alebo dileri, ktorí komunikujú s galériou v umelcovom mene. Diela predávané na primárnom trhu sú tak často cenovo výhodnejšie, keďže galérie sa snažia držať ceny takýchto diel pod úrovňou cien umeleckých diel predávaných na aukciách. Často sú to diela mladých a neznámych umelcov, kde hodnota diela nie je až taká vysoká a predávajú sa prakticky priamo z ateliéru, v ktorom boli vytvorené. Ak si však takéto dielo vypožičia či zakúpi niektorá z významných galérií, hodnota tohto diela sa často násobne zvyšuje.²²

Na sekundárnom trhu sa často predávajú diela už nežijúcich umelcov. Na trhu s umením môžeme investíciu získať priamo od autora na aukcii (tradične alebo on-line), v galériách, obchodoch s umením alebo priamo od iného investora. Nepriamy nákup predstavuje napríklad nákup rôznych podielov v spoločnostiach vlastniacich umelecké diela, ktoré pôsobia na trhu s umením alebo od spoločností, ktoré investujú do diel umelcov, alebo

¹⁹ ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, **15**(2), 197. [cit. 2024-2-10]. ISSN 1335-7069.

²⁰ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.262, [cit. 2024-2-11]. ISBN 978-80-7598-186-8.

²¹ ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, **15**(2), 196-205. [cit. 2024-2-10]. ISSN 1335-7069.

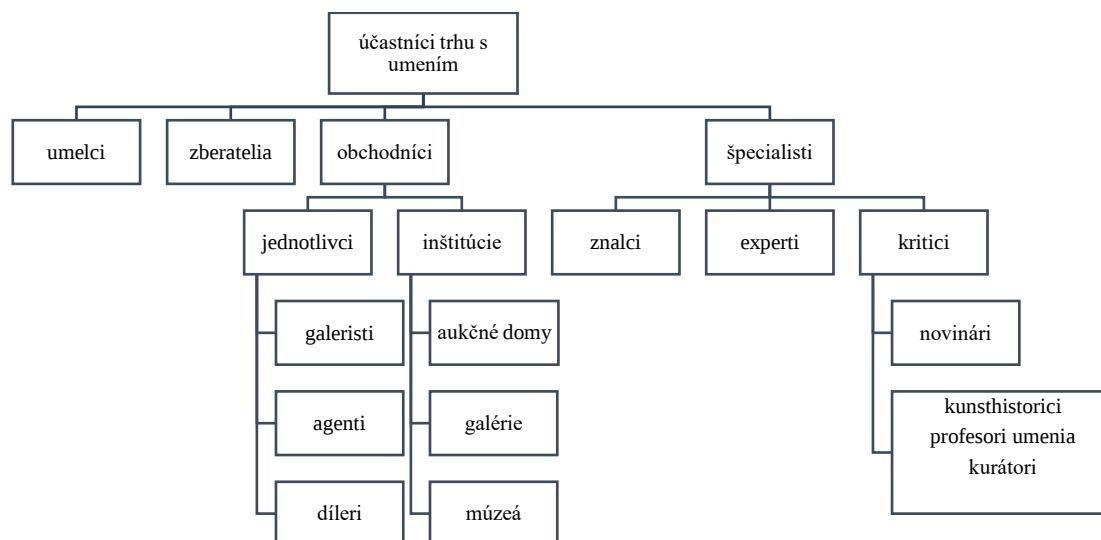
²² ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.262, [cit. 2024-2-11]. ISBN 978-80-7598-186-8.

nákup diel z umeleckých fondov.²³ Sekundárny trh však okrem opätovného predaja či nákupu diel zahŕňa aj požičiavanie umeleckých diel s cieľom ich vystavovania v galériách či múzeách alebo podobných inštitúciách. Rovnako ponúka aj výmenu diel medzi účastníkmi trhu. Môžeme na ňom nájsť hlavne diela súčasných, ale aj starších umelcov, ktorí sú dnes už po smrti, hlavne pri rozpredaji zbierok prostredníctvom ich dedičov. Ich ceny sú však často veľmi vysoké, nakoľko sa do predajnej aukcie nedostávajú veľmi dlhé obdobie. Trh s umením je však pomerne špecifický a nie až tak globálne rozšírený, ako trhy s klasickými finančnými aktívami. Ako centrá trhu s umením môžeme považovať mestá Londýn a New York. Práve v nich sa nachádzajú najvýznamnejšie aukčné domy. Pomaly sa však k týmto mestám pridávajú ďalšie, ako napríklad Peking, Hongkong či Paríž.²⁴

1.2.6 Subjekty trhu s umením

Na trhu s umením však nevystupujú len nakupujúci a predajcovia. Trh je špecifický tým, že sa na ňom stretáva relatívne veľké množstvo subjektov. Môžeme tam stretnúť hlavne umelcov, zberateľov, obchodníkov s umením (jednotlivcov a inštitúcie) či specialistov na umenie. Subjekty pôsobiace na trhu s umením rozdelené detailne môžeme vidieť na nasledujúcej schéme:

Schéma 3 účastníci na trhu s umením

Zdroj: Vlastné spracovanie ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.263, [cit. 2024-2-11]. ISBN 978-80-7598-186-8.

²³ ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, 15(2), 196-205. [cit. 2024-2-10]. ISSN 1335-7069.

²⁴ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.262, [cit. 2024-2-11]. ISBN 978-80-7598-186-8.

Účastníkov trhu s umením je však v tejto práci potrebné bližšie definovať, čomu sa budeme venovať v nasledujúcej časti tejto podkapitoly. Pre potreby práce bližšie definujeme nasledujúce pojmy:

Umelec – „Umelci sú špecifickými účastníkmi obchodu s umením, pretože vytvárajú ponuku na trhu. Ich diela sú ich duševným vlastníctvom. Umelci sú tvorcovia umeleckých diel, tzn., že sa aktívne zaoberajú alebo zaoberali umením.“²⁵ Pojem umelec teda označuje jednotlivca alebo osobu, ktorá tvorí umelecké diela akéhokoľvek charakteru. Do úvahy berieme hlavne výtvarné umenie, literatúru, hudbu, divadlo, film či ktorékoľvek iné formy umeleckého vyjadrenia. Umelec sa zvyčajne zaoberá kreatívnym procesom, prostredníctvom ktorého interpretuje svoje myšlienky, pocity alebo vizuálne vnímanie sveta prostredníctvom svojich výtvorov. Umelec tak smie pracovať v rôznych médiách a štýloch, a jeho diela smú byť interpretované alebo vnímané rôznymi spôsobmi. Byť umelcom, nech už to môže byť čokoľvek, často zahŕňa neustále spochybňovanie čohokoľvek.²⁶

Zberateľ/zberatelia – „sú skupinou, ktorá vytvára dopyt aj ponuku umeleckých diel na trhu. Môžu to byť jednotlivci, ale aj inštitúcie, súkromní a galerijní zberatelia a špekulanti. Dopyt vytvárajú záujmom nakúpiť umelecké diela.“²⁷ Pojem zberateľ tak označuje subjekt, ktorý systematicky zhromažďuje, zbiera a uchováva umelecké predmety alebo zbierky, často s vášňou a veľkým záujmom. Zberatelia môžu zhromažďovať rôzne druhy predmetov, ako sú mince, známky, umenie, starožitnosti, knihy, či iné artefakty, pričom ich motiváciou môže byť historický záujem či estetické hodnoty, alebo majú investičné dôvody. Ivan Melicherčík vo svojej knihe *O zberateľstve alebo delirium collectoris* hovorí o tom, že zberateľ je niekto koho mnohí môžu považovať za šialenca, exhibicionistu či zaslepenca alebo blázna. Ide o maniaka s charakterovými črtami hazardného hráča, ktorý míňa svoj majetok za predmety, do ktorých by rozumný človek neinvestoval. Tvrdí aj to, že ide o samotára či introverta, ktorý rozmýšľa len nad svojou záľubou a potešením, pričom nejaví záujem o životy ľudí v jeho blízkosti. Preferuje však stretnutia s ďalšími zberateľmi, teda s ľuďmi podobnými jemu. Zberateľ má na sebe teda mnoho rôznych nálepiek.²⁸

²⁵ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.276. [cit. 2024-2-14]. ISBN 978-80-8078-453-9.

²⁶ CAPLIN, Lee Evan, ed. *The business of art*. 4th print. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1983. s.24. [cit. 2024-2-14]. ISBN 0131065181.

²⁷ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.276. [cit. 2024-2-14]. ISBN 978-80-8078-453-9.

²⁸ MELICHERČÍK, Ivan. *O zberateľstve, alebo, Delirium collectoris*. Bratislava: Marián Reisel, 2004. s.7. [cit. 2024-2-14]. ISBN 8096919040.

Nasledujúce riadky budeme venovať obchodníkom s umením, ktorí sa rozdeľujú na dve skupiny, teda na jednotlivcov a inštitúcie. Medzi obchodníkov jednotlivcov zaradíme:

Galerista – „je obchodník s umením, ktorý prevádzkuje a niekedy aj vlastní galériu alebo miestnosť určenú na výstavy umeleckých diel. Galeristom môžeme nazvať aj človeka, ktorý v takejto galérii pracuje alebo pracoval – je expertom, poradcom alebo aj znalcom umenia, alebo má inú významnú úlohu v umeleckej oblasti galérie.“²⁹ Galerista má obvykle odborné znalosti o umení a umelcoch, a zohráva významnú rolu v podpore a predaji umelcových diel. Medzi jeho povinnosti do značnej miery patrí aj organizácia výstav, komunikácia s umelcami, zberateľmi a verejnosťou, rovnako však aj riadenie obchodných činností galérie. Díler – ide o sprostredkovateľa medzi umelcami či predajcami, kupcami alebo zberateľmi. Ako strana kupca veľmi často vystupuje aj galéria, ktorá chce predávané umelecké dielo zakúpiť do svojho vlastníctva, prípadne ho neskôr predat' so ziskom. Díler však nedisponuje žiadnymi priestormi, v ktorých by diela prezentoval, pretože dielo len zakúpi a následne ho predá ďalej. Len zriedka sa vyskytuje na primárnom trhu, nakoľko kúpiť a následne predat' umelecké dielo neznámeho autora môže byť veľmi dlhý a zložitý proces.³⁰

Agent – nešpecializuje sa na kúpu a predaj rôznych umeleckých diel, ale na prezentáciu zastupovaného umelca. Diela tohto umelca tak ponúka galériám, pričom jeho snahou je zviditeľniť ho, čím diela tohto umelca naberú vyššiu hodnotu. Veľmi často túto rolu preberajú galérie, ktoré nemajú núdzu o potrebné kontakty či priestory na to, aby takéhoto neznámeho umelca dokázali predstaviť verejnosti a zvýšiť jeho hodnotu. Ak agent zastupuje zberateľa, ide o priame sprostredkovanie a teda má aj postavenie dealera. Princíp tohto vzťahu spočíva v tom, že ak sa zberateľ rozhodne zaobstarať si umelecké dielo, tento obchod preberie agent – díler, ktorý následne sprostredkuje požiadavku zberateľa.³¹

Na druhej strane sa však v tejto kategórii nachádzajú aj obchodníci s umením inštitucionálneho charakteru. V tomto prípade teda nejde o jednotlivcov, ktorí sa bežne pohybujú na trhu, ide o väčšie inštitúcie, medzi ktoré patria :

Galérie – miesto, ktoré sa často spomína aj pri jednotlivcoch, ktorí tieto miesta často vlastnia. Takéto galérie často nesú mená obchodníkov, ktorí ich vlastnia a vytvárajú tak značku. Môžu mať aj iné mená, no trh je dobre informovaný o tom, komu táto galéria patrí. Druhou

²⁹ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.265, [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-7598-186-8.

³⁰ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.277. [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-8078-453-9.

³¹ CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Ekonómia. Bratislava: Iura Edition, 2012. s.277. [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-8078-453-9.7

skupinou galérií je typ, pri ktorom o ich vývoji rozhoduje správna rada, a galéria sa časom, správnymi rozhodnutiami a svojou zaujímavou históriou dostala do popredia aj napriek obmedzenému rozpočtu ktorým disponuje.³² Vo všeobecnosti však galériu môžeme definovať ako priestor, budovu alebo inštitúciu, ktorá je určená na výstavy a prezentácie umeleckých diel. Jej účelom je poskytnúť možnosť umelcom vystavovať svoje diela laickej alebo odbornej verejnosti, a poskytnúť tak miesto pre vzájomnú interakciu umenia a divákov. Galérie teda môžu byť verejné alebo súkromné a môžu sa špecializovať na rôzne druhy umenia, ako sú výtvarné umenie, fotografia, sochárstvo a iné najrôznejšie umenie.

Múzeum – vo svojej podstate ide o špecializovanú galériu. Podstatou múzea je zameranie sa na jedného umelca, miesto, oblasť, či historické obdobie. Na rozdiel od galérií však nepripravujú žiadne predaje ani predajné výstavy. Vo väčšine prípadov kupujú diela do svojich depozitárov a predávajú ich len veľmi zriedkavo. Často však svoje diela požičiavajú iným inštitúciám, teda iným múzeám či galériám.³³ Múzeum by sa dalo jednoducho charakterizovať ako inštitúcia, budova alebo priestor, ktorý slúži na zhromažďovanie, uchovávanie, štúdium a verejnú prezentáciu historických, umeleckých, vedeckých alebo kultúrnych artefaktov a exponátov. Múzeá majú za cieľ vzdelávať verejnosť, uchovávať a interpretovať dedičstvo a poskytovať návštevníkom možnosť priblížiť sa k rôznym aspektom ľudskej histórie a kultúry.

Aukčné domy – nenahraditeľná a najvýznamnejšia súčasť trhu s umením v rámci sekundárneho trhu. Sú veľmi podobné ako galérie, svoje diela vystavujú, avšak dielo sa do aukcie dostáva, až keď je umelec alebo dielo samo o sebe známe. Usporadúvajú aukcie umeleckých diel, ktoré sú považované za veľmi veľké spoločenské udalosti. Z finančného hľadiska vedia veľmi dobre zabezpečiť aukciu či marketing a preto sú pre galérie veľmi silnou konkurenciou na trhu. Najznámejšie aukčné domy sú v súčasnosti Sotheby's a Christies's, ktoré sú na trhu etablované dlhé roky.³⁴ Aukčné domy sú organizácie, ktoré uskutočňujú aukcie, kde predávajú rôzne predmety, ako sú umelecké diela, starožitnosti, šperky a ďalšie cennosti. Tieto inštitúcie zabezpečujú proces verejného predaja tovaru prostredníctvom aukcie, kde potenciálni kupujúci predkladajú ponuky na predmety, ktoré sa

³² ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.268, [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-7598-186-8.

³³ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.268, [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-7598-186-8.

³⁴ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.269, [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-7598-186-8.

ponúkajú na predaj. Aukčné domy môžu tiež poskytovať expertízy, ocenenie a ďalšie služby v oblasti obchodu s umením a cennými predmetmi.

Poslednou skupinou pôsobiaceou na trhu umenia sú špecialisti na umenie. Subjekty v tejto skupine, rovnako ako v iných zaradujeme do viacerých kategórií:

Znalci a experti – ich úlohou je určovať pravosť, vek a hodnotu diel, ktoré skúmajú. Pripravujú aj rôzne znalecké posudky napríklad za účelom poistenia umeleckého diela.³⁵

Kritici – veľmi často ide o nezávislých jednotlivcov, ktorí píšu kritiky rôznych umeleckých diel. Môžu to byť znalci, kunsthistorici, ktorí často píšu pre odborné časopisy v rámci odvetvia, ale napríklad aj novinári, ktorí píšu pre veľké médiá a od umeleckého sveta si dodržiavajú určitý odstup.

Je potrebné zobrať na vedomie to, že všetci účastníci trhu majú medzi sebou vytvorené určité vzťahy. Tieto vzťahy, napríklad vzťah medzi umelcom a obchodníkom sa neustále menia a prehodnocujú, nie len čo sa týka prirážok, pretože obchodník vystupuje hneď v niekoľkých funkciách zároveň. Pre umelca je to finančník, sprostredkovateľ, poradca a priateľ.³⁶

1.2.7 Najvýznamnejšie a najdrahšie diela na trhu

Medzi najznámejšie a najdrahšie diela s ktorými sa môžeme na trhu s umením stretnúť s určitosťou patria obrazy. Takéto diela sa v dnešnej dobe predávajú za astronomické sumy, a práve tieto diela a ich predaje sú dnes najviac verejne známe. O predaji takéhoto drahého diela sa často môžete dočítať v rôznych novinách, či zachytiť správu o ich predaji v televíznych alebo internetových médiách. Často ide o diela najvýznamnejších umelcov svojej doby, no je potrebné podotknúť, že niektorí umelci sa preslávili až po ich vlastnej smrti. Vlastného úspechu sa tak mnohí umelci za svojho života nedočkali. V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť 20 najdrahších diel, ktoré sa na trhu s umením za posledné roky predali.

³⁵ ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.270, [cit. 2024-2-17]. ISBN 978-80-7598-186-8.

³⁶ THOMPSON, Don. *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů: prapodivné zákony ekonomiky současného umění a aukčních domů*. Přeložil Alice HYRMANOVÁ MCELVEEN. Praha: Kniha Zlín, 2017, 361 s. [cit. 2024-2-22]. ISBN 978-8087162-58-3.

Tabuľka 1: 20 najdrahšie predaných obrazov na svete

Poradie	Obraz	Autor	Cena
1	Salvator Mundi	Leonardo da Vinci	450,3 mil \$
2	Interchange	Willem de Kooning	300 mil \$
3	The Card Players	Paul Cézanne	250 mil \$
4	Nafea Faa Ipoipo	Paul Gauguin	210 mil \$
5	Number 17A	Jackson Pollock	200 mil \$
6	No. 6 (Violet, Green and Red)	Mark Rothko	186 mil \$
7	Prendant portraits of Maerten Soolmans and Oopjen Coppit	Rembrandt	180 mil \$
8	Les Femmes d'Alger	Pablo Picasso	197,4 mil \$
9	Nu couché ("Version O")	Amedeo Modigliani	170,4 mil \$
10	Masterpiece	Roy Lichtenstein	165 mil \$
11	Nu couché (Sur le cote gauche)	Amedeo Modigliani	157,2 mil \$
12	Le Reve	Pablo Picasso	155 mil \$
13	Portrait of Adele Bloch-Bauer II	Gustav Klimt	150 mil \$
14	Three studies of Lucian Freud	Francis Bacon	142,2 mil \$
15	No. 5, 1948	Jackson Pollock	140 mil \$
16	Woman III	Willem de Kooning	137,5 mil \$
17	Portrait of Adele Bloch-Bauer I	Gustav Klimt	135 mil \$
18	The Scream	Edvard Munch	119,9 mil \$
19	Reclining Nude With Blue Cushion	Amedeo Modigliani	118 mil \$
20	Untitled	Jean-Michel Basquiat	110,5 mil \$

Zdroj: vlastné spracovanie podľa MCINTYRE, Matt. *The most expensive paintings in the world*. [online] Virginia: Wealthy Gorilla, 2023. [cit. 2024-2-22]. Dostupné na : <https://wealthygorilla.com/most-expensive-paintings/>

Venovať sa všetkým týmto dielam podrobne by však bolo veľmi zdĺhavé, preto si bližšie predstavíme len päť najdrahších, ktoré sa počas histórie trhu s umením predali. Začneme dielom na piatom mieste a budeme postupovať smerom k prvému.

Dielo číslo 5 – Jackson Pollock – Number 17A

Táto olejomalba, ktorá je dobrým príkladom techniky kvapkania, pričom bola namaľovaná rok po tom, ako Jackson Pollock predstavil túto svoju slávnu techniku. Nadmerné množstvo farby vytvára komplexný farebný vír, kde je nemožné rozoznať vrchné a spodné vrstvy.

Šmúhy žltej, modrej a čiernej farby na plátne pomáhajú zmäkčiť obraz, zatiaľ čo tri takmer paralelné biele čiary pútajú pozornosť a smerujú pohľad diagonálne nahor obrazom.

Pôvodné obrazy tvorené touto technikou od Pollocka boli často terčom s veľkej verejnej kritiky a boli väčšinou nepopulárne, čo v tej dobe znamenalo ich nízku hodnotu na umeleckých trhoch. Tento kus z roku 1948 bol uvedený v článku časopisu Life z roku 1949, čo pomohlo Jacksonovi Pollockovi výraznejšie sa zviditeľniť. V auguste 1949 časopis Life zverejnil článok s otázkou: "Jackson Pollock: Najväčší maliar v Spojených štátoch?"

V roku 2015 bol obraz predaný nadáciou Davida Geffena miliardárovi Kennethovi C. Griffinovi, americkému správcovi hedžových fondov, za 200 miliónov dolárov. Cena stanovuje svetový rekord za najdrahšie predaný obraz do toho času. Predchádzajúci rekord držal obraz Vodné hady II od Gustava Klimta. Vodné hady II boli v roku 2013 predané v súkromnej dražbe za 183,8 milióna dolárov.³⁷

Dielo číslo 4 – Paul Gauguin - Nafea Faa Ipoipo

Francúzsky postimpresionista Paul Gauguin prišiel na Tahiti v roku 1890 s odhodlaním oživiť svoje umenie ponorením sa do toho, čo považoval za kultúru nepoškvrnenú západnými spôsobmi. V diele Nafea Faa Ipoipo, v preklade kedy sa vydáš, sa mladšia žena v tradičnom kroji naťahuje dopredu na zemi. Pozerá sa späť a čiastočne zakrýva staršiu postavu v západnom šate, ktorá zdvíha ruku. Kvietok za uchom dievčaťa je tradičným tahitským symbolom, ktorým ženy signalizujú dostupnosť pre manželstvo. Na spodku obrazu je nápis v tahitčine: "NAFEA Faa ipoipo". Mnohé Gauguinove obrazy z tohto obdobia nesú nápisy v tomto jazyku. Pôvabná senzualita ženy je vyjadrená jasnými plochými farbami, ktoré autor charakteristicky používal v tomto období. Štýl je trochu naivný, so zjednodušenými obrysami, ktoré používal na vyjadrenie svojej predstavy o primitívnej umeleckej tvorbe. Formy sú zaoblené a plné. Ženy pôsobia splývajúco s krajinou, akoby rástli ako kvety zo zelenej a žltej trávy. Je tu však známka neistoty v pohľade mladej ženy, a toto napätie je umocnené blížiacimi sa postavami, ktoré sa zdajú byť len nezvanými hosťami v tejto scéne. Dúfal, že nájde vidiecku idylku, v ktorej by mohol objaviť a odzrkadliť jednoduchosť v umeleckom vyjadrení. Tahiti ktoré našiel, však nesplnili jeho očakávania. Ostrov bol totiž kolonizovaný Francúzmi od 18. storočia a veľká časť pôvodnej kultúry bola pohltená vplyvom kolonializmu. Napriek tomu Gauguin našiel inšpiráciu a toto dielo, vytvorené pri jeho prvej návšteve ostrova, zobrazuje veľa slobody predstavivosti a

³⁷ jackson-pollock; *Number 17A, 1848 by Jackson Pollock*. [online] 2024. [cit. 2024-2-25]. dostupné na: <https://www.jackson-pollock.org/number-17a.jsp>

vyjadrenia, ktoré tam našiel.³⁸ Tento obraz bol predaný zo švajčiarskej súkromnej zbierky za takmer 210 miliónov dolárov, čo je jedna z najvyšších cien, o ktorú kedy bola zaplatená za umelecké dielo. Predaj olejomaľby z roku 1892 s názvom "Nafea Faa Ipoipo potvrdil predávajúci, Rudolf Staechelin, 62-ročný bývalý výkonný pracovník Sotheby's, ktorý prostredníctvom rodinného trustu vlastní viac ako 20 diel v cennej zbierke impresionistického a postimpresionistického umenia, vrátane diela od Gauguina, ktoré bolo takmer polstoročie na prenájme v Kunstmuseum Basel.³⁹ Neskôr sa potvrdilo, novým vlastníkom tohto obrazu je Sheikha Al-Mayassa bint Hamad Al-Thani, dcéra bývalého Katarského vládcu a sestra súčasného.

Dielo číslo 3 – Paul Cézanne - The Card Players

Dielo The Card Players , alebo aj Hráči kariet od Paula Cézanna boli vytvorené počas 90. rokov 19. storočia a pozostávajú z piatich obrazov, pričom každý sa líši veľkosťou. Okolo toho, ktorý obraz umelca vytvoril ako prvý, stále prebieha odborná diskusia a vládne neistota. Z tejto päťdielnej série obrazov sú tri menšie plátna, zobrazujúce iba dvojicu postáv a práve tieto obrazy by mohli byť poslednými tromi obrazmi, sú nazývané Hráči kariet a nachádzajú sa v Courtauld Gallery v Londýne (cca 1892 – 1895), Hráči kariet v Musée d'Orsay v Paríži (cca 1894 – 1895) a Hráči kariet (cca 1892 – 1893), pričom práve posledný menovaný obraz je súčasťou súkromnej zbierky, ktorá sa údajne predala za približne 250 miliónov dolárov Katarskej kráľovskej rodine. Teda práve tento posledný kus sa nachádza v rebríčku najdrahších malieb sveta.⁴⁰

Dielo číslo 2 - Willem de Kooning – Interchange

V roku 1955 Willem de Kooning dokončil dielo Interchange. Veľa času venoval prepracovaniu figurálnych štúdií so ženami, s ktorými začal v roku 1948. Tie súviseli s jeho samostatnou výstavou v roku 1953, maľbami na tému žena, ktorá bola v tom čase otvorená

³⁸ Artguide. *Will you marry by Paul Gauguin*. [online]. 2023. [cit. 2024-2-25]. Dostupné na: <https://www.artguide.org/paul-gauguin/when-will-you-marry/>

³⁹ REYBURN, Scott – CARVAJAL, Doreen. *Gauguin painting is said to fetch \$300 million* [online]. New York: The New York Times. 2015. [cit. 2024-2-25]. Dostupné na : <https://www.nytimes.com/2015/02/06/arts/design/gauguin-painting-is-said-to-fetch-nearly-300-million.html>

⁴⁰ DU PLESSIS, Alicia. *The Card Players by Paul Cézanne - The Card Players Analysis* [online]. 2023. [cit. 2024-2-25]. Dostupné na: <https://artincontext.org/the-card-players-by-paul-cezanne/>

v New Yorku. Niektoré názvy týchto diel zahŕňali Žena I, Žena III a Žena V, ako aj Dve ženy so zátiším. Do roku 1955 sa de Kooning odklonil od maľovania ľudských postáv a ďalej sa venoval abstraktnému stvárneniu newyorskej architektúry a komunit. Willem de Kooning používal na plátne rýchle gestické značky. Na obraze je zobrazená žena sediac na stoličke, ale ženy sa javia len ako nabieraná hmota. Pokiaľ ide o pomenovanie jeho obrazov, vždy uprednostňoval spojenie s oblasťou, kde žil. Interchange dostal názov podľa okolia, centrálneho New Yorku, miesta, kde v tom čase žil. Obraz bol pôvodne predaný v roku 1955 za 4 000 dolárov, v septembri 2015 ho Nadácia Davida Geffena predala Kennethovi C. Griffinovi za 300 miliónov dolárov, čím sa vtedy zaradil na druhé miesto v rebríčku najdrahších obrazov.⁴¹

Dielo číslo 1 - Leonardo da Vinci - Salvator Mundi

Salvator Mundi, dielo pripisované Leonardovi da Vincimu, ktorý bol pravdepodobne dokončený okolo roku 1500. Stal sa najdrahším umeleckým dielom, aké sa kedy predalo, keď bol 15. novembra 2017 vydražený v aukčnej sieni Christie's v New Yorku za astronomických 450,3 milióna dolárov. Bezprecedentná suma za výrazne zreštaurovaný obraz urobila z diela Salvator Mundi pravdepodobne najkontroverznejší obraz 21. storočia. Tento obraz zobrazuje Krista ako Spasiteľa sveta. Je zobrazený v renesančnom odeve, s dvoma vystretými prstami, ako dáva požehnanie. V ľavej ruke drží krištáľovú guľu, ktorá predstavuje kryštalicú sféru nebies, čím naráža na svoju úlohu pána vesmíru. Dvaja newyorskí obchodníci - Robert Simon a Alex Parish - zakúpili Salvator Mundi v roku 2005 na malej aukcii v New Orleans. V tom čase nepoznali, že ide o obraz Leonarda da Vinciho. Dielo bolo v zlom stave. Bolo nedostatočne zreštaurované a silne premaľované. Okrem toho bola jeho drevená podpera napadnutá červotočmi. Obchodníci vzali dielo k renomovanej reštaurátorky Dianne Modestiniovej, ktorá dohliadla na rekonštrukciu podpery a potom odstránila premaľby a doplnila chýbajúce časti. Počas reštaurovania obrazu Modestiniová a jeho kupujúci nadobudli presvedčenie, že dielo je dielom Leonarda da Vinciho. Obraz bol podrobený dlhoročnému výskumu a analýze, kým bol v roku 2011 zaradený ako stratený originál na Leonardovu výstavu v londýnskej Národnej galérii. Kurátori a vedci toto rozhodnutie obhajovali, pričom sa odvolávali na použitie sfumato (štýl Da Vinciho

⁴¹ willem-de-kooning. *Interchange, 1955 by Willem de Kooning* [online]. 2024. [cit. 2024-2-25]. Dostupné na: <https://www.willem-de-kooning.org/interchange.jsp>

maľovania), odraz v guli, štylizáciu drapérie a starostlivé stváranie Kristových kučeravých vlasov ako zodpovedajúce technike renesančného majstra. Napriek tomu sa odborníci na Leonarda nezhodli a kritici tvrdili, že rozsiahle reštaurovanie sťažilo posúdenie kvality originálu. Rovnako nejasná je aj proveniencia obrazu, pretože dielo zmizlo zo záznamov medzi rokmi 1763 a 1900. Táto medzera a stav obrazu viedli k špekuláciám, že *Salvator Mundi* môže byť dielom jedného z Leonardových žiakov. Napriek nedostatkom obrazu prekonal pri jeho predaji v roku 2017 všetky aukčné rekordy. Pravdepodobne ho kúpil korunný princ Saudskej Arábie Mohammed bin Salmán prostredníctvom splnomocnenca. Od predaja sa obraz na verejnosti neobjavil a od roku 2022 nebolo známe, kde sa nachádza.⁴²

1.2.8 Zberateľstvo

V tejto časti prvej kapitoly sa budeme bližšie venovať zberateľstvu. Zberateľstvo môžeme vysvetliť viacerými definíciami používanými v odbornej literatúre. Pre potreby vysvetlenia pojmu použijeme nasledujúce. „Súkromné zberateľstvo je v súčasnosti považované za určitý typ koníčka alebo aktivitu na voľný čas. V minulosti malo tendenciu stať sa vednou disciplínou, no žiaľ, k naplneniu tejto podstaty nikdy reálne nedošlo. Zberateľskú činnosť je možné vnímať ako podnetnú vzrušujúcu aktivitu, ktorá odbúrava generačné a spoločenské rozdiely, povznáša a motivuje zároveň.“⁴³ Ďalšia hovorí o tom, že zberateľstvo je staré ako samotné ľudstvo a v súčasnosti patrí medzi najrozšírenejšie formy odpočinku. Môže byť zamerané aj na zdanlivo bezcenné predmety, čo znamená že nemusí byť finančne náročné a nemusí sa nutne jednať o starožitné alebo historicky významné predmety. So zberateľstvom je spájaný aj vysoký počet odborných výrazov a rozsiahly je aj okruh predmetov zberateľského záujmu.⁴⁴ Zberateľstvo priťahuje a zamestnáva priaznivcov umenia už storočia, pričom pre väčšinu z nich je zbieranie umenia fascinujúci koníček a pre niektorých dokonca celoživotná vášeň. Dôvody, ktoré ľudí k zberateľstvu umenia vedú sú rôzne. Nech už sú ale pohnútky zberateľov akékoľvek, táto záľuba im môže poskytnúť bohaté zadost'účinenie. Zbieranie umenia je však z povahy veci samozrejme priamo závislé na výsledku tvorivej aktivity umelcov, no úsilie zberateľov pre nich predstavuje významné

⁴² KING, Carol. *Salvador Mundi painting by Leonardo da Vinci* [online]. Britannica 2024. [cit. 2024-2-25]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Salvator-Mundi-by-da-Vinci>

⁴³BOCAN, Ján; FRIDRICHOVÁ, Daniela a BARNA, Jozef. *Zberatelia sú šťastní ľudia: päť rokov organizovania zberateľských aktivít v Snine a okolí* : European Collector's Association. Retrospektíva, piaty zväzok. Snina: Európska zberateľská spoločnosť, 2019. [cit. 2024-2-27]. ISBN 9788097279363.

⁴⁴ KUDWEIS, Miloš. *Numismatika a notafílie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Praha: Albatros Media, 2017. s.16. [cit. 2024-2-27]. ISBN 9788026612070.

povzbudenie a podporu. Vytváranie umenia a jeho zbieranie sú tak veľmi úzko previazané, a tento vzťah je veľmi dôležitý pre obe strany, umelca aj zberateľa. Zberateľstvo sa však môže pochváliť mnohými príbehmi a dejinami o vytúžených dielach a procese ich získania, či predania za neuveriteľné ceny, alebo o vzájomných inšpiratívnych vzťahoch, zbierkach venovaných múzeám alebo zbierkam vystavených verejnosti.⁴⁵ Ako už bolo spomenuté, zberateľstvo sa venuje širokému spektru rôznych predmetov so zberateľskou hodnotou, prípadne aj hodnotou duševnou alebo sentimentálnou pre jednotlivca. Je preto potrebné spomenúť aj to, že zberateľstvo sa delí na viacero špecializovaných vedných disciplín kde väčšina z nich má svoj odborný názov a presne stanovenú definíciu. V nasledujúcej časti si predstavíme niekoľko z týchto disciplín ktoré patria pod zberateľstvo

1.2.9 Numizmatika

Pri zberateľstve sa môžeme veľmi často stretnúť práve s touto vednou disciplínou. Numizmatika (z latinského nummus – peniaze, mince) je chápaná ako historická veda, ktorá sa zaoberá platobnými prostriedkami, teda hlavne mincami a ich formami. V poslednom období sa o tejto vednej disciplíne viedli diskusie ohľadom toho, či ide o pomocnú vednú disciplínu, respektíve pomocnú historickú vedu, alebo samostatnú vedu. Aktuálne sa už najčastejšie zaradzuje medzi samostatné vedné disciplíny a je stavaná na jednu úroveň s archeológiou, pod práve ktorú sa v minulosti často zaradzovala. Priamo s ňou je spojená aj numizmatická historiografia, ktorá sa venuje hlavne zaznamenávaniu udalostí, ktoré sú spojené s vývojom numizmatiky v historickom kontexte. Numizmatiku je však možné aj pomerne jednoducho rozdeľovať z geografického hľadiska podľa kontinentov alebo politických územných celkov. Rozdeľuje sa aj podľa chronológie vývoja, a to na predmincové obdobie (staroveké a stredoveké mince) a mincovné obdobie (zasahuje až do obdobia antiky). Práve v tomto období sa ako platidlá používajú hlavne mince, papierové platidlá, poukážky, núdzové platidlá a žetóny. Jedným z významných hľadísk delenia sú aj menové systémy a platidlá tvoriace konkrétnu menovú sústavu.⁴⁶ Čo sa týka investovania do mincí v našich končinách, privátni bankári sú voči tejto možnosti pomerne zhovievaví. Oblúba práve tohto typu investície rastie, keďže jej hodnota v čase stúpa, hlavne pri zberateľských minciach, ktorých razenie predstavuje limitovanú emisiu. Ich hodnota však

⁴⁵ WAGNER, Ethan a Thea Westreich WAGNER. *Sbírání umění: vášně, investice a mnohem víc.* Přeložil Lukáš NOVÁK. Zlín: Kniha Zlín, 2013. s.5. [cit. 2024-2-27]. ISBN 9788074732799.

⁴⁶ KUDWEIS, Miloš. *Numismatika a notafilie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky.* Praha: Albatros Media, 2017. s.146-147. [cit. 2024-2-27]. ISBN 9788026612070.

rastie aj vďaka zdražovaniu drahých kovov, z ktorých sa razia. Odborníci však pri tomto druhu investície varujú pred falzifikátmi a odporúčajú sa obrátiť na odborníkov v danej oblasti. Aukcie mincí sú organizované aj u nás a za účasti odborníkov hneď niekoľko krát ročne. Zatiaľ čo zberateľov, ktorí do mincí investujú státisíce ročne je však u nás stále len veľmi málo, no počet tých ktorých investície sa pohybujú v desiatkach tisícov však rastie. Títo investori sa sústreďujú hlavne na platidlá z nášho územia. Ako miesto skladovania svojich mincí je aktuálne preferovaný bankový trezor.⁴⁷ Z hľadiska možností investovania do mincí môžeme mince rozdeliť do viacerých, nie len vyššie spomenutých kategórií. Prvou z nich sú historické mince, ktorých dostupnosť je stále relatívne vysoká a množstvo takýchto vydražených mincí na aukciách je stále veľmi vysoké. Orientovať sa však v ich hodnote, kvalite a jej reálnej trhovej cene je stále veľmi zložité. Preto je vhodné sa v tomto prípade poradiť s odborníkom. Ďalším artiklom na tomto trhu sú investičné mince (zvané aj bullion), ktorých cena sa odvíja od aktuálnej hodnoty zlata na svetovom trhu. Tá môže rásť a klesať niekedy radovo až o desiatky percent. Za najznámejšie investičné mince na svete sa považujú americké „Eagles“, kanadské „Leafs“, rakúske „Filharmonici“, čínske „Pandy“ či britská „Britannia“ a mnohé iné. Všetky tieto spomenuté mince však majú jednu spoločnú vlastnosť. Razia sa vo váhe jednej trojskej unce zlata. Ďalšou z kategórií sú pamätné mince. Tieto mince sa vždy vydávajú v obmedzenom počte a vydáva ich štát. Ich rýdzosť a počet je stanovený zákonom, a štát ich garantuje. Počet ich majiteľov je teda logicky obmedzený počtom vydaných kusov a ich trhovú hodnotu sa vyvíja od dopytu zberateľov po danej minci, pričom môže majiteľovi priniesť niekoľkonásobne väčší výnos ako je hodnota zlata. Obmedzená emisia týchto mincí prinášajú majiteľom zhodnotenie minimálne dvadsať percent, pričom exkluzívne emisie zo štátov ako Vatikán, Izrael či Maroko prináša ich majiteľom zhodnotenie okolo štyridsiatich percent počas prvého roka. Ich najväčšia výhoda spočíva v nezávislosti na cene kovu, z ktorého sú vyrobené. Z hľadiska investora je najvýhodnejšie ich kupovať tesne po ich vydaní. Do tejto kategórie však patria aj medaile. Na rozdiel od mincí ich môže vyrobiť v podstate ktokoľvek, napríklad obec či mesto alebo aj súkromná spoločnosť. Pri investícii do medailí je potrebné sledovať hlavne emisné náklady, kto je ich autorom a pri akej príležitosti boli emitované. Ich nákupná cena je často vyššia o 30 až 40 percent, ako je aktuálna cena zlata na trhu. V závere môžeme zhrnúť to, že najlepšou investíciou budú vždy pamätné mince, s ohľadom na správne načasovanie ich

⁴⁷ MAKAROVÁ, Xénia a Milan DEBNÁR. Ako zbohatnúť zo zlata, obrazov či mincí. *Trend: týždenník o ekonomike a podnikaní*. Bratislava: News and Media Holding, 2012, 22(10), 55-58. [cit. 2024-2-27]. ISSN 1335-0684.

nákupu. Pokiaľ sa investuje v ideálny čas, nákup takejto mince sa veľmi pravdepodobne pomerne slušne zhodnotí, otázkou tak je len to, o koľko percent.⁴⁸

1.2.10 Notafília

Ďalším zo známych odvetví zberateľstva je notafília. Označuje sa takto zberateľstvo bankoviek. Je to náuka alebo vedná disciplína, ktorá bankovky nie iba zhromažďuje a popisuje, ale rovnako tak ich študuje. V angličtine sa používa pojem „notaphily“ alebo v zahraničnej literatúre tiež „paper money“. Zberateľstvo bankoviek sa však rovnako ako iné zberateľské odvetvia rozdeľuje, v tomto prípade do dvoch časových období. Prvým z nich je obdobie od roku 1368 do roku 1960, zatiaľ čo to druhé začína v roku 1961 až po súčasnosť. Práve s týmto delením korešponduje aj delenie svetových katalógov bankoviek. Popri tejto vednej disciplíne sa často objavuje aj pojem bonistika. Tá ma ale trochu odlišnú charakteristiku. V odbornej literatúre sa bonistika vysvetľuje všeobecne ako zberateľstvo papierových peňazí, avšak je to predovšetkým odbor zaoberajúci sa ratingom, teda hodnotením, ktoré vedie k výslednému poradiu. Bonistika je teda viac ako zberateľský, skôr ekonomický nástroj, pretože jeho účelom je hodnotenie. Notafília je podobne ako numizmatika označovaná ako pomocná historická veda, avšak je oveľa mladšia a to hlavne z toho dôvodu, že papierové peniaze vznikli oveľa neskôr ako stáročia až tisícročia používané mince.⁴⁹ Pri zberateľstve bankoviek je veľmi dôležitý aj ich fyzický stav. Zberatelia bankoviek preto používajú škálu, podľa ktorej úrovni určujú a stav zberateľskej bankovky a následne ho zohľadňujú pri jej kúpe či predaji. Táto škála má nasledujúce úrovne. Ak je bankovka bez akýchkoľvek chýb a vyzerá ako práve vytlačená, zaradzuje sa do prvého stupňa „N“. Do druhého stupňa s označením „0“ sa zaradzujú bankovky s nepatrnými chybami, ako sú napríklad nabúraný roh a podobne. Pri treťom stupni, ktorý označujeme „1“, bola bankovka ohnutá jedenkrát, prípadne má ohnutý rok alebo škvrtu. Štvrtý stupeň s označením „2“ sa zaradzujú bankovky ktoré majú silný prehyb a rôzne slabšie prehyby, vrátane olámaných rohov. V nasledujúcom stupni, teda pri piatom s označením „3“ je bankovka pošpinená či odretá a rovnako tak aj prehnutá v oboch smeroch. Pri predposlednom šiestom stupni s označením „4“ ide o silno prehnutú bankovku

⁴⁸ SPURNÝ, Michal. Numismatika - obor, který zhodnocuje o více než 20 procent ročně. *Bankovníctví: odborný měsíčník pro profesionální finance*. Praha: 4H production, 2015, 22(10), 40-41. [cit. 2024-3-7]. ISSN 1212-4273.

⁴⁹ KUDWEIS, Miloš. *Numismatika a notafílie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Praha: Albatros Media, 2017. s.29. [cit. 2024-3-7]. ISBN 9788026612070.

do oboch smerov pričom môže byť aj nepatrne nadtrhnutá alebo má dierky. Rovnako tak jej môžu chýbať aj rohy. Posledný stupeň sedem, s označením „5“ označuje bankovky vo veľmi zlom stave. Často sú na nej silné prehyby, chýbajú jej rôzne časti, sú nadtrhnuté a špinavé. Prehľad týchto škál môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 2 – škály stavu bankoviek zo zberateľského hľadiska

Stupeň zachovania	Prvý typ označenia	Druhý typ označenia
Prvý stupeň	N	UNC
Druhý stupeň	0	AU
Tretí stupeň	1	XF-EF
Štvrtý stupeň	2	VF-F
Piaty stupeň	3	VG-G
Šiesty stupeň	4	POOR
Siedmy stupeň	5	POOR

Zdroj – vlastné spracovanie podľa iZberateľ. 7 základných stupňov zachovalosti bankoviek [online]. 2024. [cit. 2024-3-7]. Dostupné na: <https://www.izberatel.sk/blog/7-zakladnych-stupnov-zachovalosti-bankoviek>

1.2.11 Filatelia

Tento zberateľský odbor sa zaoberá zbieraním známok, respektíve poštových známok. Podobne ako pri vyššie spomínaných odboroch ako notafília a numizmatika vieme záujem o známky rozdeliť na vlastné zberateľstvo, kde inde o fyzické zakladanie alebo udržiavanie zbierky a na štúdium známok, prostredníctvom ktorého môže filatelista získavať informácie aj o pre neho nedostupných známkach. Okrem známok sa táto vedná disciplína venuje aj zbieraniu a štúdiu kolkov, a spolu so známkami sa tak zberatelia často sústreďujú aj na otázku ich výroby či vzhľadu a použitia. Pojem filatelia a jeho význam bol prvý krát historicky použitý vo francúzsku ako slovo „philatélie“, pričom táto skutočnosť je pomerne jasne doložená. Pojem je zložený z gréckych slov „philos“- priateľ a „ateleia“ – zaplatenie poplatku. To znamená, že ide v podstate o výplatný doklad o zaplatení poplatku určitej výšky.⁵⁰ Je to forma oslobodenia sa od reality, kde si človek vytvoril takúto záľubu našiel so priestor pre voľnočasové aktivity, ktoré sa pre neho stali veľmi dôležitými. Filatelia ako spôsob zberateľstva s veľkou tradíciou a silnými predchodcami, je považovaná za jednu z techník, ktorú bolo možné využiť v rámci veľkej oblasti kreativity a bola predurčená na

⁵⁰ KUDWEIS, Miloš. *Numismatika a notafílie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Praha: Albatros Media, 2017. s.207. [cit. 2024-3-7]. ISBN 9788026612070.

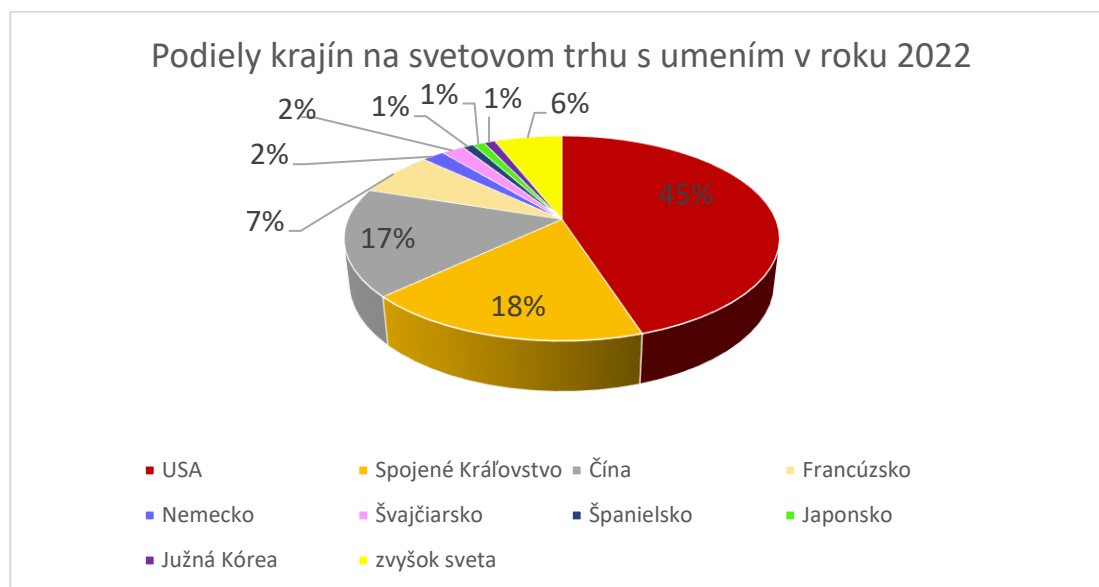
veľké veci. Filatelia, ktorá môže byť mimoriadne nákladná a sofistikovaná činnosť, je však zároveň vnímaná ako relatívne dostupná činnosť z ekonomického hľadiska.⁵¹ „Vzťah k numizmatike, notafilii a filatelii môže byť súčasťou rodinnej tradície budovania základov finančnej gramotnosti v rodinách, poznania vlastných dejín z hľadiska hospodárskeho a spoločenského života jednotlivých epoch nášho vývoja, výchovy k zodpovednosti, poučenia z histórie a osobnej motivácie pri akumulácii trvale udržateľných hodnôt a správe rodinného majetku pre budúce generácie.“⁵²

1.3 Aktuálny stav trhu s umením vo svete a na Slovensku

1.3.1 Stav trhu s umením vo svete vrátane Slovenska

Trh s umením je pomerne špecifický trh, ktorý nie je tak výrazne zastúpený v toľkých krajinách vo svete ako trh s tradičnými finančnými aktívami. V tejto časti práce sa pozrieme na to, ako je trh s umením rozložený a aké časti objemu tohto trhu môžeme rozložiť medzi jednotlivé krajiny. Nasledujúce rozloženie môžeme vidieť na nasledujúcom grafe.

Graf 1 – podiel krajín na svetovom trhu s umením v roku 2022

Zdroj: vlastné spracovanie dát z databázy statista.com [cit. 2024-3-9]. dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/885531/global-art-market-share-by-country/>

⁵¹ FERREIRA, Luís Eugénio. *A certain look at philately* [online]. Braga: Edições Húmus Ld. 2006. s.85. [cit. 2024-3-7]. ISBN 972-99937-1-8 dostupné na : http://burgzt.brigin.lt/pasto_zenklai/katalogai/Certain%20Look%20Philately.pdf

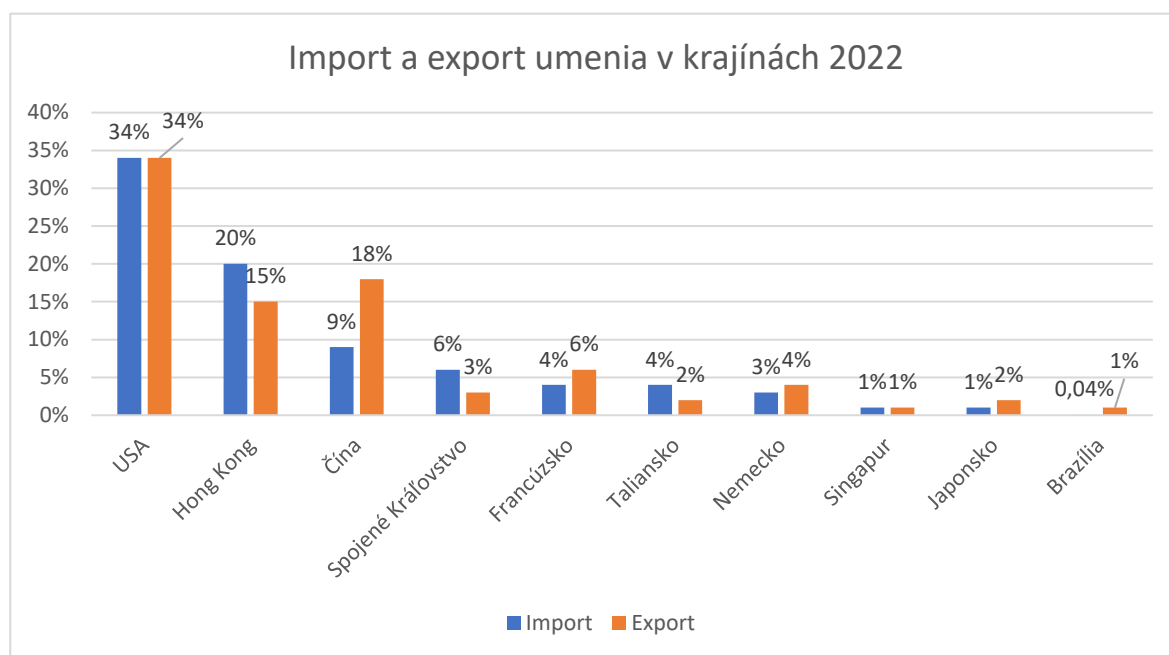
⁵² ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s.304, [cit. 2024-3-9]. ISBN 978-80-7598-186-8.

Ako môžeme pozorovať na grafe, už z prvého pohľadu je jasné, že trh s umením je zastúpený len v malom počte krajín natoľko, aby bol z globálneho hľadiska relevantný a dostatočne rozvinutý. Na grafe vidíme len 9 konkrétnych krajín ktoré majú dostatočne veľký podiel na trhu s umením k tomu aby sa samostatne dostali do štatistiky. Ide hlavne o relatívne staré a tradičné ekonomiky, ktoré sú s umením spájané už dlhé roky. Samotné dáta hovoria o tom, že najväčší podiel na trhu sa vyskytuje v Spojených štátoch Amerických, čo nie je prekvapivé, pretože tam pôsobia najväčšie aukčné domy na svete, pričom väčšina ich aukcií sa často odohráva práve v tejto krajine. Podiel USA na trhu s umením v roku 2022 teda dosahoval 45%, čo je takmer polovica objemu z celého trhu. Druhou krajinou je s výrazným odstupom Spojené Kráľovstvo. Ide znova o ekonomiku, ktorá je už tradične spájaná s umeleckým biznisom. Jej podiel tak dosahuje 18%. V závese za Spojeným Kráľovstvom nasleduje Čína so 17 % podielom. Pocitovo možno Čína na prvý pohľad nevyzerá ako tradičná krajina spájaná s trhom s umením, avšak je potrebné si uvedomiť, že na týchto trhoch musíme zohľadniť fakt, že drahé umenie sa vyskytuje hlavne tam, kde sú na neho dostatočné prostriedky. Ide teda o trend, pri ktorom sa umenie vyskytuje hlavne v bohatých krajinách s bohatými jednotlivcami. Do Čínskej ekonomiky sa každoročne dostávajú obrovské príjmy a tak si práve ľudia ktorým tieto zisky plynú môžu dovoliť míňať svoje prostriedky aj takýmto spôsobom. Ďalej nasleduje Francúzsko so 7 % podielom na trhu. Opäť ide o krajinu tradične spájanú s umením, nakoľko na jej území sa nachádza aj množstvo významných diel. Asi najznámejším je obraz Leonarda Da Vinciho – Mona Lisa ktorý sa nachádza v Parížskom Louvri. Avšak podiel na trhu je už o poznanie menší ako pri vyššie spomenutých krajinách. Ďalej sa dostávame ku krajinám ako je Nemecko a Švajčiarsko, kde podiel oboch týchto krajín na trhu predstavuje 2 %. S 1% podielom môžeme vidieť Japonsko, Južnú Kóreu a Španielsko. Podiel týchto krajín sa môže na prvý pohľad zdať síce relatívne zanedbateľný, no v porovnaní zo zvyškom sveta ide o stále pomerne veľkú časť aj napriek tomu, že ich nemôžeme nazvať ako mocnosti umenia. Zvyšok sveta na grafe reprezentuje zvyšných 6%. Ak si uvedomíme aké množstvo krajín táto hodnota predstavuje, zistíme, že na jednu krajinu pripadne skutočne zanedbateľné percento podielu na trhu. Práve k týmto krajinám sa zaradzuje aj Slovenská republika či naše susedné a okolité krajiny. V našich končinách nie je trh s umením natoľko rozšírený aby zohrával výraznú rolu na svetovom trhu. Je to spôsobené viacerými faktormi, ktorým sa budeme venovať v nasledujúcich častiach práce.

1.3.2 Import a export na trhu s umením

V tejto časti práce sa detailnejšie pozrieme na to, ako sa krajiny na trhu s umením správajú. Či sú primárne dodávatelia alebo odberatelia umenia. Aké sú podiely importu a exportu v krajinách relevantných pre tento trh. Rýchly prehľad si môžeme urobiť podľa nasledujúceho grafu, ktorý sa venuje danej problematike.

Graf 2 – Import a export na trhu s umením v relevantných krajinách v roku 2022

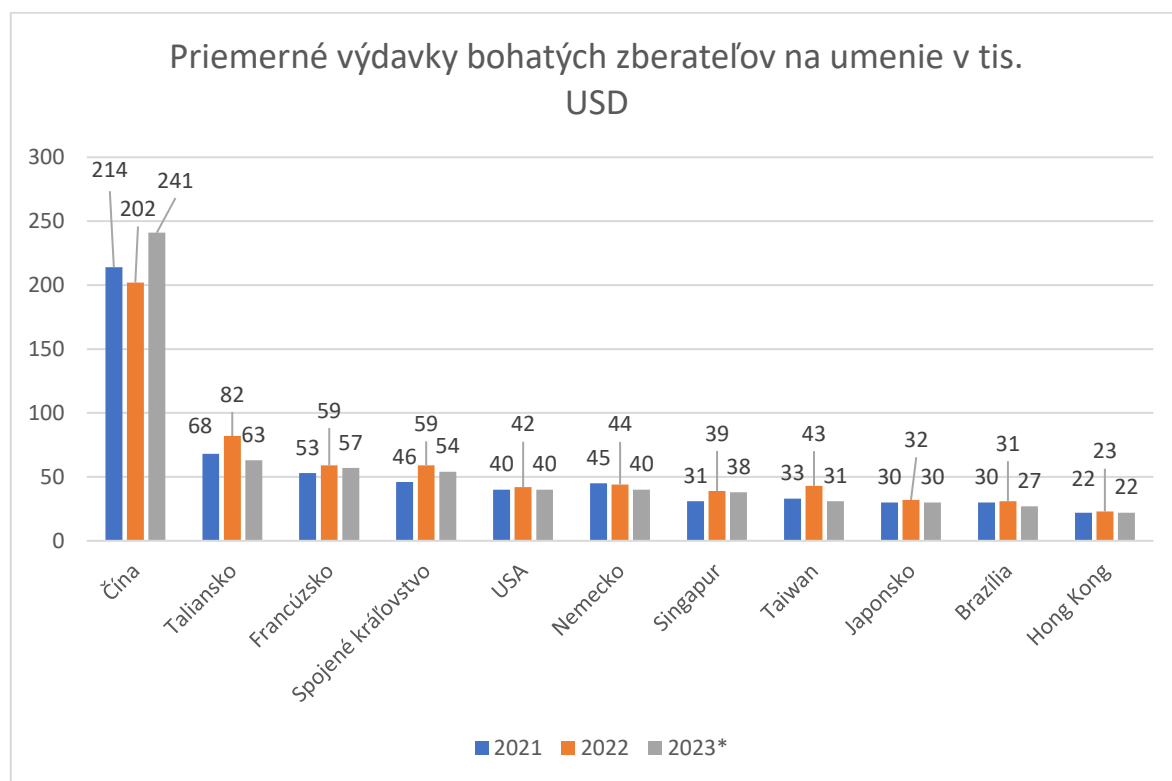
Zdroj :vlastné spracovanie dát na základe reportu MCANDREW, Clare. *The survey of global collecting 2023*. Basel: Art Basel & UB, 2023. 147 s. [cit. 2024-3-10]. dostupné na: <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Survey-of-Global-Collecting-in-2023.pdf>

Na grafe vyššie môžeme vidieť podiely importu a exportu umenia v jednotlivých ekonomikách. Najvyšší podiel môžeme opäť v podstate očakávane vidieť v USA, kde sa import a export pohybuje na rovnakej úrovni a to 34%. Môžeme teda konštatovať, že v USA je fluktuácia umenia či už smerom do alebo z krajiny za sledovaný rok suverénne najvyššia. Za USA nasleduje Hong Kong, ktorého import predstavuje 20% a export 15%. Z týchto dát teda môžeme usúdiť, že sem prichádza viac umenia zo zahraničia ako je vyvázaného preč. Čína naopak otáča tento trend s importom na úrovni 9% a dvojnásobným exportom, ktorý dosahuje úroveň 18%. V Číne teda v roku 2022 prevládal trend výraznejšieho exportu umenia. V nasledujúcich krajinách sú už hodnoty importu a exportu na nižších úrovniach. V Spojenom kráľovstve dosahuje import hodnotu 6%, čo je o 3% viac ako export. Vo Francúzsku naopak pozorujeme 6 % exportu voči 4% importu. Do Británie teda viac umenia

príde zo zahraničia, zatiaľ čo vo Francúzsku viac umenia vyexportujú smerom von z krajiny. V Taliansku a Nemecku sa tieto hodnoty pohybujú zhruba v rozmedzí 2 až 4 %, pričom v Taliansku jemne prevláda import, zatiaľ čo v Nemecku naopak export. Hodnoty tohto ukazovateľa pre Singapur, Japonsko a Brazíliu sa pohybujú okolo jedného percenta či už pri importe alebo exporte, preto môžeme tvrdiť, že z hľadiska svetového trhu tieto hodnoty nie sú až tak podstatné, ako skôr spomenuté krajiny.

1.3.1 Výdavky zberateľov na umenie

V tejto podkapitole si zanalyzujeme priemerné výdavky na umenie v jednotlivých krajinách. Pri tejto štatistike je však potrebné uviesť, že ide o priemerné výdavky bohatých zberateľov, ktorí boli definovaní ako vrstva ľudí ktorých hodnota ich majetku v čistom preyšuje 1 milión dolárov. Sledujeme obdobie rokov 2021, 2022 a rok 2023, avšak je potrebné upozorniť na to, že v roku 2023 sú dáta s ktorými pracujeme len za prvú polovicu roka. Na nasledujúcom grafe teda môžeme vidieť výdavky zberateľov za sledované obdobie. Graf 3 – Priemerné výdavky bohatých zberateľov na umenie

Zdroj :vlastné spracovanie dát na základe reportu MCANDREW, Clare. *The survey of global collecting 2023*. Basel: Art Basel & UB, 2023. 147 s. [cit. 2024-3-10]. dostupné na: <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Survey-of-Global-Collecting-in-2023.pdf>

Na tomto grafe môžeme detailne vidieť koľko v priemere utratí bohatý zberateľ na umenie v priebehu roka v danej krajine. V tejto štatistike jednoznačne vedie Čína, kde sa táto hodnota pohybuje v priebehu rokov nad 200 tisíc USD, pričom dáta za polovicu roka 2023 už prekročili hodnoty dvoch predchádzajúcich rokov. Pokiaľ teda čínski zberatelia neznížili trend výdavkov v druhej polovici roka 2023, dá sa predpokladať, že práve tento rok vysoko prevýši roky 21 a 22. V Taliansku hodnota výdavkov dosiahla najviac v roku 2022 a to konkrétne 82 tisíc USD. Vo Francúzsku a Británii sa rovnako najviac v priemere na umenie minulo v roku 2022, pričom v oboch krajinách to bolo 59 tisíc USD na zberateľa. V USA, Nemecku a Singapure sa tieto hodnoty hýbu na úrovni 40 tisíc USD na zberateľa, s menšími odchýlkami v priebehu sledovaného obdobia. Taiwan, Japonsko a Brazília sú na úrovni zhruba 30 tisíc USD na zberateľa v priebehu sledovaného obdobia. Na chvoste tohto rebríčka tak ostáva Hong Kong, kde sa výdavky zberateľa pohybujú na úrovni okolo 20 tisíc USD. Je potrebné si však uvedomiť, že výraznú rolu pri tejto štatistike zohráva aj počet osôb, ktoré majú dostatok prostriedkov na to, aby spadali do sledovanej kategórie populácie.

2 Ciel' práce, metodika práce a metódy skúmania

V tejto časti diplomovej práce si v prvej podkapitole podrobne zadefinujeme cieľ práce a čiastkové ciele, ktoré chceme dosiahnuť. V druhej podkapitole diplomovej práce sa budeme podrobne venovať metodike práce a metódam skúmania, ktoré pri praktickej časti diplomovej práce použijeme.

2.1 Ciel' práce

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce je predstaviť možnosti investovania do menej tradičných a menej štandardných aktív, akými sú umelecké diela, prípadne zberateľské produkty. Môže takisto porovnať možnosti investovania na Slovensku i v zahraničí.

K dosiahnutiu hlavného cieľa sme si zvolili hneď niekoľko parciálnych cieľov, ktoré sa budeme snažiť v praktickej časti diplomovej práce dosiahnuť.

Ako prvý čiastkový cieľ diplomovej práce sme si zvolili predstavenie možností investovania do umenia či zberateľstva na našom území.

Druhý čiastkový cieľ, ktorý sme si v tejto práci zvolili, je zistiť ako široká verejnosť na Slovensku vníma investovanie na trhu s umením, aký má o tejto možnosti prehľad a predstavy a prípadne ako sa na takomto trhu správa.

Tretím čiastkovým cieľom v tejto diplomovej práci je konfrontácia týchto výsledkov odborníkom z praxe, chceme zistiť ako na túto problematiku pozerá odborník, ako ju vníma, kde vidí klady a zápory, prípadne čo by v prípade možnosti na trhu s umením zmenil.

Posledným čiastkovým cieľom v práci je navrhnutie zmien, ktoré by trh s umením na Slovensku potreboval k tomu aby sa zvýšilo povedomie medzi verejnosťou aj o tejto investičnej možnosti.

2.2 Metodika práce a metody skúmania

V prvej kapitole tejto diplomovej práce, teda v teoretickej časti práce sa venujeme hlavne teoretickým východiskám, ktoré sme spracovali hlavne z dostupnej literatúry a z dostupných online zdrojov, nakoľko teoretická literatúra na túto tému je značne obmedzená. V prvej kapitole sa venujeme podrobnému spracovaniu problematiky investovania, umeniu a zberateľstvu. Rovnako tak analyzujeme aj situáciu na svetovom trhu s umením a túto situáciu dávame do súvislosti aj so situáciou na trhu s umením u nás. V kapitole môžeme vidieť hneď niekoľko spracovaných schém, tabuliek a grafov, ktoré boli spracované prostredníctvom programu Microsoft Excel.

V praktickej časti diplomovej práce sa venujeme predstaveniu možností, ktoré sú k dispozícii na našom trhu s umením. Predstavujeme najväčšie a najznámejšie spoločnosti, ktoré sa v tejto branži pohybujú dlhší čas a stabilne fungujú na trhu, a zároveň predstavujeme aj niekoľko menších no rovnako zaujímavých projektov.

Následne v praktickej časti prostredníctvom dotazníka, ktorý je spracovaný cez program Microsoft Forms zisťujeme od 137 respondentov ich pohľad na investovanie v tejto oblasti. Dotazník sme rozdelili na 3 časti. Prvá časť sa venuje investovaniu všeobecne. V druhej časti prechádzame na otázky týkajúce sa priamo trhu s umením a v záverečnej časti zisťujeme pohľad respondentov na zberateľstvo. V dotazníku sme respondentom položili 20 otázok, z čoho 8 otázok bolo postavených tak, že respondent si vyberal z odpovedí áno a nie. Pri zvyšných dvanástich otázkach bol výber možnosti pestrejší, a počet odpovedí respondenta nebol obmedzený. Respondentom sme položili týchto 20 otázok:

- Zaujímate sa o investovanie?
- Investovali ste už niekedy? (akákoľvek forma investície)
- Ak neinvestujete, aký je dôvod?
- Do čoho investujete?
- Premýšľali ste niekedy nad investíciou do umenia alebo iných zberateľských predmetov?
- Aké umenie Vás zaujíma?
- Kúpovali ste už umelecké dielo?
- Aký bol dôvod jeho kúpy?
- Kde ste si umelecké dielo zaobstarali?

- Kam by ste zaradili investíciu do umenia z hľadiska rizika?
- Myslíte si, že je verejnosť dobre oboznámená s možnosťami investovania na trhu s umením?
- Ak by ste si mali vybrať, čo by ste ako investor kúpili?
- Myslíte si, že investícia do umenia je vhodný spôsob diverzifikácie (rozloženia) rizika v investičnom portfóliu?
- Myslíte si, že je na Slovensku dostatok možností investovania do umenia?
- Pre koho je podľa Vás investícia do umenia vhodná?
- Venujete sa zberateľstvu?
- V prípade že áno, čo zbierate?
- Myslíte si, že je zberateľstvo dobrá forma investovania finančných prostriedkov?
- Ako je podľa Vás na Slovensku rozšírené zberateľstvo?
- Čo Vám v tejto oblasti ako potenciálnemu investorovi chýba?

Odpovede respondentov sme následne spracovali pomocou programu Microsoft Excel do grafickej podoby, ktorú môžeme vidieť v tretej kapitole práce.

V ďalšej časti tretej kapitoly sme skonzultovali tieto výsledky s človekom z praxe, konkrétne s Ing. MgA., Jozefom Urbanom, ktorý v tejto problematike pôsobí už 7 rokov. V závere kapitoly sme priniesli návrhy ako zlepšiť povedomie o investovaní na trhu s umením.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Možnosti investovania do umenia na Slovensku

V tejto časti práca sa detailnejšie pozrieme na možnosti investovania do umenia, ktoré môžeme využiť z pohľadu domáceho slovenského investora. Pri analyzovaní tejto problematiky je však potrebné si uvedomiť, že možnosti investovania do umenia na Slovensku sú z globálneho hľadiska takmer zanedbateľné, čomu zodpovedajú aj ceny umenia. V našich končinách sa ani zďaleka nepohybujeme v cenových reláciách, ktoré môžeme vidieť na významných svetových trhoch, pri najvýznamnejších a najznámejších autoroch. Rovnako tak objem investovaných prostriedkov netvorí žiadnu významnú časť svetového trhu s umením. Môžeme teda konštatovať, že z globálneho hľadiska je investovanie do umenia na našom území pre svetový trh prakticky bezvýznamné, nakoľko kapitál investorov a možnosti sú na veľmi nízkej úrovni. Z hľadiska domáceho trhu sa na Slovensku nachádzajú dva významné aukčné spoločnosti, ktoré pokrývajú veľkú časť investovania do umenia u nás. Ide o spoločnosti SOGA a DARTE, ktorým sa budeme podrobnejšie venovať v nasledujúcej časti práce. Spomenieme však aj niekoľko menších spoločností a projektov

3.1.1 Aukčná spoločnosť SOGA

Táto spoločnosť bola založená v porovnaní s inými významnými svetovými spoločnosťami pomerne neskoro a to až v roku 1996 v Bratislave. Jej prvá aukcia sa uskutočnila v marci roka 1997. Relatívne rýchli si dokázala vybudovať primárne postavenie na slovenskom trhu s výtvarným umením. Hlavne jej štvrťročné aukcie výtvarných diel sa stretli s veľkou obľubou v okruhu zberateľskej a kultúrnej verejnosti na Slovensku, ale aj v okolitých krajinách ako Česko, Maďarsko či Rakúsko. Ročne táto spoločnosť usporadúva minimálne šesť živých aukcií. Od roku 2011 usporadúva spoločnosť SOGA aj luxusné, večerné aukcie a to dvakrát ročne, kde ponúka len galerijné diela. Predaj bežnejších diel výtvarného umenia tak ponúka aj formou internetových on-line aukcií, predajných výstav a výnimočne aj komisionálnej ponuky. Od roku 2003 prevádzkuje spoločnosť SOGA svoje vlastné aukčné, výstavné, administratívne a depozitné priestory v úplnom centre starej Bratislavy, na Medenej ulici 16. Čo sa týka cien a aukcií, je potrebné si uvedomiť, že na Slovensku v podstate neexistuje výrazná tradícia aukčného predaja výtvarných diel. Možno aj to je jeden z dôvodov, prečo málokto do detailov rozumie princípom služieb poskytovanej

aukčnou spoločnosťou. Neopísateľnou výhodou pre klienta je aj to, že sa tu stretne hneď niekoľko záujemcov o konkrétne dielo v ten istý moment. Z toho vyplýva, že predajná cena diela nevzniká dohodou alebo kompromisom subjektívnych predstáv predávajúceho a kupujúceho, ale stretnú sa ponuky hneď niekoľkých kupujúcich. Dosiahnutá predajná cena je teda v tomto prípade oveľa bližšie k objektívnej trhovej hodnote diela. Rovnako ako predajca, kupujúci je taktiež vo výhodnejšej situácii ako pri bežnom obchode. Z hromadnej povahy aukčného predaja tak prirodzene vyplýva, že vyvolávacie ceny musia byť stanovované podľa princípu *precedensu*. Nezdôvodnené cenové výkyvy sú teda menej časté, pretože ceny musia rešpektovať objektívny, reálnymi predajmi potvrdený "kurz" konkrétneho umelca. Spoločnosť SOGA vo svojich katalógoch umeleckých diel ponúka hlavne hornouhorské umenie z obdobia rozhrania storočí, diela osobností moderny Slovenska, a naše maliarstvo a sochárstvo po roku 1945. Súčasťou jej portfólia sezónnych aukcií sú zvyčajne aj solitérne diela, napríklad maďarského či českého maliarstva 19. a prvej polovice 20. storočia, európskeho umenia 17. – 19. storočia a svetového umenia 20. storočia. Dvakrát do roka, a to v letnom a zimnom termíne obohacuje ponuku spoločnosti aj kapitola starožitných predmetov, ktorá väčšinou obsahuje dekoratívne sochárstvo a drobnú plastiku. Hlavne však ide o umelecko-remeselné diela akými sú keramika, porcelán, sklo, striebro, šperky či starožitný nábytok.⁵³ V nasledujúcej tabuľke si môžeme pozrieť historicky najdrahšie predané diela spoločnosťou SOGA:

Tabuľka 3 – Rebríček predaných diel spoločnosťou SOGA podľa hodnoty

Autor diela	Názov diela	Predajná cena v €
Domenico Zampieri	Chlapec s dalmatínom	531 103
Martin Benka	Nad hĺbkou doliny	180 000
Martin Benka	Po žatve	180 000
Martin Benka	Slovenská rodina	176 000
Andy Warhol	Margaréta II.	170 000
Cyprián Majerník	Utečenci	170 000
František Foltýn	Krajina od Mukačeva	162 000
Ľudovít Fulla	Blumentál v zime	160 000
Martin Benka	Z Detvy	146 000

⁵³ SOGA. *Aukčná spoločnosť SOGA. O nás* [online]. Bratislava: 2024. [cit. 2024-3-15]. Dostupné na : <https://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/obsah/o-nas>

Emil Filla	Zátišie s azalkou	140 000
Ladislav Mednyánszky	Zurčiaci potok	130 000
Peter Paul Rubens	Mladý Bakchus	122 000
Július Jakoby	Akt ženy	120 000
Martin Benka	Pri obračke ovocia	120 000
Martin Benka	V jeseni - Turiec	120 000
Mikuláš Galanda	Akrobat	120 000
Andy Warhol	Hans Christian Andersen	120 000
Dominik Skutetzky	Obed kotlára	120 000
Dominicus van Wijnen	Pokušenie sv. Antona	116 179
František Foltýn	Krajina od Mukačeva II.	116 000
Jan Hála	Nad Važcom	112 000
Pál Szinyei-Merse	Na brehu potoka	110 000
Jan Hála	Deti	108 000

Zdroj : vlastné spracovanie dát SOGA. *Aukcie. Naše rekordy* [online]. Bratislava: 2024. [cit. 2024-3-15].

Dostupné na : <https://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcie/nase-rekordy>

3.1.2 Aukčná spoločnosť DARTE

Aukčná spoločnosť DARTE je rovnako ako vyššie spomenutá SOGA oprávnená usporadúvať dražby starožitností, umeleckých diel, numizmatiky a historických vozidiel. Formy, ktorou dané dražby uskutočňujú sú neverejné a verejné podľa žiadosti vlastníkov zverených vecí v danej dražbe. Spoločnosť Darte tak draží len také predmety, ktoré jej boli s týmto cieľom zverené k obstaraniu predaja svojim vlastníkom a zároveň tieto predmety nepochádzajú zo žiadnej trestnej činnosti. Hlavným predmetom činnosti aukčného domu DARTE je organizácia a následné realizovanie aukcií rôznych výtvarných diel a starožitností, o ktoré je v posledných rokoch pomerne veľký záujem, a to hlavne v skupine zberateľskej a kultúrnej verejnosti u nás, ako aj v zahraničí. Dražba môže prebiehať viacerými spôsobmi, pričom dražiť sa môže za fyzickej prítomnosti v sále, telefonicky, alebo zastupovaním zo spoločnosti Darte prostredníctvom objednávky zastupovania, pričom je možnosť zapojiť sa aj priamo cez internet, pokiaľ ide o on-line aukciu. Spoločnosť približuje takúto oblasť primárne zberateľom, pre ktorých nie je investícia do umenia záležitosťou sebareprezentácie, ale hlavne prirodzený prejav kultivovaného životného štýlu. DARTE ponúka aj ďalšie služby, ako napríklad odborné konzultácie a expertízy či posúdenia diel ich

interným súdnym znalcom z praxe, ktorý sa špecifikuje na pravosť umeleckých diel a starožitností. Živé aukcie organizuje spoločnosť vo štvrtročných fázach, teda štyrikrát do roka, pričom popri týchto hlavných udalostiach spoločnosť usporadúva aj niekoľko menších benefičných aukcií, pričom ide hlavne o rôzne charitatívne projekty v rôznych mestách na celom Slovensku. Prezentačné priestory a sídlo firmy sa nachádza v Nižnom Hrušove, kde má firma aj depozitné sklady, reštaurátorskú dielňu i ateliér na odborné posudzovanie diel prijatých do predaja, taktiež výstavnú DARTE GALLERY, kde okrem aukcií umenia, starožitností, historických vozidiel a numizmatiky usporadúvajú aj autorské výstavy súčasným maliarom. DARTE však ako prvá aukčná spoločnosť na našom trhu začala prevádzkovať aj non-stop internetovú dražbu umenia on-line. Každá aukčná kolekcia je tak v predstihu ponúkaná aj v on-line forme, čo patrí k hlavným výhodám pre klientov, ktorí sa nezúčastňujú na živej aukcii. Vydražené diela sa zasielajú kuriérskou službou až do miesta určenia v rámci celej Európy. Ako jediní na Slovensku usporadúvajú aj pravidelné online aukcie naživo, s priamym videoprenosom z aukcie a možnosťou priameho vstupu do dražby každého prihláseného dražiteľa. Spoločnosť má aj niekoľko dcérskych firiem ako napríklad Starožitnosti eAntik. Táto spoločnosť vznikla oficiálne ako firma Dajana ešte v roku 1992 so sídlom v gazdovskej usadlosti v Nižnom Hrušove. Následne sa v roku 2005 premenovala na Starožitnosti eAntik. Spoločnosť však neoficiálne tvorila svoju zbierku už od roku 1955. V roku 1994 ju prebral Dr. Jaroslav Krajňák, PhD. súdny znalec na starožitnosti a pravosť umeleckých diel a majiteľ Aukčnej spoločnosti Dante. Spoločnosť dnes ponúka starožitností a artefakty až z rokov 3000 pred našim letopočtom až po súčasnú Pop Art. V depozitári má dostupných viac ako 300 kusov historického nábytku a približne 2000 výtvarných diel, veľké množstvo porcelánu a rôznych bytových doplnkov. Ďalšou dcérskou spoločnosťou firmy DARTE Artconsulting.sk. Spoločnosť vznikla na základe požiadaviek viacerých žijúcich a súčasne pôsobiacich výtvarníkov či rôznych milovníkov, zberateľov a vyznávačov moderného umenia, aby sa do povedomia na našom území dostala a začala sa prezentovať aj súčasná tvorba. Umožňuje tak sprístupnenie práce súčasnej slovenskej aj zahraničnej umeleckej obce širokej verejnosti doma i v zahraničí. Výhodou obchodovania cez artconsulting.sk je to, že každé zaregistrované dielo na tejto platforme je okamžite ponúknuté všetkým evidovaným klientom na území celej Európy. Ďalšou výhodou je umiestnenie veľkého výberu rôznych artefaktov. Art Consulting sa venuje hlavne súčasnému umeniu a tvorbe v podstate akýchkoľvek autorov, bez ohľadu na to či sú známi alebo nie. Otvára sa teda prakticky komukoľvek, či už ide o známejších autorov, študentov umenia, galériám a širokej verejnosti, ktorej umožňuje propagovanie ich diel. Cieľom spoločnosti je

prepájať svet umenia so svetom zberateľstva a prehľbovať záujem o súčasnú tvorbu. Spoločnosť sa snaží poukazovať aj na fakt, že investovať do umenia sa oplatí a zberateľstvo je nielen investíciou, ale aj podporou rozvoja súčasnej kultúry.⁵⁴

3.1.3 Čierne Diery a ich projekt

Ateliér Čierne diery sa v roku 2014 začal venovať architektúre, ktorá je u nás často prehliadaná – od starých fabrík cez rozpadajúce sa kúpele až po ikony modernej architektúry. Tieto staré stavby zobrazujú na grafických dielach, ktoré sa nakoniec stali časťou zbierky Slovenskej národnej galérie. Tento projekt svoje reportáže a výskumy spracováva do kníh v zbierke Slovenského múzea dizajnu. Veľký počet zberateľiek a zberateľov umožňuje tomuto projektu finančne sa angažovať v oblasti kultúry a sociálnej práce. Sami realizujú obnovu pamiatok v Jelšave, Betliari či Smolníckej Hute a taktiež finančne podporujú aj iné organizácie ako napríklad na pomoc ľuďom bez domova či na presadzovanie ženských práv. Ich tvorba grafických diel je súčasťou tohto aktivizmu od začiatku roka 2015. Do tvorby tejto série sa zapojilo už viac ako 80 autoriek a autorov z prostredia domáceho výtvarného umenia, ilustrácie a grafického dizajnu. Na svojich vlastných risografických tlačiarňach tak vytvárajú nové zobrazenia kultúrneho dedičstva z ryžových a sójových farieb, a zároveň s tlačovými chybami, ktoré sú zaujímavosťou každého diela. Za týmito farbami sa však skrýva konkrétna podpora a záchrana pamiatok v regiónoch Slovenska. Po ich prvej výstave v Aukčnej spoločnosti SOGA v Bratislave putovali všetky ich grafiky do zbierky, ktorú získala ako dar Slovenská národná galéria. V roku 2020 sa celá zbierka prezentovala v žilinskej Novej synagóge a v nasledujúcom roku v košických Kasárňach - Kulturparku. Do tejto výstavy bolo vytvorených celkovo 242 grafičiek od 75 autoriek a autorov. Každé nové dielo rozširuje zbierku v Slovenskej národnej galérii. Ďalšou zaujímavosťou je, že v pandemickom roku vyzbierali Čierne diery približne 200 000 eur na podporu rôznych komunít v oblasti kultúry a charitatívnej práce. Aj pri tom bol hlavný zdroj tvorby grafičiek a rovnako tak aj následná dražba diel, ktoré darovali samotní zberatelia.⁵⁵

⁵⁴ Darte s.r.o. *Aukčná spoločnosť Darte. O nás*. [online]. Nižný Hrušov: 2024. [cit. 2024-3-15]. Dostupné na: <https://www.dartesro.sk/?act=o-nas>

⁵⁵ Čierne diery. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. [cit. 2024-3-15]. Dostupné na: <https://eshop.ciernediery.sk/o-nas/>

3.1.4 Macho & Chlapovič

Aukčná spoločnosť Macho & Chlapovič a. s., bola založená až v roku 2010 s cieľom využiť rodinné poznatky a nadviazať na veľmi bohatú numizmatickú tradíciu oboch rodín. Tím tejto spoločnosti je tvorený expertmi, ktorí sa venujú zberateľstvu od detstva sa postupne vypracovali na najpoprednejších a uznávaných odborníkov vo svojej oblasti. Znalosti o trhu, obrovské penzum zberateľských skúseností a rodinnú históriu spoločnosť pretavila do schopnosti poskytovania sofistikovaných služieb širokej zberateľskej verejnosti aj investorom. Má dobré znalosti a skúsenosti z oblasti finančných trhov, medzinárodného práva, portfólio manažmentu aj z oblasti alokácie aktív do historicky a zberateľsky atraktívnych predmetov, na základe čoho dokáže uspokojovať aj tú najnáročnejšiu privátnu klientelu. Pokrývajú hlavne región Čiech, Slovenska, Rakúska a Maďarska. Pôsobia však aj na všetkých zaujímavých aukciách a dôležitých veľtrhoch v Európe, USA aj v Ázii. Spoločnosť sa venuje hlavne usporadúvaniu akcií, kde draží rôzne mince či bankovky. Doposiaľ usporiadala 55 aukcií pri ktorých uspokojila viac ako 7000 zákazníkov a najdrahšia predaná položka sa vyšplhala až do výšky 1 140 000 eur.⁵⁶

3.1.5 Art Invest

Aukčná spoločnosť Art Invest je dlhodobo tradičnou a stabilnou súčasťou na slovenskom trhu s umením. Táto spoločnosť ako jediná na Slovensku organizuje živé online aukcie, na ktorých môžete dražiť ponúkané diela priamo prostredníctvom vášho počítača, alebo mobilného telefónu v reálnom čase, a to bez vašej prítomnosti na sále. Samozrejmosťou je aj možnosť zadávania a písomné limity a žiadosti prostredníctvom telefonickéj dražby. Rovnako ako pre súkromné osoby realizuje spoločnosť aj dražby pre korporátnych klientov. Ako príklad môžeme použiť dražbu pre poisťovňu Allianz, ktorej spoločnosť zrealizovala dražbu približne 550 výtvarných diel z ich zbierky. Zaoberajú sa hlavne predajom, vyhľadávaním, overením pravosti, ohodnotením, cenotvorbou aj investičným potenciálom jednotlivých umeleckých diel. Svojim klientom poskytujú odborné poradenstvo pri výbere a nákupe jednotlivých diel, takisto pri vytváraní umeleckých zbierok alebo dlhodobých investíciách do výtvarného umenia. Spoločnosť sa snaží deklarovať to, že investícia do výtvarného umenia už v dnešnej dobe nie je čisto zberateľskou záležitosťou. Okrem umelecko-historickej, prípadne estetickej hodnoty sa

⁵⁶ Macho & Chlapovič. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. [cit. 2024-3-16]. Dostupné na: <https://machochlapovic.com/sk/o-nas>

začína stále viac presadzovať aj po stránke finančnej a investorskej. Z investičného pohľadu v konkurencii viacerých rôznych komodít sa radí investícia do výtvarného umenia medzi jednoznačne najbezpečnejšie. Neovplyvňuje ju totiž žiadny vonkajší vplyv či už geopolitický, medzinárodný alebo spoločensko-kultúrny. Zhodnotenie takejto investície je teda bez reakcií na akýkoľvek výkyv trhu stabilné, aj keď treba často rátať s určitým časovým horizontom.⁵⁷

3.2 Výsledky dotazníkového prieskumu o vnímaní investovania do umenia a zberateľstva na našom území

V tejto časti diplomovej práce budeme podrobne skúmať výsledky anonymného dotazníka na tému skúmanej problematiky, ktorého sa zúčastnilo 137 respondentov. Na úvod je potrebné dodať, že pri otázkach, ktoré boli cielené na konkrétne možnosti investícií či zberateľských predmetov bola ponechaná možnosť výberu viacerých odpovedí z dôvodu, že respondent môže potenciálne investovať do rôznych aktív, prípadne zbierať viacero rôznych predmetov. Respondentov sme teda nechceli obráť o možnosť výberu akýchkoľvek potenciálnych variant.

Záujem respondentov o investovanie

V úvode sme chceli vedieť, aká časť respondentov sa zaujíma o investovanie vo všeobecnosti, čím by sa vzhľadom na veľkosť a geografické rozloženie vzorky malo demonštrovať, aký je u nás záujem o investovanie. Zo 137 respondentov odpovedalo kladne 56,2 %, čo je viac ako polovica opýtaných. Tento fakt, teda nie celkom dobre odzrkadľuje to, že úroveň finančnej gramotnosti na Slovensku už dlhodobo nedosahuje výsledky, s ktorými by sme mohli byť spokojní. Väčšia časť respondentov tak javí aspoň základný záujem o investovanie, pričom tento trend u nás nie je úplne obvyklý. Môžeme teda predpokladať, že časť respondentov je finančne gramotnejšia ako je populačný priemer. Faktom však je, že stále veľká časť populácie nevie dostatočne dobre spravovať svoje voľné

⁵⁷ Artinvest: Aukcie umenia. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. [cit. 2024-3-16]. Dostupné na: <https://www.artinvest.sk/stranky/o-nas>

finančné prostriedky, ktoré často stoja nevyužívané na bežných účtoch v bankách, alebo sú prípadne investované nevhodne s nízkym zúčenením investície. Podiel investorov, ktorí sa zaujímajú o investovanie je detailne zobrazený na nasledujúcom grafe.

Graf 4 – Zájum respondentov o investovanie

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Podiel respondentov ktorí majú skúsenosť s investovaním

V ďalšej otázke sme zisťovali, aká časť respondentov má skúsenosť s reálnym investovaním akoukoľvek formou. Počet respondentov, ktorí odpovedali na túto otázku kladne je teda o pár percent vyšší, ako pri prvej položenej otázke. Môžeme teda konštatovať, že niekoľko jednotlivcov má skúsenosť s reálnym investovaním aj napriek tomu, že neprejavujú záujem o investovanie, respektíve ho možno v minulosti prejavovali, avšak na základe rôznych okolností ho mohli po určitom čase stratiť. Graf nižšie poskytuje detailný pohľad na odpovede.

Graf 5 – Skúsenosť respondentov s reálnym investovaním

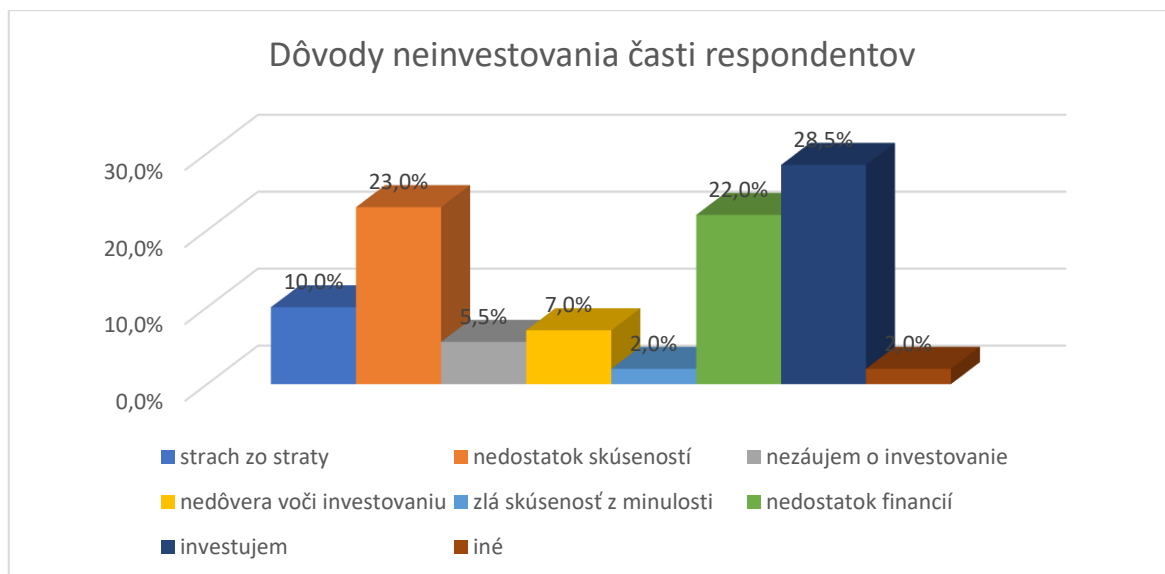

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Dôvody neinvestovania časti respondentov

Pri tretej otázke v dotazníku sme sa zamerali na časť respondentov, ktorá neinvestuje, respektíve nejaví záujem o investovanie. Respondentom sme sa snažili poskytnúť čo najširšie a najpravdepodobnejšie možnosti kvôli ktorým sa tejto oblasti nevenujú. Je však potrebné podotknúť, že na úspešné odoslanie dotazníka bolo potrebné odpovedať na každú položenú otázku, a práve preto sme vo výbere možností ponechali aj možnosť „investujem“. Pre časť respondentov, ktorá o investovanie záujem javí resp. reálne investuje. Najčastejším dôvodom pre ktorý časť respondentov nejaví záujem o investovanie, je nedostatok skúseností. Túto možnosť zvolilo až 23 % respondentov, čo naznačuje to, že ľudia nie sú dostatočne informovaní či vzdelaní v problematike investovania na finančných trhoch, a nie sú ochotní si dohľadať v tejto oblasti odborného poradcu či ho prípadne zaplatiť. Druhým najčastejším dôvodom pre ktorý sa respondenti nezaujímajú o investovanie je nedostatok prostriedkov, pričom táto odpoveď dosiahla úroveň 22 %. Vzhľadom na to, že dotazník bol cielený hlavne na skupinu aktívne pracujúcich ľudí sa v tomto prípade dostávame k dlhodobému problému v našej ekonomike. Tento výsledok naznačuje, že časť populácie nemá dostatočný príjem na to, aby vôbec rozmyšľala nad potenciálnou investíciou akéhokoľvek charakteru. Tento problém sa dá považovať za dlhodobý, aj napriek relatívne častému zvyšovaniu minimálnej mzdy. 10 % odpovedí sme zaznamenali pri možnosti „strach zo straty“. Týchto respondentov tak môžeme považovať za rizikovo averzných. Ide teda o takú časť respondentov, ktorá nie je ochotná znášať akékoľvek riziko spojené s potenciálne neúspešnou investíciou. 7% zozbieraných odpovedí patrí možnosti „nedôvera voči investovaniu, 5 % opýtaných nemá o investovanie absolútne žiadny záujem a 2 % pripadajú na možnosť zlej skúsenosti z minulosti. Pri tejto otázke je však potrebné zdôrazniť, že počet možností nebol obmedzený na jednu, a často teda môže ísť o kombináciu viacerých vyššie spomenutých možností. Detailný prehľad odpovedí vidíme na nasledujúcom grafe.

Graf 6 – Dôvody neinvestovania časti respondentov

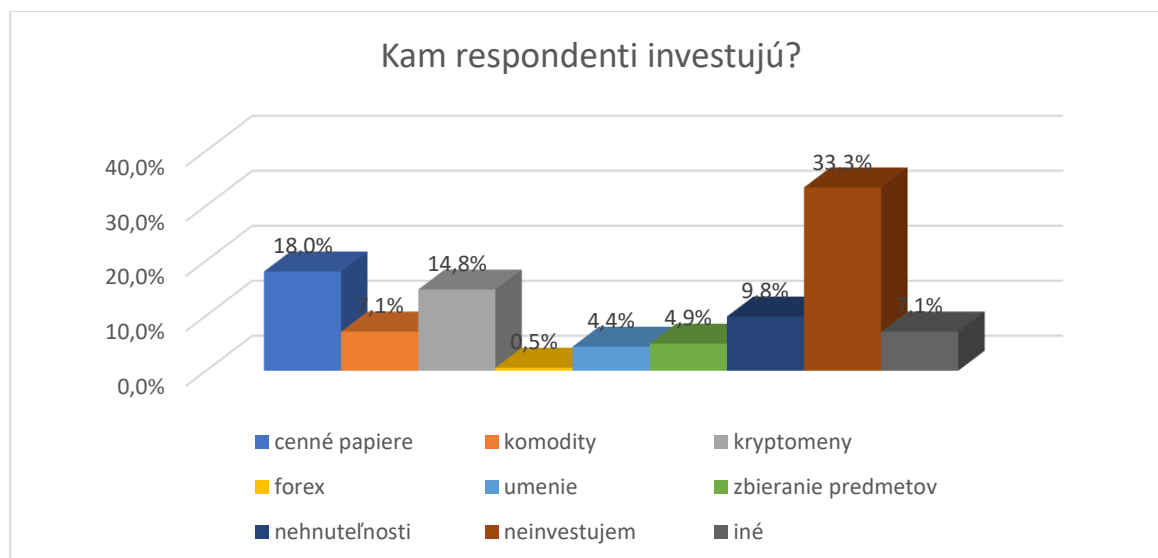
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Do čoho respondenti najčastejšie investujú?

Pri tejto otázke sme sa snažili zistiť, aké typy investícií preferuje tá časť opýtaných, ktorá odpovedala kladne pri prvých dvoch otázkach. Podobne ako pri tretej otázke sme však pre časť respondentov, ktorí neinvestujú ponechali možnosť „neinvestujem“. Aj pri tejto otázke je však potrebné si uvedomiť, že často pôjde o kombinácie rôznych typov investícií, avšak z grafu môžeme pozorovať, že najčastejšie v tomto prípade vystupujú do popredia investície do cenných papierov. Môžeme teda konštatovať, že najlákavejšou možnosťou pre respondentov sú rôzne akcie, dlhopisy či iné cenné papiere. Ďalšou obľúbenou možnosťou je možno prekvapivo pomerne rizikové investícia do kryptomien. Investícia týmto smerom je samozrejme lákavá z pohľadu vysokého potenciálneho zisku, avšak je potrebné si uvedomiť aj to, že priamo úmerne rastie pri tejto investícii rastie aj riziko. 9,8 % zaznamenaných odpovedí sa viaže k nehnuteľnostiam. Tento typ investície je u nás pomerne bežný jav, nakoľko u nás stále platí trend, pri ktorom chce väčšina populácie vlastniť aspoň nehnuteľnosť v ktorej býva. Realitný trh bol v poslednom období z hľadiska rastu veľmi dynamický, pričom za posledné roky sme zaznamenávali nárast cien nehnuteľností na pravidelnej báze. Ak teda respondent má dostatok prostriedkov na kúpu investičnej nehnuteľnosti či inej investície smerom k realitnému trhu, je pochopiteľná jeho orientácia týmto smerom. Ďalej nasledujú investície do komodít a až následne môžeme vidieť zbieranie predmetov či investície do umenia. Môžeme tak konštatovať, že investícia týmto smerom nie je v našich končinách úplne bežná a dá sa predpokladať, že nie je ani prvou voľbou pri väčšine investujúcich respondentov. Graf ešte zachytáva aj minimálne percento investovania

na FOREXe, teda pri obchodovaní s rôznymi menovými pármami či krosmi. Vzhľadom na náročnosť tohto typu obchodovania však nie je prekvapením jeho extrémne nízke zastúpenie pri tejto otázke. Detailný graf do čoho respondenti investujú môžeme vidieť nižšie:

Graf 7 – Kam respondenti investujú?

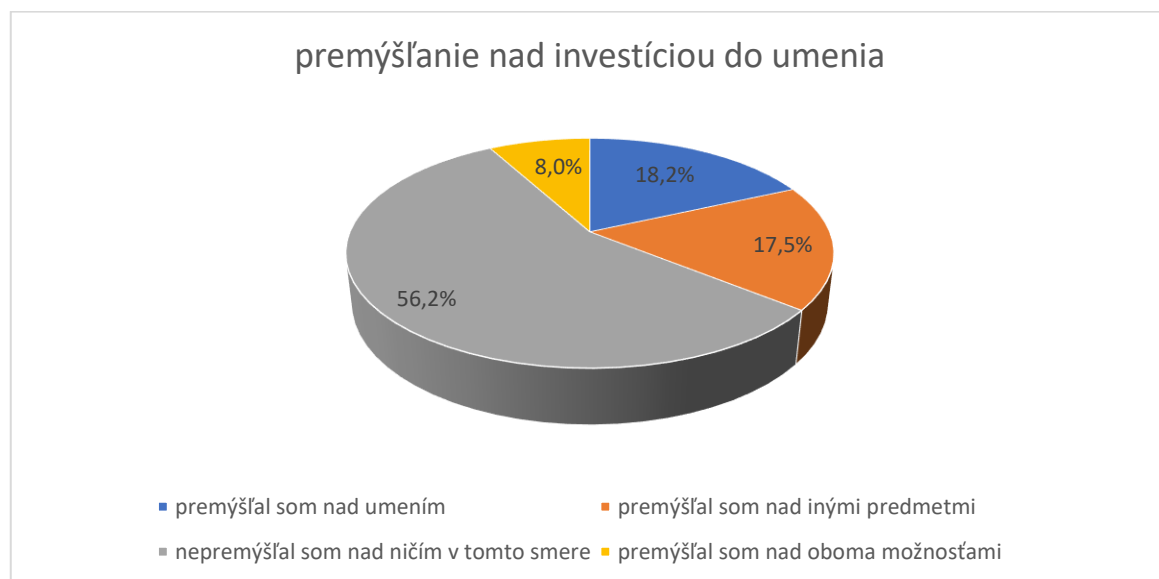

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Rozmýšľanie respondentov nad potenciálnou investíciou do umenia a zberateľstva

Pri tejto otázke prvýkrát prechádzame od všeobecného vnímania investovania k investovaniu do umenia, či prípadne do iných zberateľských predmetov. V tomto prípade sme sa respondentov pýtali, či niekedy uvažovali, respektíve uvažujú nad investíciou do akejkoľvek formy umenia, pričom pri odpovedi mohli vybrať len jedinú možnosť. Možnosti sme upravili tak, aby bolo možné zvoliť akúkoľvek potenciálnu kombináciu jednou odpoveďou. Až 56,2 % opýtaných uviedlo, že nikdy nerozmýšľali nad akoukoľvek investíciou v tomto smere a teda môžeme konštatovať že ich záujem o umenie či zberateľstvo z investičného hľadiska je v podstate nulový. Nad investíciou do akejkoľvek formy umenia rozmýšľalo 18,2 % respondentov a nad investíciou do iných, respektíve zberateľských predmetov premýšľalo 17,5 % opýtaných. Nad oboma týmito variantami uvažovalo len 8% opýtaných respondentov, čo v našom prípade predstavuje 11 ľudí. Na základe týchto výsledkov teda môžeme konštatovať, že o investovanie do umenia či zberateľských predmetov nie je u nás až tak rozšírené, čo spôsobuje aj menší záujem respondentov, kde väčšina nikdy nad investovaním do umenia nepremýšľala. Detail môžeme vidieť na grafe nižšie.

Graf 8 – Uvažovanie respondentov nad investíciou do umenia a iných zberateľských predmetov

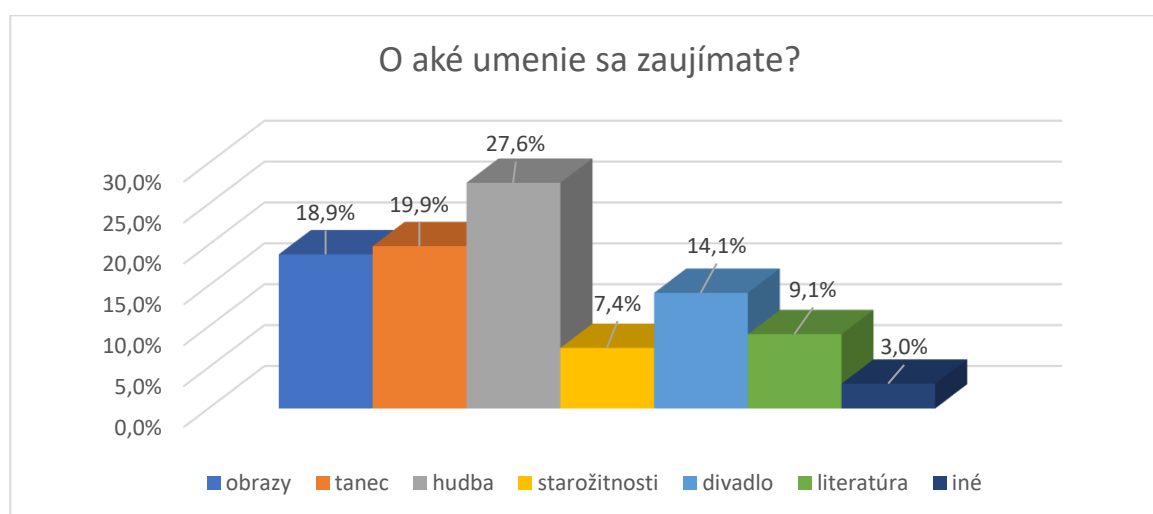
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Umenie o ktoré respondenti prejavujú záujem

Pri tejto otázke sme sa snažili zistiť o aké umenie vo všeobecnosti vzorka respondentov prejavuje záujem. Do možností boli zahrnuté aj typy umení, ktoré sa nedajú zaradiť ako investičný artikel, avšak stále do umenia výrazne patria. Z grafu môžeme vyčítať, že najčastejšou odpoveďou na položenú otázku bola hudba, pričom jej podiel v grafe tvorí 27,6 %. Dnes je hudba pravdepodobne najdostupnejšie umenie vôbec. Jej dostupnosť je spôsobená hlavne tým, že vo veľkej miere je dostupná na internete, pričom počet streamovacích platforiem prakticky stále rastie. Hudba sa však dá považovať aj za investičný artikel zberateľského charakteru, ak sa zameriame na zbieranie LP platní, CD nosičov a rôznych albumov, ktoré sú vydávané v limitovanom počte. Predpokladáme ale, že väčšina opýtaných respondentov považuje hudbu za umenie, no jej investičnú stránku až tak nevníma. Následne takmer 20 % tvorí tanec. V tomto prípade ide o čisto umeleckú aktivitu, ktorú nie je možné nejakým spôsobom radiť za investičnú príležitosť. Ďalším v poradí sú obrazy. Časť respondentov uvádza, že ich zaujíma práve tento typ umenia, ktorý je jedným z najbežnejších investično-zberateľských artiklov vôbec. Následne vidíme odpoveď divadlo. Rovnako ako pri tanci ide o takú časť umeleckého priemyslu, ktorú len ťažko možno považovať za investično-zberateľský artikel. Jednou z mála výnimiek by mohlo byť bábkové divadlo, pri ktorom je možné tieto bábkky zbierať a považovať ich aj za investičné predmety, ktorých hodnota časom stúpa. Predpokladáme však ale, že tento fenomén medzi

respondentmi nie je veľmi rozšírený, nakoľko ide o pomerne nezvyčajný artikel, ktorému sa venuje pomerne úzka skupina zberateľov. Pri pohľade na literatúru je pomerne náročné špecifikovať práve tento typ umenia, nakoľko ho môžeme opäť rozdeliť tak na investičnú činnosť ako aj na bežné hobby. Pri starožitnostiach už vidíme menší záujem respondentov o túto oblasť. Ide však o významné zberateľské predmety, ktoré majú často vysokú hodnotu, pričom veľa ľudí často ani netuší, že takýmto predmetom disponuje, pričom ho často nadobudne napríklad prostredníctvom dedičstva. Najmenej respondentov uviedlo možnosť iné, teda javia záujem o umenie, ktoré v odpovediach nebilo špecifikované. Situáciu podrobne vidíme na grafe nižšie:

Graf 9 – O aké umenie sa zaujímame?

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Nakupovanie, respektíve investovanie do umenia

Pri tejto otázke sme zisťovali jednoduchú skutočnosť a to aký počet respondentov už niekedy nakupoval umenie. Ako môžeme vidieť na grafe, umenie reálne niekedy kúpilo len 24,8 % opýtaných, teda necelá štvrtina respondentov. Tento fakt teda potvrdzuje to, že informovanosť a vzdelanosť ľudí o umení ako spôsobu investície je na nízkej úrovni, pričom je potrebné zohľadniť aj to, že nie každý nákup umenia zo strany respondentov bol braný ako investícia a teda mohol byť vykonaný z rôznych iných dôvodov.

Graf 10 – podiel respondentov nakupujúcich umenie

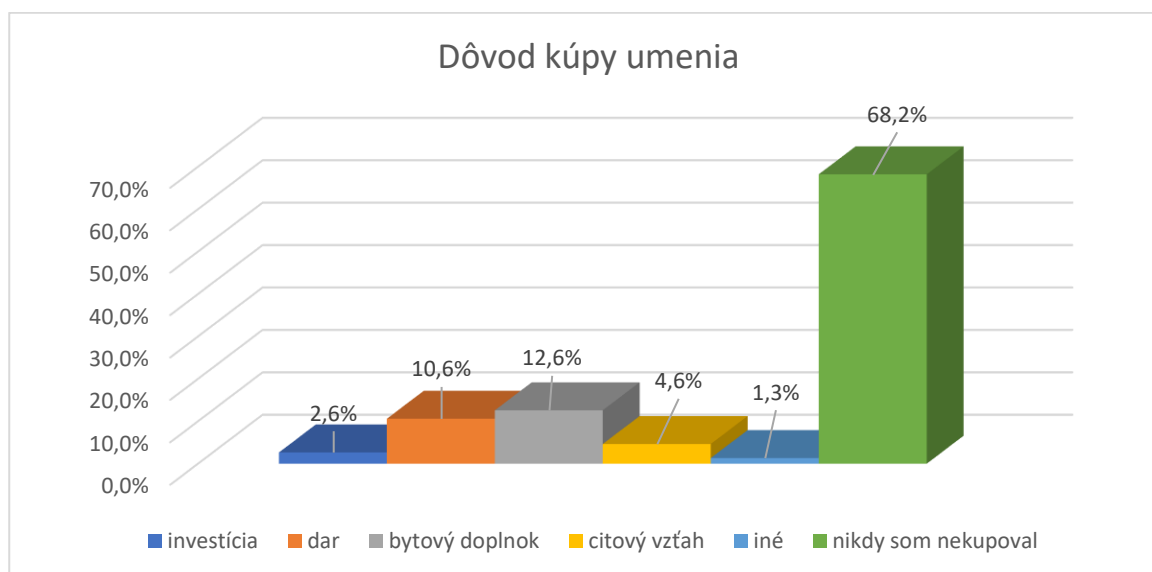
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Dôvody kúpy umenia

V nadväznosti na predošlú otázku sme od respondentov zisťovali, z akého dôvodu sa rozhodli pre kúpu akéhokoľvek typu umenia. Na výber sme ponechali aj možnosť „nikdy som nekupoval“ pre tú časť respondentov, ktorí nikdy nekúpili akýkoľvek umelecký artikel. Týchto odpovedí sme zaznamenali 68 %, pričom v tejto otázke je opäť potrebné zohľadniť to, že respondenti mali možnosť vybrať si z viacerých možností. Najčastejším dôvodom kúpy umenia je jeho použitie ako bytový doplnok, čiže v tomto prípade nejde o kúpu umenia s úmyslom ho v budúcnosti zhodnotiť na trhu, aj keď sa táto možnosť nedá úplne vylúčiť. Druhý najčastejší dôvod kúpy umenia je nákup s úmyslom umenie darovať. V tomto prípade teda úplne vylučujeme možnosť investície, nakoľko už pred kúpou predmetu vieme, že z neho nebudeme mať žiadny dodatočný výnos. 4,6 % odpovedí sa viaže k možnosti kúpy umenia z dôvodu určitého citového vzťahu k danému umeleckému predmetu. V tomto prípade teda opäť predpokladáme, že majiteľ pravdepodobne takýto kus umenia nikdy ďalej nepredá. Výnimočne sa to môže stať z rôznych príčin núdze, avšak umenie kupované kvôli citovému vzťahu hneď nezaručuje, že jeho umelecká hodnota bude dostatočne zaujímavá pre ďalšie subjekty pohybujúce sa na trhu s umením. Len 2,6 % odpovedí sa viaže k možnosti kúpy umenia ako investície. Ide teda o veľmi malú časť respondentov, ktorí investujú do umenia s cieľom v budúcnosti získať dodatočný výnos z predaja, prípadne je ich cieľom diverzifikovať riziko v investičnom portfóliu. 1,3 % odpovedí evidujeme pri

možnosti iné, čiže v tomto prípade skutočný dôvod kúpy umenia zo strany respondentov nepoznáme. Detailné spracovanie môžeme vidieť na nasledujúcom grafe:

Graf 11 – Dôvod kúpy umenia

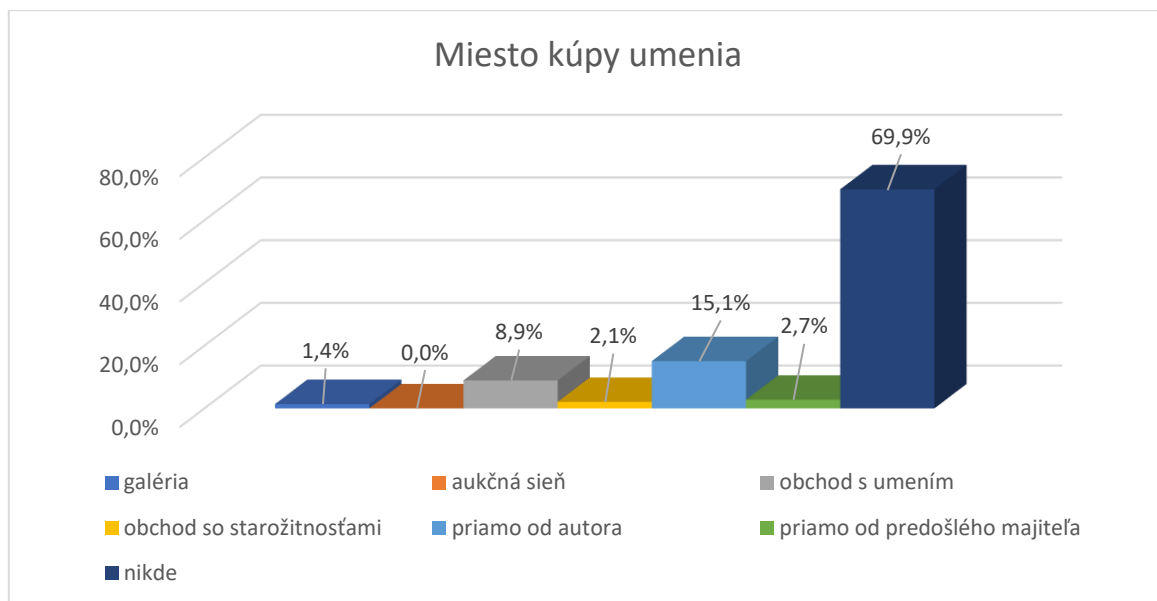

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Miesto kúpy umenia

Pri tejto otázke sme chceli zistiť miesto, na ktorom si respondenti zaobstarali umelecké predmety, ktoré si zakúpili. Opäť sme ponechali aj možnosť pre respondentov, ktorí umenie nikdy nekupovali. Najčastejšie však respondenti kupujúci umenie uviedli, že si umelecké dielo zakúpili priamo od autora, pričom išlo až o 15,1 % odpovedí. Následne takmer 9 % odpovedí prislúcha možnosti „obchod s umením“ čo znamená nákup umenia v relatívne bežnom obchode. Ďalšie možnosti sú zo štatistického hľadiska menej významné hodnotou. Ide o kúpu diela priamo od predošlého majiteľa, pričom sa v tomto prípade jedná o 2,7% odpovedí, nasleduje obchod so starožitnosťami s 2,1 % a 1,4 % odpovedí sa viaže k možnosti nákupu diela v galérii. Ani jeden z respondentov si však nikdy nekúpil umelecké dielo v aukčnej sieni. Detail môžeme vidieť na grafe nižšie:

Graf 12 – Miesto kúpy umeleckého diela

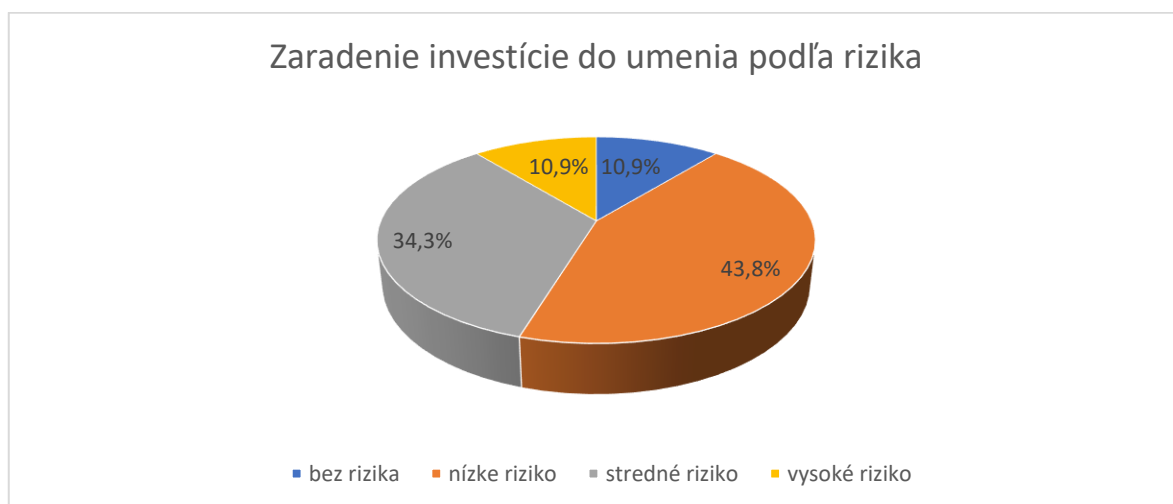

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Vnímanie umenia ako investície z rizikového hľadiska

Pri tejto otázke sme zisťovali u respondentov ako vnímajú investovanie do umenia z hľadiska rizika. Za bezrizikovú považuje investíciu do umenia 10,9 % opýtaných respondentov. Ako investíciu s nízkym rizikom považuje investíciu do umenia až 43,8 % opýtaných, čo predstavuje jednoznačne najväčšiu časť odpovedí na túto otázku. Za investíciu so stredným rizikom ju považuje 34,3 % opýtaných. Za vysoko rizikovú považuje takúto investíciu 10,9 % opýtaných. Na základe výsledkov môžeme konštatovať, že väčšia časť opýtaných zaradzuje túto investíciu z hľadiska rizika do správnej kategórie a to do nízkeho respektíve stredného rizika. Detailný pohľad vidíme na grafe.

Graf 13 – Zaradenie investície do umenia podľa rizika

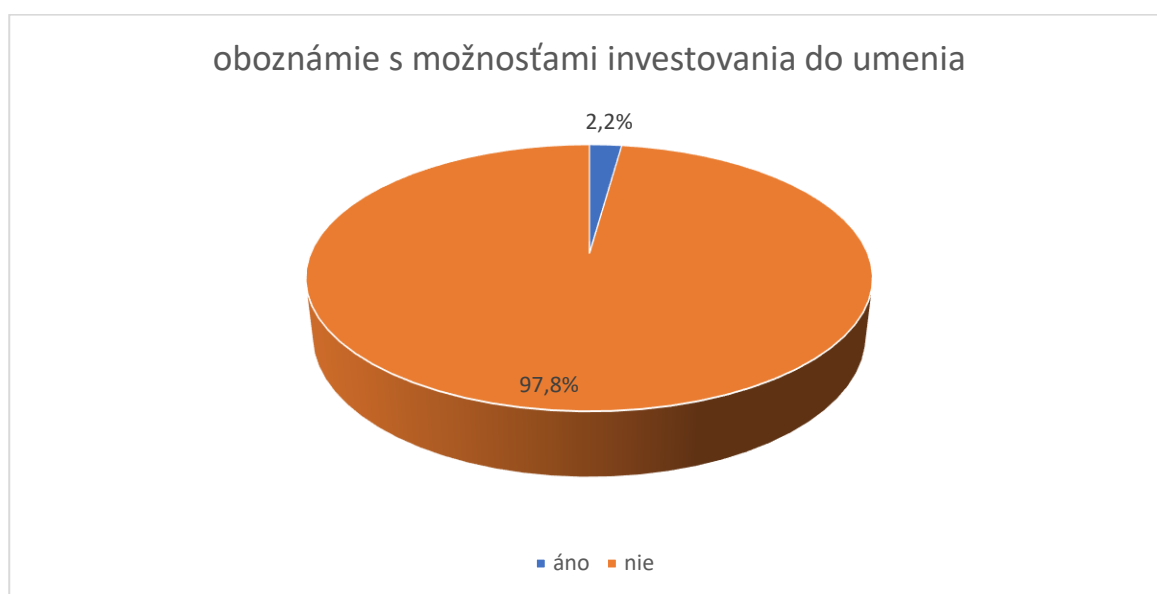

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Oboznámenie s možnosťami investovania do umenia u nás

Pri tejto otázke sme zisťovali to, čo si respondenti myslia o tom či je verejnosť dostatočne dobre oboznámená s možnosťami investovania do umenia. Táto otázka bola na základe výsledkov odpovedaná celkom jednoznačne a to tak, že až 97,8 % opýtaných si myslí, že verejnosť nie je dostatočne dobre informovaná o možnostiach investovania na trhu s umením v našom prostredí. Môžeme teda tvrdiť, že verejnosť vníma nedostatok informácií ktorý je pre túto problematiku u nás bohužiaľ typický.

Graf 14 – Vnímanie verejnosti s oboznámením sa s možnosťami na trhu s umením

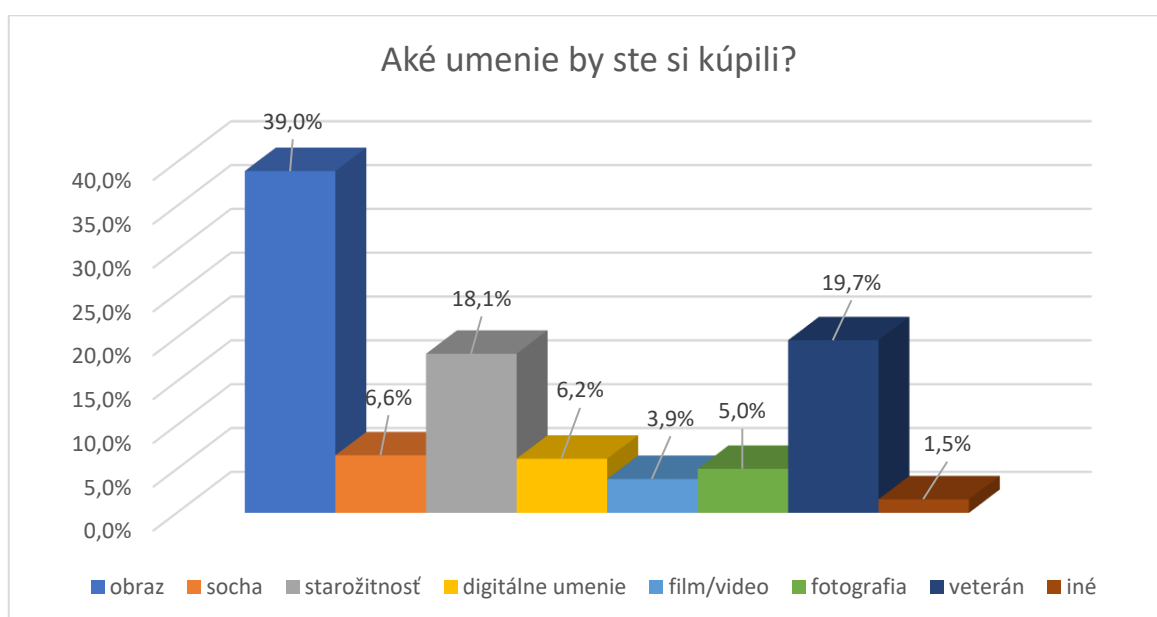
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

O aké umenie má záujem potenciálny a reálny investor

Táto otázka bola zameraná na to, aby sme zistili aký typ umenia by potenciálny respektíve reálny investor preferoval pri kúpe. V tejto otázke celkom jednoznačne zvíťazila možnosť kúpy obrazu, ktorá dosahuje až takmer 40 %. Táto odpoveď nie je prekvapivá, nakoľko ide o jeden z najrozšírenejších a najbežnejších umeleckých predmetov, o ktorom sa navyše najpravdepodobnejšie dostanú relevantné informácie hlavne prostredníctvom médií, ktoré zvyknú informovať o kúpach ktoré sa pohybujú v astronomických hodnotách. Dá sa teda konštatovať, že takýmto spôsobom práve obraz ako taký vníma verejnosť aj v prípade, že nemá žiadny vlastný záujem o túto oblasť. Takmer 20 % odpovedí je spájaná s veteránom. Ide o staré vozidlo s vysokou historickou hodnotou a práve táto možnosť vlastniť takýto kúsok je pre respondentov veľmi lákavá. Problematiku týchto starých áut je však rozhodne

potrebné mať detailne naštudovanú určite viac ako obrazy, nakoľko ide o techniku s ktorou je potrebné vedieť profesionálne zaobchádzať. Treťou odpoveďou s vyšším percentom je možnosť zakúpenia starožitnosti. Táto možnosť zahŕňa obrovské množstvo bližšie nešpecifikovaných starožitných predmetov, že nie je prekvapením jej postavenie v tomto rebríčku. Pod starožitnosťou si môže respondent predstavovať naozaj čokoľvek s historickou a umeleckou hodnotou. Následne je 6,6 % odpovedí naviazaných na investíciu do sochárskeho umenia, 6,2 % do digitálneho umenia do ktorého radíme napríklad NFT, 5 % patrí fotografii a len 3,5 % záujem prejavili respondenti o film respektíve video. Iný predmet, ktorý nebol v možnostiach zaradený by prislúchal len na 1,5% odpovedí.

Graf 15 – Aká umenie by respondenti zakúpili?

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Je umenie vhodnou možnosťou diverzifikácie rizika?

V tomto prípade sme zisťovali, či respondenti vnímajú investíciu do umenia ako vhodnú možnosť na diverzifikáciu rizika v investičnom portfóliu. Veľká časť opýtaných, teda až 81,8 % respondentov vníma takúto možnosť ako vhodný spôsob rozloženia rizika v portfóliu. Táto skutočnosť je tak pozitívny fakt, že títo respondenti vnímajú to, že práve kúpou rôzneho umenia môžeme znížiť riziko vzniku strát pri investovaní. Zvyšných 18,2 % túto možnosť ako vhodnú nevnímajú. Vzniká teda priestor na opätovné zamyslenie sa nad tým, ako je v našej krajine dlhodobo zanedbávaná finančná gramotnosť a samotné vzdelávanie v rámci tejto problematiky. Graficky spracovaný výsledok v rámci tejto otázky vidíme na grafe nižšie.

Graf 16 – Vnímanie umenia ako možnosti diverzifikácie rizika v portfóliu

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Dostatok možností investovania do umenia podľa respondentov

Pri tejto otázke sme sa snažili zistiť to, čo si respondenti myslia o dostatku možností investovania do umenia u nás. V tomto prípade si až 81 % opýtaných myslí, že na našom trhu, nie je dostatok možností na investovanie do umenia, s čím sa dá pomerne jednoznačne súhlasiť, keďže tieto možnosti u nás sú značne obmedzené. 19 % respondentov však túto problematiku vníma tak, že na našom trhu je dostatok možností na investovanie do umenia. To môže byť spôsobené buď tým, že nepoznajú problematiku na toľko aby si vedeli porovnať tieto možnosti s možnosťami, ktoré sú v krajinách na ktorých je trh s umením oveľa starším a vyspelejším, alebo zobrali do úvahy aj tú možnosť, že dnes človek môže nakupovať čokoľvek prakticky z celého sveta a neuvedomili si, že otázka sa vzťahuje len na trh s umením v rámci Slovenska.

Graf 17 - Vnímanie možností na investovanie do umenia v SR

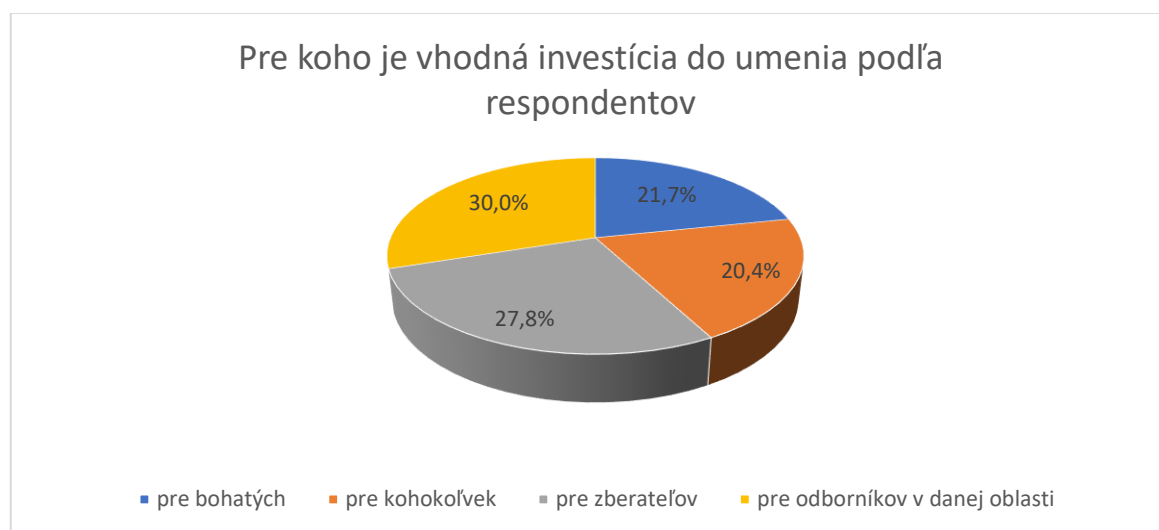

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Skupina obyvateľstva pre ktorú je investovanie do umenia vhodné

Pri tejto otázke sme si za cieľ určili zistiť ako vnímajú respondenti to, pre akú skupinu ľudí je práve investovať do umenia vhodné. Respondenti tak mali na výber zo štyroch možností, ktorými sme sa snažili pokryť všetky potenciálne možnosti, nad ktorými by mohol respondent uvažovať. Výsledky pri tejto otázke sú vzácné vyrovnané. Ak sa na nich pozrieme detailne, zistíme že 30 % respondentov uviedlo, že podľa nich je investícia do umenia vhodná pre odborníkov v danej oblasti. Táto skupina ľudí to teda vníma tak, že pokiaľ sa v danej problematike nevyznajú, nie sú vhodný potenciálny investor a neberú do úvahy to, že si môžu dať pri takejto investícii poradiť od rôznych znalcov. Ďalších 27,8 % opýtaných si myslí, že takáto investícia je vhodná len pre zberateľov a teda úplne vynechávajú možnosť akéhokoľvek iného využitia takejto investície. Až 21,7 % opýtaných si myslí, že investovanie do umenia je vhodné len pre bohatých ľudí. Je tu teda pravdepodobnosť, že umenie vnímajú ako výsostne drahú záležitosť a nevnímajú to, že diela napríklad začínajúcich autorov sa dajú na trhu zaobstarat' za prijateľné sumy aj pre širšiu verejnosť. Samozrejme takáto investícia má vyššie riziko nakoľko konkrétny autor nemusí preraziť, to však neznamená že konkrétne umelecké dielo stratí svoju hodnotu. To, že takáto investícia je vhodná pre kohokoľvek si myslí 20,4 % respondentov. S touto skupinou však môžeme z nášho pohľadu súhlasiť, nakoľko dnes človek do umenia nemusí investovať horibilné sumy, nemusí byť ani zarytý zberateľ a rovnako tak si vie dať poradiť rôznymi odborníkmi, ktorí ponúkajú služby na trhu.

Graf 18 – Pre koho je vhodná investícia do umenia podľa respondentov

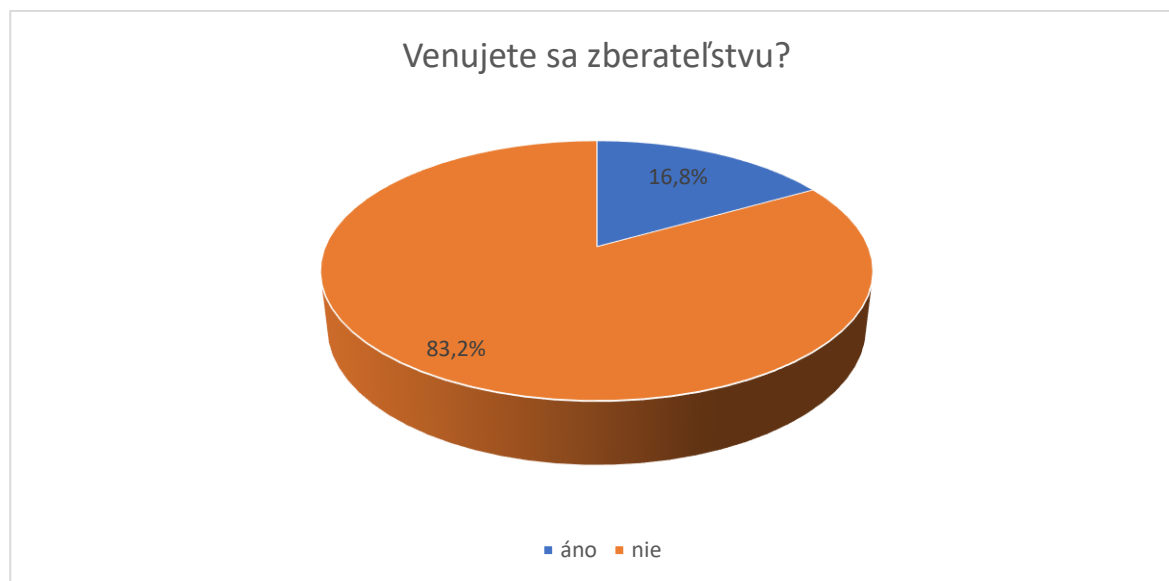

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Podiel respondentov venujúcich sa zberateľstvu

V tejto časti dotazníka sme prešli na problematiku zberateľstva a snažili sme sa zistiť pohľad respondentov na túto problematiku. V prvej otázke k tejto téme, sme zisťovali koľko respondentov z výskumnej vzorky sa venuje zberateľstvu. Kladne odpovedalo len 16,8 % opýtaných, čo znamená, že o zberateľstvo je relatívne malý záujem. Až 83,2 % opýtaných sa zberateľstvu aktívne nevenuje a dá sa teda predpokladať, že s ním nemá žiadnu skúsenosť.

Graf 19 – podiel zberateľov na výskumnej vzorke

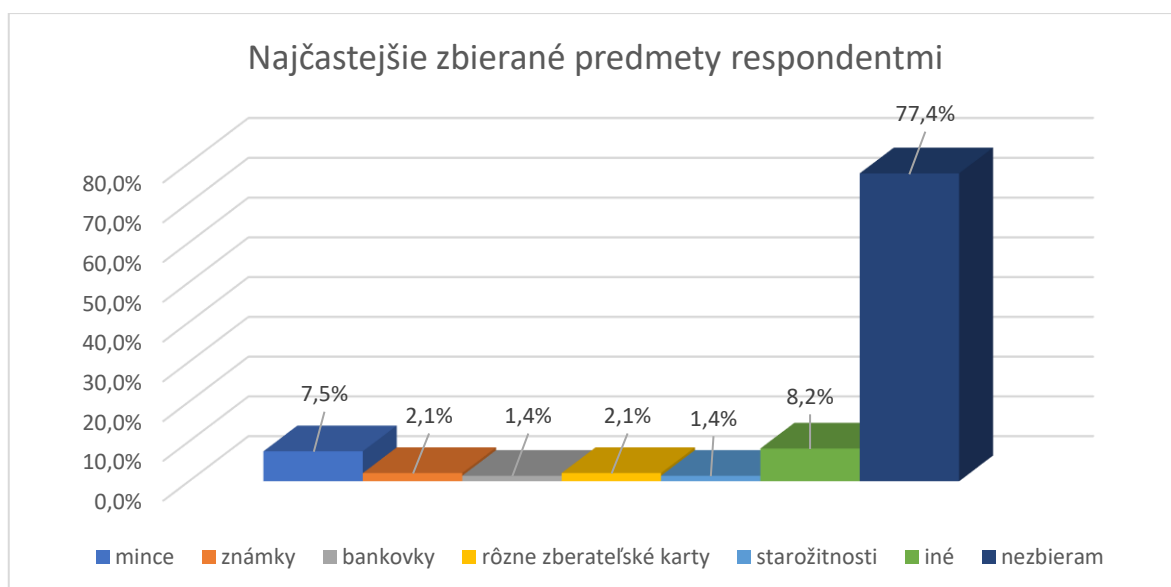
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Čo respondenti najčastejšie zbierajú?

V tejto otázke sme sa snažili zistiť, aké predmety najčastejšie zaujímajú tých respondentov, ktorí sa venujú zberateľstvu, pričom sme ponechali možnosť odpovede aj pre tých ktorí sa mu nevenujú. Práve táto skupina tvorí na grafe najvýraznejšiu časť. Čo sa týka zberateľov, najčastejšie sa vyskytovala odpoveď iné pričom táto možnosť predstavuje 8,2 % odpovedí. Ak sa na to pozrieme z praktického hľadiska, nie je to až tak prekvapujúci fakt, nakoľko zbierať sa dá prakticky čokoľvek a je nereálne aby sme v tomto dotazníku poskytli všetky odpovede. Následne sa 7,5 % odpovedí spája so zberateľstvom mincí, teda numizmatikou. Táto zberateľská činnosť je pomerne dlhodobo rozšírená a je pomerne jednoduché ju realizovať, nakoľko sa nemusíte špecializovať na rôzne staré mince. Zbierať totiž môžete aj klasické euromince, ktoré sú aktuálne v obehu, prípadne iné menej známe mince z cudzích krajín. Vysoké hodnoty dnes majú aj mince, ktoré sú vyrazené napríklad s chybou, čím sa stávajú veľmi unikátne a práve tie sú veľkým lákadlom pre zberateľov.

Následne vidíme rovnaké hodnoty pri rôznych zberateľských kartách a známkach. Filatélia je podobný fenomén ako zbieranie mincí, venuje sa jej veľká skupina zberateľov a táto oblasť má rovnako vysoký potenciál zhodnotenia v budúcnosti. Čo sa týka zbierania kariet, v tomto prípade sa dá prakticky konštatovať to, že fantázii sa medze nekladú. V dnešnej dobe sa zbierajú akékoľvek karty od športových až po takzvané „Pokémon karty“, ktorých najunikátnejšie kúsky sa často predávajú za astronomické ceny. Rovnako tak vzácne sú športové karty s podpismi a rôzne ďalšie. Najmenší počet odpovedí si zhodne rozdelilo zberateľstvo bankoviek, teda notafília a zbieranie starožitností s 1,4 %.

Graf 20 – Najčastejšie zbierané predmety respondentmi

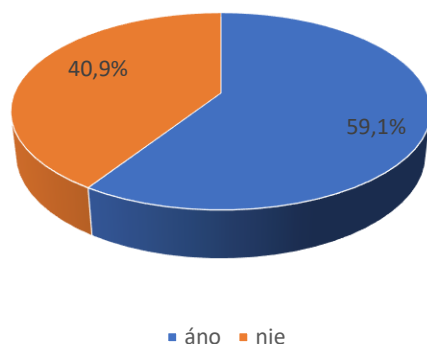
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Vnímanie zberateľstva ako investície respondentmi

V tejto otázke sme sa snažili zistiť, či respondenti považujú zberateľstvo za dobrú formu investovania prostriedkov. Prieskumom sme zistili, že 59,21 % opýtaných odpovedalo na túto otázku kladne, avšak na základe predchádzajúcich odpovedí môžeme konštatovať, že len malá časť respondentov má reálnu skúsenosť so zberateľstvom a teda nie každý respondent vie úplne správne zhodnotiť čo takýto koníček obnáša. Dôležité ale je, že väčšia časť opýtaných si uvedomuje že aj táto forma investovania je vhodná a môže priniesť príjem zo zisku. Naopak 40,9 % opýtaných nevníma túto oblasť za atraktívnu a adekvátnu na zúročenie svojich prostriedkov a pravdepodobne by volila inú formu investície. Detailný pohľad nájdeme na grafe nižšie.

Graf 21 – Je zberateľstvo dobrá forma investovania prostriedkov?

Je zberateľstvo dobrá forma investovania prostriedkov?

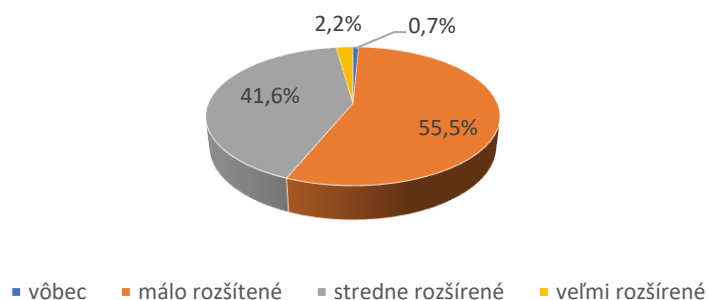
Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Rozšírenosť zberateľstva na Slovensku podľa respondentov

Pri tejto otázke sme sa respondentov pýtali, ako vnímajú rozšírenosť zberateľstva na Slovensku. Len 0,7 % respondentov uviedlo, že zberateľstvo nie je na Slovensku rozšírené vôbec. Zatiaľ čo ďalších 2,2 % respondentov vníma zberateľstvo ako veľmi rozšírené. Ani s jednou z týchto odpovedí sa nedá súhlasiť, čo znamená, že tak nízke percento pri odpovediach je celkom dobrý výsledok. Až 55,5 % respondentov, teda viac ako polovica odpovedala že zberateľstvo je na Slovensku rozšírené málo a 41,6 % uvádza, že je zberateľstvo u nás stredne rozšírené. Zberateľstvo na Slovensku samozrejme existuje, avšak nie je to žiadny národný fenomén, ktorým by sa zaoberala výrazná časť populácie a výsledky tak celkom dobre odrážajú reálny stav. Detailne vidíme hodnoty na grafe nižšie.

Graf 22 – Rozšírenosť zberateľstva na Slovensku

Rozšírenosť zberateľstva na Slovensku

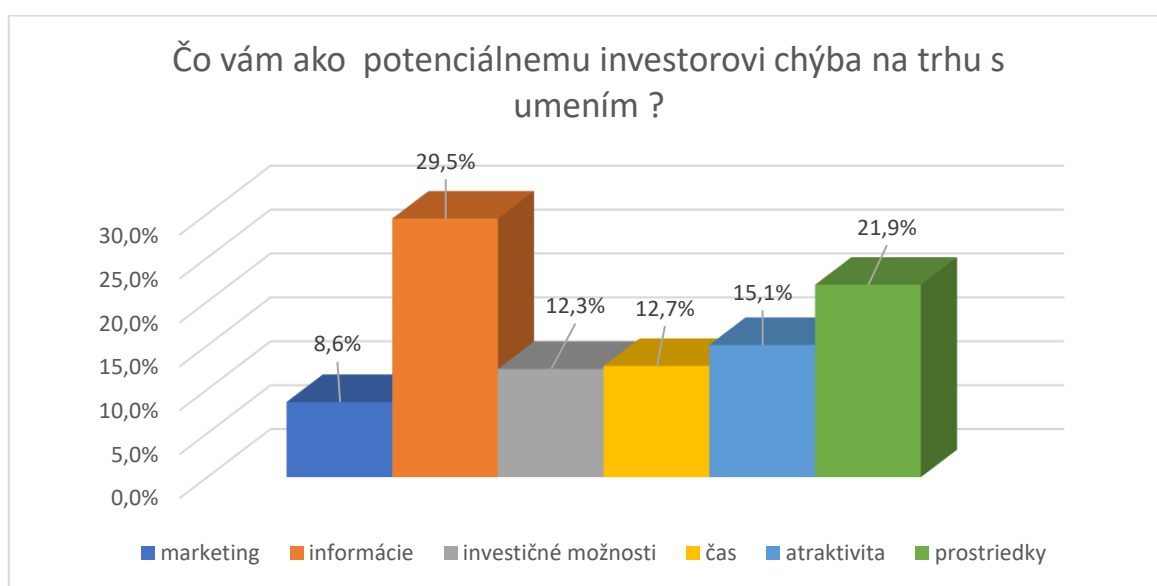

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

Čo chýba respondentom v súvislosti s investovaním na trhu umenia

Na koniec sme respondentom položili otázku na to, čo im v rámci investovania na trhu s umením najviac chýba, pričom mohli vybrať aj viac možností. Najčastejšie sa tak vyskytla odpoveď informácie. Môžeme teda zhodnotiť, že verejnosť vníma hlavne to, že nie je dostatočne informovaná o možnostiach investovania na trhu s umením. Ďalšia veľká časť odpovedí je alokovaná pod finančnými prostriedkami. Verejnosť teda vníma ako veľký problém aj nedostatok prostriedkov, ktoré by na konkrétnom trhu mohla investovať. V pomerne vysokých hodnotách sa však pohybujú aj ďalšie možnosti ako napríklad atraktivita, čas či investičné možnosti. O niečo menšiu hodnotu na záver dosahuje marketing.

Graf 23 – čo respondentom na trhu s umením chýba

Zdroj: vlastné spracovanie dát získaných z dotazníkového prieskumu

3.2.1 Pohľad odborníka na výsledky dotazníkového prieskumu

V tejto časti kapitoly sme odkonzultovali výsledky dotazníkového prieskumu s človekom z praxe. V prvom rade je potrebné tohto človeka predstaviť. Ing. MgA. Jozef Urban vyštudoval Ekonomickú univerzitu v Bratislave, kde získal titul inžinier na Národohospodárskej fakulte na ktorej úspešne ukončil študijný program hospodárska politika. Následne sa kvôli štúdiu presunul do Prahy, kde získal na Rudolfskej Akadémii titul MgA – český ekvivalent slovenského titulu Mgr. Art., teda magister umenia. V Prahe Jozef vyštudoval odbor starožitníctvo a archivárstvo, kde napísal záverečnú prácu na tému Predikcia aukčných výsledkov slovenských autorov z prvej polovice 20. storočia. Aktuálne je členom slovenskej numizmatickej spoločnosti a členom komory starožitníkov Českej

republiky. Už sedem rokov sa venuje oceňovaniu umenia a starožitností, avšak výlučne na komerčnej báze, nakoľko nie je súdnym znalcom. Za sedem rokov praxe jeho rukami prešlo množstvo umeleckých diel, ktoré obhliadol a následne odhadol ich hodnotu. Objavil aj zaujímavý stratený ôsmy kus pamätnej medaily, ktorá sa viaže so Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave. Ide o medailu, ktorá bola vyrazená pri príležitosti vzniku tejto univerzity a to v počte 10 kusov. Kým neobjavil ôsmy, všeobecne sa vedelo len o siedmych zachovaných kusoch a je veľmi pravdepodobné, že zvyšné 2 sa už nikdy nenájdu. Hodnota tejto pamätnej medaily sa pohybuje na úrovni okolo 5000 eur.

Pri konzultácii prvej časti dotazníka, ktorá bola zameraná na investovanie vo všeobecnosti sme sa spoločne s Ing. MgA., Urbanom zhodli, že slabšie vnímanie a menší záujem o investovanie na Slovensku je spôsobený hlavne úrovňou finančnej gramotnosti. V tejto časti sme zisťovali záujem a skúsenosť respondentov s investovaním. Nasledujúce otázky sa už venovali priamo investovaniu do umenia. Menší záujem širokej verejnosti o investovanie na tomto trhu vysvetľuje Ing. MgA. Urban hneď niekoľkými spôsobmi. Prvým dôvodom, ktorý za týmto problémom vidí je to, že verejnosť vníma toto investovanie ako čisto snobskú záležitosť a myslí si, že nemá možnosti ako v tejto oblasti investovať. Problémom je hlavne to, že široká verejnosť vníma investovanie do umenia hlavne prostredníctvom médií a to v prípadoch, kedy sa najslávnejšie obrazy a iné umelecké diela predávajú za astronomické sumy. Mimo týchto správ z médií, však nemajú o tomto trhu žiadne iné dostupné informácie a tak si myslia, že investovanie v tomto smere je veľmi nákladné. Zároveň však ako odborník poukazuje na to, že dnes sa investície realizujú v rozpätí od jedného eura až po spomínané astronomické sumy. Je teda zjavné, že bariéra vstupu na trh s umením už dávno nie je tak výrazne veľká ako tomu možno bolo v minulosti. Ing. MgA., Urban však zároveň poukazuje aj na to, že len veľmi málo ľudí dnes vie zakúpiť kvalitné umenie. Rovnako tak u nás nie je verejnosť zvyknutá investovať až tak, ako v iných krajinách. Ľudia si často neuvedomujú, že výnosnosť umenia sa často pohybuje na rovnakej alebo podobnej úrovni ako investovanie do rôznych fondov. Z marketingového hľadiska by možno pomohlo, ak by sa u nás vysielala podobná relácia ako v neďalekej Českej republike „Poklad z pudy“. Táto relácia ukazuje to, ako človek doma nájde vzácny predmet ktorý je následne ohodnotený a predaný. O koncept tejto relácie mala záujem napríklad TV Markíza, avšak v prieskume zistila, že o tento typ programu nebude dostatočný divácky záujem a nakoniec od tohto projektu upustila. Pán Urban tvrdí aj to, že je potrebné zohľadniť čo ľudia považujú za umelecké dielo. Podľa tejto skutočnosti by pravdepodobne výsledky

v otázke číslo 9 vyšli inak, nakoľko niekto považuje za umelecké dielo drahú maľbu a niekto obraz zakúpený v známom švédskom reťazci IKEA. Z hľadiska rizika zaraduje investíciu do umenia Ing. MgA., Urban niekde medzi bezriziková alebo investíciu s nízkym rizikom, nakoľko z finančného hľadiska ešte cena umenia neklesla. Rizikom však stále ostáva možnosť krádeže alebo kúpa falzifikátu. Čo sa týka informovanosti verejnosti o možnostiach investovania na trhu s umením, pán Urban konštatuje to, že verejnosť nie je takmer vôbec informovaná a problémom je aj vek ľudí ktorí sa tomu venujú, nakoľko zástupcovia spoločností ako SOGA či DARTE sú už zo staršej vekovej generácie. Čo sa týka umenia ako prostriedku na diverzifikáciu rizika v portfóliu, pán Urban ho samozrejme považuje za vhodné v prípade, že je na to dostatok voľných finančných prostriedkov. Pri konzultovaní dostatku možností na trhu s umením tvrdí Ing. MgA., Urban to, že možnosti na investovanie je dostatok, avšak verejnosť o nich nie je informovaná. Vychádza z informácie, že na Slovensku sa v priemere na aukcii vydraží 56 % ponúkaných diel, čo znamená, že sa predá len niečo vyše polovice ponúkaného umenia. Vzniká teda veľká medzera, pričom kupcov, ktorí by na aukcii vedeli dobre nakúpiť by mohol byť aj dvojnásobok. V ďalšej časti dotazníka sme sa už zamerali na zberateľstvo. Pán Urban v tomto prípade tvrdí, že zberateľstvo je svojím spôsobom úchylka a pokiaľ by on ako odborník by pravdepodobne skrachoval. Zberateľstvo ale považuje za vhodné pre kohokoľvek, avšak upozorňuje na to, že z výberu možností bohatý, odborník a zberateľ je veľmi pravdepodobné, že minimálne dve z týchto možností sa budú vzájomne prekrývať, nakoľko zberateľ je často buď bohatý alebo práve odborník. Či je zberateľstvo dobrá forma investície hodnotí na základe rôznych uhlov pohľadu. Zberateľstvo by malo byť vždy o nezávislom pohľade a kupec by nemal byť zároveň oceňovateľ, avšak na trhu sa môžeme stretnúť s veľkým množstvom špekulantov. Pán Urban osobne vníma zberateľstvo hlavne ako formu investovania, teda najprv investuje a neskôr daný predmet predá so ziskom. Tiež tvrdí, že zberateľ je svojím spôsobom každý jeden z nás, často si to však neuvedomujeme. Zbierať totiž môžeme naozaj čokoľvek, od zdanlivo bezcenných predmetov až po extrémne drahé záležitosti. Ako príklad môžeme uviesť, ak staršia pani zbiera napríklad rôzne papierové servítky, no nevníma to ako typ zberateľstva alebo inú činnosť spojenú s finančným svetom. Na záver sa Ing. MgA., Urban vyjadril aj k tomu, čo u nás na tomto trhu chýba. Podobne ako my konštatoval, že marketing v tejto oblasti je takmer nulový, človek sa stretne len so správami v médiách ak sa predá umelecké dielo za extrémnu sumu. Ďalším problémom je, že na trhu neexistujú žiadne informácie o tom, že sa dá investovať aj za menej. Čo sa týka investičných možností, tých je podľa pána Urbana dostatok, avšak veľa diel sa nepredá nie kvôli nadhodnoteniu ale

nezájmu o jeho kúpu. Z hľadiska času dnes investovanie do umenia nevníma ako problematické, nakoľko dnes je možné investovať aj prostredníctvom online aukcií z pohodlia domova, človek teda nepotrebuje byť na aukcii osobne. Z hľadiska finančných prostriedkov však často verejnosť vníma takúto investíciu za nedostupnú. Z hľadiska atraktivity pán Urban konštatuje, že ľudia sa v umení nevyznajú a často nevedia dobre nakúpiť, nakoľko cenu určuje predávajúci. Medzi hlavné problémy trhu zaradzuje pán Urban hlavne tieto faktory:

- Strach zo zlej investície
- Slabá dostupnosť odborníkov
- Nedostatok verejne dostupných analýz pred aukciou, aby neznalá verejnosť mohla načerpať informácie
- Nie najlepšia komunikácia so spoločnosťami ako SOGA či DARTE

3.3 Navrhnutie zmien pre zefektívnenie a zviditeľnenie trhu s umením

V tejto časti kapitoly sa budeme snažiť navrhnúť čo najefektívnejšie riešenia pre zlepšenie situácie na trhu s umením na našom území. Malo by ísť o viaceré systémové zmeny, ktoré by mali zmeniť pohľad širokej verejnosti na tento typ investovania na základe nových informácií, ktoré by verejnosti mali byť prezentované.

V prvom rade je potrebné zvýšiť povedomie o trhu s umením vo všeobecnosti. V tomto prípade by sme navrhovali efektívne využitie dnešných dostupných marketingových kanálov prostredníctvom ktorých je možné veľmi efektívne komunikovať s verejnosťou. Považujeme za vhodné využiť hlavne sociálne siete, ktoré dnes používa veľká časť populácie. Rovnako by sme navrhovali do reklamnej kampane zahrnúť aj sloty v televíznych reklamách a vo väčších mestách na efektívne vybraných miestach propagovať trh s umením prostredníctvom reklamných plôch dostupných v exteriéri.

Verejnosť by mala mať väčší prehľad aj o dostupnosti odborníkov v tejto oblasti, mali by vedieť na koho sa môžu obrátiť a kde by mali týchto odborníkov hľadať. Tento problém sa dá opäť efektívne riešiť v rámci marketingového obsahu.

Navrhujeme aj to, aby boli analýzy o predávanom umení dostupné verejnosti aspoň týždeň pred začiatkom aukcie, či už prostredníctvom internetu alebo prípadne priamo na mieste konania aukcie.

Je potrebné zlepšiť vzdelávania v smere finančnej gramotnosti už od nízkeho veku, preto by sme radi navrhli pridanie povinného predmetu, ktorý by sa týkal hlavne finančnej gramotnosti, a to povinne a bez rozdielu do všetkých stredných škôl, pričom by sa tento predmet mal vyučovať ideálne už v prvom ročníku.

Považujeme za potrebné informovať širokú verejnosť o tom, že pre investíciu na trhu s umením nepotrebujú extrémne veľa financií a aj napriek tomu sa na ňom dá dobre investovať.

V závere teda môžeme konštatovať, že veľká časť neotvorených možností pre tento trh spočíva hlavne v nedostatočnom využití marketingových možností, prostredníctvom ktorých sa dá pomerne jednoducho zacieliť na veľkú skupinu obyvateľstva a informovať ich rýchlo a efektívne o aktuálnych možnostiach na trhu s umením. Týmto spôsobom by sa časom odstránili spomenuté problémy, ktoré by v konečnom dôsledku obohatili verejnosť o možnosť investovania, zatiaľ čo predávajúcim by sa mohol rozšíriť biznis hlavne z hľadiska predajnosti, ktorá momentálne dosahuje úspešnosť niečo nad 50 %. V tomto prípade bude rozhodovať hlavne ochota spoločností pôsobiacich v tejto branži vynaložiť potrebné finančné prostriedky na informačné a marketingové aktivity, prostredníctvom ktorých, by sa mohli dostať bližšie k potenciálnym budúcim kupujúcim.

Záver

Témou tejto diplomovej práce bolo umenie a zberateľstvo ako investičná príležitosť. Túto tému sme sa v práci snažili priblížiť čo možno najlepšie a najpodrobnejšie. Je potrebné si však uvedomiť, že trh s umením v našich podmienkach nie je rozvinutý tak, ako v krajinách ktoré majú s týmto trhom spojenú veľkú tradíciu. Musíme si teda uvedomiť, že tento trh u nás je veľmi malý a obmedzený. V práci sme sa snažili zhodnotiť možnosti, ktoré na našom území tento trh poskytuje a zároveň prísť na koreň tomu, prečo je tak malý a ľudia na ňom nevidia viac príležitostí.

V prvej kapitole diplomovej práce sme sa snažili čo najlepšie spracovať teoretické východiská k danej problematike, či už za použitia domácej alebo aj zahraničnej odbornej literatúry. V prvej časti tejto kapitoly sme sa venovali finančnému trhu, pričom sme sa postupne začali orientovať na komoditný trh. Vysvetlili sme jeho základné fungovanie, účastníkov, faktory ktoré ovplyvňujú ceny na trhu a jeho klady a zápory. V nasledujúcej časti prvej kapitoly sme sa sústredili na umenie. Vysvetlili sme čo umenie je, definovali sme jeho delenie a charakterizovali sme umenie z investičného hľadiska. Následne sme zadefinovali trh s umením a subjekty, ktoré na ňom pôsobia. Následne sme predstavili najvýznamnejšie a zároveň najdrahšie diela zo svetového trhu s umením. Následne sme podrobne zadefinovali aj zberateľstvo a vedné disciplíny, ktoré sú s ním veľmi významne spojené. Následne sme sa pozreli na aktuálny stav trhu umenia u nás a vo svete, kde sme tento stav zhodnotili a detailnejšie sme sa zaoberali importom a exportom umenia, či výdavkov, ktoré sú spojené s touto činnosťou.

V druhej kapitole diplomovej práce sme si podrobne stanovili hlavný cieľ práce a rovnako tak aj jednotlivé čiastkové ciele. Hlavným cieľom práce bolo predstaviť možnosti investovania do umenia na našom území. V práci sme si stanovili aj niekoľko čiastkových cieľov, ako napríklad zistiť ako vníma verejnosť trh s umením, skonzultovať tieto výsledky s odborníkom z praxe a navrhnúť riešenia ktoré by mohli tento trh pre verejnosť zatriktívniť. V závere teda môžeme konštatovať, že tieto ciele sa nám podarilo naplniť. Po definícii týchto cieľov sme sa podrobnejšie pozreli na metodiku, ktorá bola pri vypracovaní práce použitá.

V tretej kapitole tejto diplomovej práce sme sa detailnejšie pozreli na možnosti investovania do umenia, ktoré ponúka náš lokálny trh s umením. Tieto možnosti sme v práci podrobne predstavili. Následne sme sa venovali zberu odpovedí respondentov na dotazník, ktorý sme vypracovali v súlade s touto problematikou. Po zozbieraní odpovedí od 137 respondentov sme sa následne venovali zhodnoteniu výsledkov, ktoré poskytli zaujímavé

podnety v oblasti tejto problematiky. Následne sme tieto výsledky skonzultovali s odborníkom z praxe, konkrétne s Ing. MgA., Jozefom Urbanom, ktorý sa venuje problematike oceňovania starožitností a umenia na profesionálnej úrovni už sedem rokov. Po konzultácii, ktorá priniesla zaujímavé závery a podnety sme sa snažili zhodnotiť a navrhnúť riešenia pre zatraktívnenie a zviditeľnenie trhu s umením na Slovensku, ktoré by mohli medzi širokou verejnosťou pozdvihnúť vyšší záujem a všeobecne zlepšiť prehľad verejnosti o možnostiach, podmienkach a dostupnosti tohto trhu.

Zoznam použitej literatúry

ÁRENDÁŠ, Peter. *Investovanie na trhu komodít a reálnych aktív*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 368 s. ISBN 978-80-7598-186-8

BEDER, Tanya – MARSHALL Cara M. *Financial Engineering: The Evolution of a Profession*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2011. 616 s. ISBN: 978-0-470-45581-4

BIKÁR, Miloš. *Finančné investície*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, 135 s. ISBN 978-80-225-4628-7.

BOCAN, Ján; FRIDRICHOVÁ, Daniela a BARNA, Jozef. *Zberatelia sú šťastní ľudia: päť rokov organizovania zberateľských aktivít v Snine a okolí : European Collector's Association. Retrospektíva, piaty zväzok*. Snina: Európska zberateľská spoločnosť, 2019. 67 s. ISBN 9788097279363

CAPLIN, Lee Evan, ed. *The business of art*. 4th print. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1983. 383 s. [cit. 2024-2-14]. ISBN 0131065181.

ĎAĎO, Jaroslav. Trh s umením. *Ekonomika a spoločnosť: vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2014, 15(2), 196-205. ISSN 1335-7069.

CHOVANCOVÁ, Božena. *Investovanie na finančných trhoch*. Bratislava: Sprint 2, 2021, 565 s. [31 AH]. ISBN 978-80-89710-53-1.

CHOVANCOVÁ, Božena. *Komoditné trhy a reálne investície*. Bratislava: Iura Edition, 2012, 349 s. [16,33 AH]. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-453-9.

KUDWEIS, Miloš. *Numismatika a notafilie: základy sběratelství zájmových předmětů pro začátečníky*. Praha: Albatros Media, 2017. 264 s. ISBN 9788026612070.

MAKAROVÁ, Xénia a Milan DEBNÁR. Ako zbohatnúť zo zlata, obrazov či mincí. *Trend: týždenník o ekonomike a podnikaní*. Bratislava: News and Media Holding, 2012, 22(10), 55-58. ISSN 1335-0684.

MALACKÁ, Viera. *Peňažné a kapitálové trhy: zbierka príkladov*. Bratislava: Iura Edition, 2011, 146 s. [10 AH]. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-378-5.

MELICHERČÍK, Ivan. *O zberateľstve, alebo, Delirium collectoris*. Bratislava: Marián Reisel, 2004. 55 s. ISBN 8096919040.

NESNÍDAL, Tomáš. *Obchodování na komoditních trzích: průvodce spekulanta*. Praha: Grada Publishing, 2005, 133 s. Finance. ISBN 80-247-1499-X.

SPURNÝ, Michal. Numismatika - obor, který zhodnocuje o více než 20 procent ročně. *Bankovníctví: odborný měsíčník pro profesionální finance*. Praha: 4H production, 2015, 22(10), 40-41. ISSN 1212-4273.

THOMPSON, Don. *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů: prapodivné zákony ekonomiky současného umění a aukčních domů*. Přeložil Alice HYRMANOVÁ MCELVEEN. Praha: Kniha Zlín, 2017, 361 s. ISBN 978-8087162-58-3.

WAGNER, Ethan a Thea Westreich WAGNER. *Sbírání umění: vášně, investice a mnohem víc*. Přeložil Lukáš NOVÁK. Zlín: Kniha Zlín, 2013. 207 s. ISBN 9788074732799.

Elektronické zdroje

FERREIRA, Luís Eugénio. *A certain look at philately* [online]. Braga: Edições Húmus Ld. 2006. s.85. ISBN 972-99937-1-8 dostupné na :
http://burgzt.brigin.lt/pasto_zenklai/katalogai/Certain%20Look%20Philately.pdf

WILLIAMS, R. Tee. *An introduction to trading in the financial markets* [online]. Amsterdam: Academic Press, 2011, 402 s. [cit. 2024-1-22]. ISBN 978-0-080-95118-8. Dostupné na internete:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=351575&lang=sk&site=ehost-live&scope=site>

Internetové zdroje

Artguide. *Will you marry by Paul Gauguin*. [online]. 2023. Dostupné na: <https://www.artguide.org/paul-gauguin/when-will-you-marry/>

Artinvest: Aukcie umenia. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. Dostupné na: <https://www.artinvest.sk/stranky/o-nas>

Čierne diery. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. Dostupné na: <https://eshop.ciernediery.sk/o-nas/>

Darte s.r.o. *Aukčná spoločnosť Darte. O nás*. [online]. Nižný Hrušov: 2024. Dostupné na: <https://www.dartesro.sk/?act=o-nas>

DU PLESSIS, Alicia. *The Card Players by Paul Cézanne - The Card Players Analysis* [online]. 2023. Dostupné na: <https://artincontext.org/the-card-players-by-paul-cezanne/>

iZberatel. *7 základných stupňov zachovalosti bankoviek* [online]. 2024. Dostupné na: <https://www.izberatel.sk/blog/7-zakladnych-stupnov-zachovalosti-bankoviek>

Jackson Pollock: *Number 17A, 1848 by Jackson Pollock*. [online] 2024. Dostupné na: <https://www.jackson-pollock.org/number-17a.jsp>

KING, Carol. *Salvator Mundi painting by Leonardo da Vinci* [online]. Britannica 2024. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Salvator-Mundi-by-da-Vinci>

Macho & Chlapovič. *O nás* [online]. Bratislava: 2024. Dostupné na: <https://machochlapovic.com/sk/o-nas>

MCANDREW, Clare. *The survey of global collecting 2023*. Basel: Art Basel & UB, 2023. 147 s. Dostupné na: <https://theartmarket.artbasel.com/download/The-Art-Basel-and-UBS-Survey-of-Global-Collecting-in-2023.pdf>

MCINTYRE, Matt. *The most expensive paintings in the world*. [online] Virginia: Wealthy Gorilla, 2023. Dostupné na: <https://wealthygorilla.com/most-expensive-paintings/>

REYBURN, Scott – CARVAJAL, Doreen. *Gauguin painting is said to fetch \$300 million* [online]. New York: The New York Times. 2015. Dostupné na : <https://www.nytimes.com/2015/02/06/arts/design/gauguin-painting-is-said-to-fetch-nearly-300-million.html>

SOGA. *Aukcie. Naše rekordy* [online]. Bratislava: 2024. Dostupné na : <https://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcije/nase-rekordy>

SOGA. *Aukčná spoločnosť SOGA. O nás* [online]. Bratislava: 2024. Dostupné na : <https://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/obsah/o-nas>

Štatistická databáza statista.com *Global art market share by country 2023*: Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/885531/global-art-market-share-by-country/>

TAMPLIN, True. *Real Assets* [online]. Colorado Springs: Financestrategist, 2024, dostupné na: <https://www.financestrategists.com/wealth-management/investments/real-assets/>

Willem De Kooning. *Interchange, 1955 by Willem de Kooning* [online]. 2024. Dostupné na: <https://www.willem-de-kooning.org/interchange.jsp>

Zákon č. 92/2008 Z. z. - Zákon o komoditnej burze a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, [online]. 2024. Dostupné na: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-92>